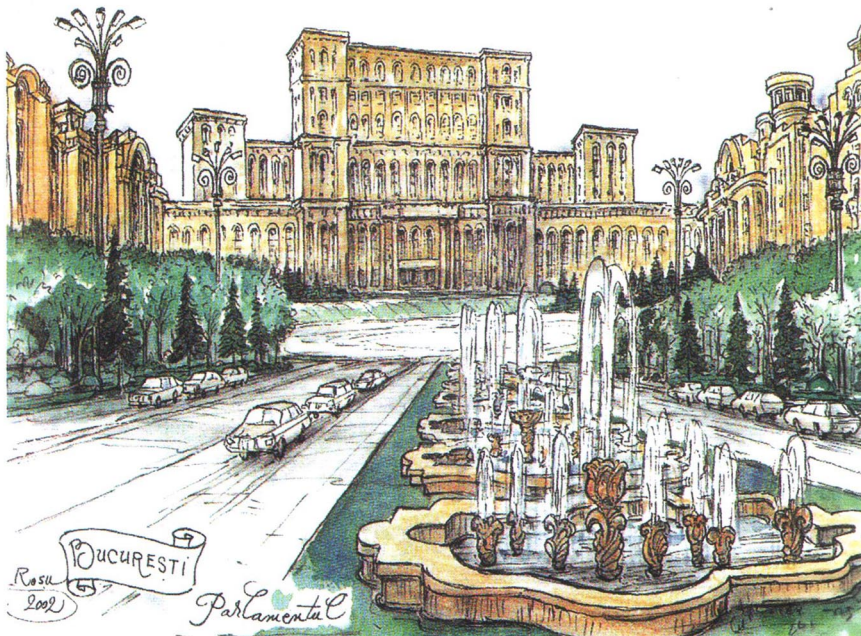

PERISCOP

Anul V • Numarul 2 (18) Apr - Iun 2012

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE
**ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE
ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE
DIN SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora și nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe.

Politicieni, ascultați glasul poporului!

“Astăzi nu ne cunoaștem țara. Nu ne cunoaștem Neamul și ridicăm ignoranța la rangul de doctrină în viața publică. Ne ignorăm pe noi înșine, ne ignorăm chiar cu fanfaronadă.

Este timpul să începem munca temeinică de cunoaștere a țării. Căci a cunoaște țara este cel mai bun mijloc a o servi”.

Dimitrie Gusti, 1934

PERISCOP

Anul V · Nr. 2/18 · aprilie - iunie 2012

Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare în
Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC :

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU

Academician Dinu C. GIURESCU

Prof. univ.dr. ing. Ștefan IANCU

Prof. univ. dr. Mihai MIRON

Prof. univ. dr. Viorel ROMAN

– Universitatea Bremen, Germania

Prof. univ. dr. Emilian STANCU

REDAȚIA :

Redactor - șef :

Ioan Popa

Secretar general de redacție :

Dan Sulugiuc

Colegiul de redacție :

**G. Bărbulescu , A. Botez,
I. Constantin, V. Dumitru,
D. Ionescu, M. Manea
P. Neghiu , I. Pavel**

Grafica :

Dumitru Roșu

Tel/fax :021.210.99.36; www.acxie.ro

e-mail : office@acxie.ro

SUMAR

EDITORIAL

Lmea în criză multidimensională - Șansa României: regrupare în jurul valorilor 7

Trâmbițată înainte de a începe și anunțată că a trecut înainte de a se încheia, CRIZA mondială este astăzi o realitate. O realitate crudă care, precum o viitură nestăpânită, mușcă fără milă din tot ce întâlnește lipsit de zăgazuri și apărare.

(Redactorul șef)

SERVICII SPECIALE

Larry L. Watts - Demontarea unei ample operațiuni de dezinformare sovietice: România – „cal troian” al URSS în Occident.....10

KGB-ul și serviciile parteneri au încercat să „relativizeze” și să minimalizeze disidența României, ca insignifiantă, de neremarcată și fără niciun merit special. Pe de altă parte, același deviaționism era prezentat ca o operațiune de dezinformare – „un cal troian” sovietic. În mod rușinos, și alți români reveniți din Vest după 1989 au încercat ani la rând să acrediteze ideea că România comunistă, prin serviciile sale secrete, era de fapt un pion al Moscovei. (I.C.Popa)

Securitate națională versus libertate individuală.....13

Agenția Națională de Securitate (NSA) a demarat construirea celui mai mare Centru de stocare și analizare a datelor din SUA, ce va deveni operațional la finele anului 2013. Obiectivul Centrului este captarea, descifrarea/decodarea și analizarea datelor provenite din comunicările clasice, a datelor personale precum și date financiare, tranzacții bursiere, comunicații militare și diplomatice externe.

(Alexandru Omeag)

Spionul care i-a înșelat pe toți.....16

Arthur Owens a fost unul dintre cei mai importanți agenți dubli ai celui de-al Doilea Război Mondial. Agent german "întors" de serviciul de securitate englez, a fost folosit ca agent dublu pentru a captura spioni germani, probabil una din operațiunile de cel mai mare succes ale contraspionajului britanic. (V. Dumitru, I. Gatea)

Dublul caz de spionaj Nicholson.....21

Să nu încurajăm trădarea. Spionajul caută însă mereu oameni cu puncte sensibile, de ordin material sau psihologic. Asta a fost și va fi menirea spionajului. O meserie imorală, dar necesară. (Petre Dan Dumitru)

Implicarea serviciilor de informații în războiul rece - cazul Ruslan 26

În perioada războiului rece, Republica Federală Germania trecea drept placă turnantă a spionajului mondial. Devenită, după cel de-al Doilea Război Mondial, o

putere economică incontestabilă, Germania Federală reprezenta o atracție irezistibilă. (Ion Dridea)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

Statutul internațional al Basarabici în perioada interbelică.....29

În luna mai s-au împlinit 200 de ani de când teritoriul dintre Prut și Nistru a fost rupt din trupul vechii Țări a Moldovei și alipit Rusiei țariste. Așa-numita pace de la București, semnată la 16 mai 1812, consemna de fapt o înțelegere între două imperii (Otoman și Rus) care își disputau supremația în regiune, peste capul și fără niciun acord din partea românilor. (Ioan Popa)

Triunghiul Bermudelor - presa, serviciile secrete și puterea 36

Interesul pentru serviciile secrete și spionaj în mod deosebit este generat de sentimentele contradictorii pe care le provoacă activitățile și cadrele acestora : atracția, datorată literaturii de specialitate și respingerea, cauzată de presupusa imoralitate sau ilegalitate a operațiunilor. (A Omeag)

Cominternul și securitatea.....41

Noi propunem specialiștilor, cititorilor și colaboratorilor revistei Periscop o dezbatere pe o temă mai largă și mai generoasă pentru clarificarea unor aspecte, momente și evenimente din istoria secolului XX , în primul rând care a fost rolul Cominternului în comunizarea României și în decimarea elitelor intelectuale, militare, politice și economice românești.(Gheorghe Bărbulescu)

Cum a ajuns Alaska sub stăpânire ruscască?.....43

Stăpânirea teritoriului Alaskăi de către Rusia a durat 126 de ani, de la expediția lui Vitus Bering până în 1867, când Rusia a vândut Alaska Statelor Unite cu 7,2 milioane de dolari; prețul părea imens pentru un teritoriu înghețat.(Leontina Radu)

ANALIZE POLITICO –STRATEGICE

Întâlnire la vârful aliaților: Chicago 2012.....48

Summitul NATO de la Chicago a adus o veste bună pentru România. Prima fază a proiectului de scut anti-rachetă a fost finalizată. Sud-estul Europei, inclusiv o parte din țara noastră este, acum, apărat de eventuale atacuri cu rachete balistice. Dar principalul subiect al discuțiilor a fost retragerea din Afganistan. (Dan Sulugiuc)

Noua strategie de apărare a SUA : războiul își schimbă chipul.....52

Vechile coordonate, tip „secolul XX”, ale războiului, nu vor mai fi valabile. Asistăm, în opinia unor renumiți specialiști, la o schimbare profundă a felului în care se vor derula conflictele între marile puteri, marcată de folosirea armelor inteligente, a „loviturilor chirurgicale” aplicate de serviciile de intelligence, descurajării atentatelor la siguranța națională a statelor. (Balcanii și Europa, Nr. 122/ 2012)

Primăvara arabă sau “primăvara islamică” ?.....58

La un an și jumătate de la proclamarea „primăverii arabe”, atât în lumea multicoloră a Orientului Mijlociu, dar și în Occident și pe plan mai larg, numeroase întrebări continuă să pună în discuție rezultatele, transformările

survenite și, mai ales, direcția în care se îndreaptă societățile musulmane.
(Ambasador prof. Dumitru Chican)

Riscuri asimetrice: Extremismul în Balcani.....63

Prezența în creștere, în spațiul fostei Iugoslavii, a peste 5 000 de islamiști "căliți" în războaiele din ultimele decenii din Bosnia, Kosovo și Macedonia ilustrează că extremismul și islamismul radical nu au granițe, reprezentând un pericol pentru securitatea regională și europeană. (Ambasador dr. Vasile Leca)

Enclavele pontice - rol important în bătălia Mării Negre.....68

Turbulențele induse de enclavele cu pretenții de statalitate din jurul Mării Negre, precum și efectele destabilizatoare actuale ale acestor creații artificiale de sorginte sovietică pot fragmenta și mai mult acest „buzunar al Mării Mediterane”, menit să devină prin marile proiecte energetice ale secolului XXI, „placa turnantă a economiei mondiale”. (Dr. ing. Dan Marcel Bărbuț)

Rusia sub lupa Stratfor : douăzeci de ani de la prăbușirea imperiului sovietic.....74

O analiză recentă a STRATFOR arată că existența și afirmarea Rusiei au fost întotdeauna asigurate de aparatul de represiune internă. Astăzi, la două decenii de la prăbușirea imperiului sovietic, Rusia rămâne un partener impredictibil și încă puțin cunoscut. (Alexandru Botez)

Încetarea războiului rece este relativă.....81

În ultimele decenii grava criză economică, financiară și socială internațională, ca și conturarea tot mai acută a marilor surse de insecuritate la scară mondială, arată din ce în ce mai pregnant că "încheierea Războiului Rece" constituie numai o paranteză cu durată variabilă între conflagrații mondiale. Semnele îngrijorătoare se înmulțesc. (Mircea M. Dabija)

Criza datoriilor suverane.....86

Deși benefic spiritului competitiv, individualismul neoliberal supralicitat poate duce la abuzuri, la creșterea decalajelor, la irosirea resurselor, la creșterea fenomenului corupției, la scăderea până la atrofiere a solidarității umane. (Ovidiu M. Curea)

Evoluții politico-militare în America Latină.....95

În Columbia, Ministerul Apărării Naționale a devenit cea mai importantă structură din cadrul prezentului executiv de la Bogota, pe fondul complexității situației interne, cât și datorită competențelor extinse pe care le-a primit această instituție în domeniul asigurării stabilității și securității interne, al pazei frontierelor țării, al combaterii forțelor extremiste – FARC și ELN –, a terorismului și crimei organizate. (Virgiliu Faur – Criscior)

MEMORIALISTICĂ – CONSEMĂRI

Convorbiri cu domnul colonel (r) „Radu Victor”.....99

„Ofițerii trebuie să înțeleagă că slujirea Interesului Național a fost, este și va rămâne scopul fundamental al activității de informații externe, că patriotismul lor (mai puțin ori chiar deloc afișat public) să fie axat pe interesele majore ale țării și alianțelor internaționale din care țara noastră face parte”. (A consemnat Petru Neghiu)

Pe urmele ambasadorului Ion Brad, securitatea ajunge la Muntele Athos.....123

În perioada 26-28 martie 1976, Nicolae Ceaușescu a efectuat o vizită oficială în Grecia unde a avut o întâlnire, cu totul inedită pentru acele vremuri și în afara protocolului stabilit, cu trei călugări români cărora le-a promis sprijinul Cultelor din România și ne-a dat, lui Macovescu (ministru de externe, n.n.) și mie, sarcina să ne ocupăm de toate aceste chestiuni”. („Ion Brad în interviuri”, 2012, p. 17-18)

MOZAIC CULTURAL

Anul Caragiale : Națiune, fii deșteaptă!.....125

„LEONIDA (pierdut):Nu e revoluție, domnule, e reacțiune; ascultă: (citește tremurând) „Reacțiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întunec, ea stă la pândă ascuțindu-și ghearele și așteptând momentul oportun pentru poștele ei antinaționale... Națiune, fii deșteaptă!” (cu dezolare) Și noi dormim, domnule!”

George Apostoiu, diplomat, scriitor: *Caragiale - amabilul cinic și zeflemistul sentimental;*

Prof. univ. dr. Ovidiu Ghidirmic, laureat al Academiei Române: *Sub semnul lui Caragiale - Lumea de azi, decadență fără rafinament ;*

Eugen Uricariu, ex-președinte al Uniunii scriitorilor: *Un geniu literar ;*

Prof.dr. Mihai Miron: *Ziaristul Caragiale.*

DIN ACTIVITATEA ACMRR-SIE.....134

Mesaj – Ziua rezervistului

LUMEA ÎN CRIZĂ MULTIDIMENSIONALĂ
- Șansa României: regrupare în jurul valorilor –

„Din 2007-2008 încoace, cuvântul *criză* este pe buzele tuturor”. Astfel și-a început considerațiile guvernatorul Băncii Naționale a României, acad. Mugur Isărescu, la Simpozionul anual de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu” cu tema „Marea Criză Economică din 1929-1933”, organizat la sediul BNR, la 25 aprilie 2012.

Trâmbițată înainte de a începe și anunțată că a trecut înainte de a se încheia, CRIZA mondială este astăzi o realitate. O realitate crudă care, precum o viitură nestăpânită, mușcă fără milă din tot ce întâlnește lipsit de zăgazuri și apărare. O criză care s-a întins ca o molimă și a cuprins pe rând toate domeniile vieții locuitorilor planetei: de la finanțe la social, de la economic la militar, de la politic la cultură și moralitate. O criză multidimensională.

„*Nimic nou sub soare*”, își continua guvernatorul BNR dizertația, făcând o amplă analogie între *Marea Criză Economică din 1929-1933* și actuala criză mondială care se resimte profund și în România. Și atunci, ca și astăzi, au survenit în cascadă o criză a prețurilor, scăderea veniturilor populației, o criză de consum, o criză a producției ca urmare a acumulării de stocuri nevândute, o amplificare a crizei locurilor de muncă (șomaj), apoi criza finanțelor statului, criza de încredere și criza morală, criza și falimentul băncilor... Potrivit aprecierii guvernatorului, două au fost atunci cauzele cataclismului, în România, dar și la scară mondială: numărul mare al băncilor slab capitalizate și administrarea defectuoasă a acestora mergând până la încălcarea normelor proprii de funcționare.

Deocamdată, lucrurile se învârt cam pe aceleași orbite. În România, criza are efecte grave, cu impact dureros asupra stării fizice și mentalului populației. O populație ieșită dintr-o lungă hibernare totalitară, care a îmbrățișat cu entuziasm noile orientări ale Țării spre integrarea într-o lume a valorilor democratice. Din păcate, marile ei așteptări nu și-au găsit nici pe departe împlinirea. Dimpotrivă, mulți vorbesc de o disoluție a instituțiilor statului, de o pierdere a controlului și stăpânirii de sine, ba chiar de o *dispariție* a României, cum se exprimă unii poeți. Iar poeții, dincolo de menirea lor de a transfigura artistic realitatea, au și darul de a avertiza mai devreme decât alții unde am putea ajunge. Pentru că s-a ajuns, într-adevăr, la situații paradoxale: tot mai mulți oameni înfometați sau subnutriți într-o țară care ar putea hrăni o populație de patru ori mai mare decât cea actuală. O mare criză a locurilor de muncă și o hemoragie peste hotare de neacceptat a inteligenței și

forței de muncă tinere și calificate românești, într-o și dintr-o țară care are de construit și modernizat în toate domeniile. După demolarea sistematică a unor ramuri economice și instituții fundamentale ale statului, în ultimul timp asistăm la atacuri furibunde asupra altor două domenii vitale pentru supraviețuirea unei nații: sănătatea și educația. Fenomenele greu de închipuit altădată, care se repetă aproape zilnic în școli și spitale, sunt explicate de unii drept consecințe ale crizei generale. Nu, ele nu sunt *consecințe*, ele sunt *parte* a crizei, sunt însăși criza în desfășurare.

Toate au însă o limită, iar gradul de suportabilitate socială are întotdeauna un prag peste care situația poate deveni explozivă. Lumea dorește soluții, iar ele există. Una dintre ele, poate cea mai importantă, ar fi recunoașterea și afirmarea propriilor valori, a valorilor constitutive ființei poporului român. O regrupare a națiunii în jurul acestor valori și a unor proiecte majore de interes național. Revista *Periscop* și-a făcut un titlu de onoare din a promova puncte de vedere care susțin asemenea valori. Reamintim cititorilor noștri unele poziții exprimate anterior în paginile revistei.

Prof. univ. dr. **Emil Constantinescu**, președintele României (1996-2000):
„În noul context european al secolului XXI, suntem datori cu o nouă viziune istorică și cu un program național care să înscrie întreaga Românie pe harta intelectuală și culturală a Europei și astfel să dea un nou chip României și poporului român în întregul său. Pentru acest vast program este nevoie de participarea activă și de convergența energiilor tuturor. Este nevoie mai ales de o viziune comună, care să fie elaborată și asumată înainte de toate de către tinerii care vădesc de pe acum vocația de a constitui elita intelectuală, culturală și politică a României de mâine”.
(*Periscop*, nr. 3/11, 2010)

Prof. univ. dr. **Adrian Năstase**, prim-ministru al României (2001-2004):
„Astăzi, România traversează într-adevăr o criză majoră, dar șansa istorică este de partea sa, depinde doar de noi să nu irosim această șansă... Decizia UE de a integra România, ca și decizia NATO de a include România ca parte a Tratatului Alianței Nord-Atlantice – două componente ale unei decizii unice cuprinzătoare – au marcat o cotitură în istoria țării noastre... Integrarea României în lumea dezvoltată și valorificarea șansei excepționale oferite țării noastre nu poate fi decât rezultatul voinței politice a întregii societăți... Statul român modern trebuie să devină un instrument al transformării europene a națiunii. Speranța mea se îndreaptă către o Românie a regulilor respectate. O Românie în care instituțiile funcționează și în care scopul lor fundamental este servirea intereselor cetățenilor”.
(*Periscop*, nr. 1/13, 2011)

Ion Iliescu, președintele României (1990-1992, 1992-1996, 2001-2004):

„Una din prioritățile societății românești actuale o reprezintă elaborarea unei strategii pe termen mediu (2020 sau 2025) de dezvoltare durabilă a României, având ca obiectiv esențial reducerea și eliminarea sărăciei și reducerea sistematică, în timp, a marilor decalaje care ne despart de țările dezvoltate. Elaborarea acestei strategii trebuie să fie obiectul unei acțiuni ample, cu antrenarea tuturor specialiștilor – atât din cercetarea academică și universitară, cât și din structuri specializate guvernamentale și din administrația locală -, ca și a unor reprezentanți ai societății civile... Este un exercițiu democratic necesar într-o asemenea operă de interes național și cu efecte de perspectivă asupra evoluției societății românești”. (Periscop, nr. 4/16, 2011)

Iată doar câteva puncte de vedere dătătoare de speranță. Revista noastră va reveni sistematic și va promova poziții și viziuni asupra modalităților în care este posibilă ieșirea din criză și reconstrucția României pentru a deveni cu adevărat membră al lumii democratice și civilizate, acolo unde îi este locul dintotdeauna.

Redactorul șef

Cap. Servicii Speciale

LARRY L. WATTS - *Demontarea unei ample operațiuni de dezinformare sovietice:*

ROMÂNIA – „CAL TROIAN” AL URSS ÎN OCCIDENT

„Măsurile active” sovietice împotriva României se întindeau pe un spectru larg. Pe de o parte, KGB-ul și serviciile partenere au încercat să „relativizeze” și să minimalizeze devierea României, ca insignifiantă, de neremarcată și fără niciun merit special. Pe de altă parte, același deviaționism era prezentat ca o operațiune de dezinformare – „un cal troian” sovietic – și amplificat ca având un sens total negativ asupra intereselor SUA. Această idee corespundea conservatorismului profesional și prejudecăților spionajului SUA la fel cum se întâmplase, spre exemplu, în 1958, când CIA a respins ideea că România „încearcă din proprie inițiativă să facă pași spre autonomie”, cu argumentul că acest lucru nu putea fi realizat decât „sub auspiciul sovietic”; și în 1962, când a judecat comportamentul curajos al Bucureștiului ca fiind posibil „numai cu aprobarea lui Hrușciov și a Partidului Comunist Sovietic”. Chiar și cu ocazia remarcabilei „declarații de independență”, din aprilie 1964, CIA nu a putut înțelege comportamentul României decât ca parte a unei tendințe generale, postulând că și ceilalți membri ai Pactului făceau, „probabil”, același lucru, dar mai în liniște și cu mai multă circumspecție...

Am citat pe larg textul de mai sus din cartea istoricului american Larry L. Watts – apărută mai întâi în limba engleză (2010), apoi în versiune românească la Editura RAO (2011) sub titlul *Ferește-mă, Doamne, de prieteni... Războiul clandestin al Blocului Sovietic cu România* -, semnalată de altfel de revista *Periscop* în nr. 2 (14)/2011. Cu prilejul respectiv subliniam valoarea de *document* a acestei cărți, unică până acum, prin obiectivitate și curaj al dezvăluirilor, în bibliografia științifică serioasă dedicată în mare măsură activităților externe ale României din deceniile șapte-opt ale secolului trecut.

Altul este astăzi motivul care ne îndeamnă să revenim asupra acestei cărți și a ideilor autorului ei. Este vorba de o conferință de excepție susținută de istoricul Larry L. Watts la 10 mai 2012, la Institutul de Sociologie al Academiei Române, în prezența a circa 50 de participanți (cadre universitare, cercetători, doctoranzi, studenți, jurnaliști). Timp de mai bine de două ore, neobositul istoric și cercetător american a făcut o prezentare detaliată, cu trimiteri precise la documente din

SERVICIILE SPECIALE

arhivele occidentale (americane) și comuniste (sovietice), în cea mai mare parte inedite pentru că, așa cum afirmă cu îndreptățire unul dintre referenții cărții sale (prof. Henry I. Carey), acesta „*nu numai că știe unde sunt îngropate secretele, dar explică și cine le-a îngropat și de ce*”. Subiectul acestei ample expuneri l-a constituit tocmai operațiunea de dezinformare și intoxicare a Occidentului inițiată de URSS la începutul deceniului șapte al secolului trecut împotriva României, denumită generic de autor „*calul troian*”. O acțiune de mare anvergură, sub patronaj politic la nivelul cel mai înalt, care a implicat nu doar serviciile speciale sovietice și pe cele ale celorlalți aliați din Tratatul de la Varșovia (exceptând, desigur, pe cele românești), dar și un uriaș angrenaj guvernamental (ministere de profil, instituții media și de propagandă), operațiuni de culise dar și mii de cărți, studii și articole publicate în întreaga lume, care au erodat sistematic și au pus sub semnul întrebării credibilitatea României și a imaginii sale de independență și disidență reală în cadrul lumii comuniste.

SUA au fost una din principalele victime ale dezinformării sovietice. Care au fost, de fapt, motivele neîncrederii SUA în atitudinea României sau, altfel spus, cum s-au lăsat americanii păcăliți de sovietici? Potrivit analizelor lui Larry L. Watts, putem vorbi de mai multe paliere ale intoxicării: *prejuducăți cognitive, patologii instituționale și dezinformare intenționată*. În mare măsură, susține analistul american cu argumente de necontestat, puternica ofensivă sovietică de intoxicare a Occidentului în privința României a găsit un teren propice în Statele Unite, țară în care existau puternice prejuducăți la adresa românilor și a statului român. Unele dintre aceste prejuducăți erau alimentate chiar de instituții de bază ale Americii, cum ar fi CIA sau Departamentul de Stat, care ar fi trebuit să cunoască realitatea și să fie promotoare ale adevărului în planul deciziilor politice. Una dintre primele și cele mai persistente prejuducăți care au întunecat analizele americane după al Doilea Război Mondial a fost aceea că România a devenit *aliatul cel mai fidel al URSS, incapabil de o distanțare reală de Moscova*, astfel că orice alte opinii sau informații care contraveneau acestei concluzii era respinsă din start ca neverosimilă. Această prejuducată a fost alimentată sistematic și de o serie de responsabili din structurile birocratice ale SUA care s-au dovedit mai târziu că lucrau de fapt pentru sovietici. Pacea, la rândul său, după fuga în SUA s-a străduit în fel și chip să-și convingă noii parteneri că România face de fapt jocul Moscovei, iar serviciile secrete române nu mai prididesc să fure tehnologii occidentale pentru a le pune la dispoziția rușilor. Absolut un fals premeditat, pentru că Pacea știa bine care era adevărul. În mod rușinos, și alți români reveniți din Vest după 1989 au încercat ani la rând să acrediteze ideea că România comunistă, prin serviciile sale secrete, era de fapt un *pion al Moscovei*.

Iată că a sosit și momentul adevărului, când arhivele secrete sovietice, ajunse la americani din Germania, vorbesc ele însele despre *războiul clandestin al Blocului sovietic împotriva României*, cum l-a denumit pe bună dreptate Larry L. Watts. Iar noile documente sovietice declassificate pe filiera moldovenescă (unele semnalate și de revista *Periscop*) vin în întâmpinare și confirmă în totalitate dezvăluirile analistului american. Dintr-un anumit punct de vedere, Larry L. Watts este astăzi *o adevărată instituție în lupta pentru adevăr*, cum l-a caracterizat directorul Institutului de Sociologie al Academiei, **prof. univ. dr. Ilie Bădescu**, gazda conferinței sus-menționate. Un motiv în plus de a aștepta cu interes cel de-al doilea volum, în curs de pregătire, al cercetătorului american dedicat confruntării României cu *prietenii* săi din fostul Bloc sovietic.

I.C. Popa

SECURITATE NAȚIONALĂ VERSUS LIBERTATE INDIVIDUALĂ

Nu mai este un secret, chiar și pentru cei neavizați, că structurile informative americane au exploatat în interes propriu tragedia din 11 septembrie 2001 pentru a se lansa, fără un mandat juridic, într-un vast program de monitorizare a comunicațiilor de orice natură, atât externe cât și a celor de pe teritoriul SUA.

*

1). În micuțul orașel Bluffdale din apropiere de Salt Lake City –statul american Utah – liniștea și tradițiile mormonilor americani par amenințate de **Agencia Națională de Securitate (National Security Agency -NSA)**, care a **demarat construirea celui mai mare Centru de stocare și analizare a datelor din SUA, ce va deveni operațional la finele anului 2013.**

Centrul, pentru realizarea căruia Administrația americană a alocat, până în prezent, aproape 3 miliarde de dolari, va dispune de patru hale de 2300 m² fiecare destinate adăpostirii serverelor și încă 8 hectare pentru construirea de clădiri necesare suportului tehnic și infrastructurii administrative. Complexul va fi dotat cu : instalații de alimentare și epurare a apei cu o capacitate de 6,4 milioane de litri/zi ; echipamente moderne de menținere constantă a temperaturii și umidității ; sistem energetic autonom de 65 megawați, precum și rezervoare de carburant capabile să asigure alimentarea generatoarelor de energie electrică de securitate pentru trei zile.

Obiectivul Centrului este captarea, descifrarea/decodarea și analizarea datelor provenite din comunicările clasice (curieri, convorbiri telefonice, date aflate pe principalele motoare de căutare - Google...), a datelor personale (facturi pentru utilități, tichete de parcare, bilete de călătorie, bonuri de cumpărături etc), precum și a unor informații ale așa-numitului web profund (date financiare, tranzacții bursiere, contracte comerciale, comunicații militare și diplomatice externe, documente ilegale, informații personale confidențiale...)

Centrul este deja bransat (legal ?) la principalele companii de comunicații, ceea ce îi permite să monitorizeze stațiile terestre ale rețelei AT&T, dar și informațiile captate de giganticele antene parabolice care gestionează comunicațiile între SUA, Europa, Orientul Mijlociu, Asia și regiunea Pacificului.

Pentru decodificarea datelor confidențiale colectate, experții NSA dispun de un supercalculator, amplasat în clădirea 5300 din centrul complexului, în așa-numita zonă de cercetare multifuncțională. Până în toamna anului 2018, specialiștii detașați la Bluffdale vor putea să colecteze, analizeze și stocheze miliarde de informații din

orice colț al mapamondului, pornind de la premisa conform căreia « *întreaga lume și orice persoană care comunică sunt potențiale ținte* ».

2). La începutul acestui an, Biroul Federal de Investigații – FBI a lansat o cerere de ofertă pentru dezvoltarea unui program IT privind mediile de socializare, capabil să monitorizeze principalele canale TV de știri, traficul on-line al rețelelor Facebook, Twitter și Myspace, precum și să poată detecta anumite cuvinte-cheie menite să clarifice aspecte sensibile despre evenimente în curs de desfășurare sau care ar putea să se producă.

O asemenea aplicație ar trebui să permită structurilor contrainformative americane anticiparea posibilelor amenințări teroriste și a oricăror acțiuni cu risc major la adresa securității naționale. Totodată, respectivul program trebuie să fie flexibil și ușor adaptabil variațiilor din mediul de securitate, astfel încât FBI să-și poată ajusta deciziile strategice prin decodificarea și interpretarea mesajelor și a naturii legăturilor dintre indivizi.

Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce se dorește cu această aplicație, vă prezentăm principalele cerințe ale *Caietului de sarcini* ce însoțește respectiva cerere de ofertă:

- programul să se prezinte sub forma unui portail web securizat;
- să ofere acces neîngrădit la principalele rețele TV de știri și de socializare naționale și internaționale, precum și în bazele de date ale acestora, fiind nominalizate: Fox News, CNN, MSNBC , Twitter și Facebook;
- să existe posibilitatea stabilirii legăturilor dintre indivizi și evenimente pe baza unor cuvinte-cheie;
- datele rezultate să poată fi regrupate în timp și spațiu pe o hartă care să indice ora și locația convorbirilor, precum și posibilele ținte vizate. Ca instrumente cartografice sunt recomandate Google Maps, Google 3D Maps, ESRI și Yahoo Maps;
- aplicația să permită implementarea ulterioară a unor date specifice deținute de FBI (activități teroriste recente, rute de deplasare și capacitățile teroriștilor, poziționarea sediilor misiunilor diplomatice americane și a principalelor obiective de interes strategic, previziuni meteorologice etc.);
- podusul finit al aplicației ar trebui să permită elaborarea unui *sistem de alertă preventivă privind riscuri și amenințări emergente*, geolocalizate și având un cod de culori în funcție de priorități și importanța strategică a țintelor posibile.

Dacă Facebook rămâne, cel puțin deocamdată, o rețea socială cu conținut relativ lipsit de interes public, Twitter este un flux continuu de informații, unele extrem de interesante și cu impact major în opinia publică. Rămâne în istorie informaticianul pakistanez Sohaib Athar, care a lansat pe Twitter știrea capturării liderului terorist Osama bin Laden chiar în timpul atacului asupra locuinței acestuia, fără să știe cert ce reprezentau exploziile pe care le auzea în momentul postării.

Neobișnuita cerere de ofertă a provocat îngrijorare în rândul opiniei publice și al organizațiilor neguvernamentale de apărare a drepturilor omului, în pofida asigurărilor date de FBI, conform cărora informațiile colectate prin viitorul soft vor proveni exclusiv din surse deschise, publice, iar intimitatea cetățeanului va fi protejată.

Reprezentanți ai societății civile americane se întreabă dacă nu cumva *sentimentul de libertate al navigării pe Internet* conturat în ultimii zece-cincisprezece ani *începe să-și piardă din consistență* odată cu multiplicarea mijloacelor de control asupra traficului on-line. În opinia acestora, rețelele de socializare sunt mijloace de facilitare a contactelor dintre persoane și, dacă una dintre acestea face obiectul supravegherii FBI, este foarte posibil ca și legăturile acesteia (și legăturile legăturilor...!) să fie urmărite la rândul lor, în pofida oricărui indiciu de culpabilitate.

Alexandru Omeag

Agenți dubli celebri

SPIONUL CARE I-A ÎNȘELAT PE TOȚI

Declasificarea unor documente din arhivele serviciilor de spionaj oferă istoricilor domeniului posibilitatea reluării studierii unor cazuri de agenți celebri cu scopul clarificării și stabilirii adevărului istoric asupra lor. O fac recent într-o carte intitulată "*Snow: Double Life of a World War II Spy*" (*Zăpadă: Viața dublă a unui spion în al Doilea Război Mondial*) autorii Madoc Roberts și Nigel West, analizând cazul unui naționalist galez, cu o puternică aversiune față de englezi, recrutat de Abwehrul german dar descoperit de contraspionajul britanic în preajma războiului și recrutat ca spion dublu în slujba Coroanei britanice, având un aport important în obținerea victoriei în război de către aliați.

Se știe că o problemă esențială în activitatea de culegere de informații din surse umane o constituie certitudinea loialității agentului pentru a se asigura că informațiile furnizate sunt corecte. În istoria spionajului există numeroase exemple în care agenții au fabricat informații pentru a părea că sunt veridice, provenind din surse importante și bine plasate.

O problemă aparte asupra controlului veridicității informațiilor se pune în cazul agenților dubli, uneori aceștia manipulând cu abilitate și ingeniozitate serviciile de spionaj pentru care lucrează, cu scopul de a le înșela, în unele cazuri, chiar pe amândouă.

În literatura de specialitate există lucrări remarcabile cu privire la folosirea agenților dubli de către serviciile de informații. Îndeosebi în preajma și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial britanicii au excelat în acest domeniu, reușind să preia controlul și să manipuleze activitățile germanilor de culegere a informațiilor din surse umane în Marea Britanie prin sistemul așa- numit "Double-Cross" ("sistem încrucișat"), controlând astfel rapoartele transmise acasă de presupușii agenți germani.

Coordonat de un grup de specialiști în dezinformare, "sistemul încrucișat" a obținut o serie de mari succese în disimularea unor operațiuni militare de anvergură în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, inclusiv planul de inducere în eroare a germanilor cu privire la locul invaziei în Europa de către aliații occidentali.

Pentru responsabilii Serviciului Secret britanic MI5, avea numele de cod "Zăpadă", în timp ce pentru șefii Serviciului de Informații german era "Johnny".

Arthur Owens, un naționalist galez, inventator frustrat, a fost unul dintre cei mai importanți agenți dubli ai celui de-al Doilea Război Mondial. Arthur Owens a fost folosit ca agent dublu pentru a captura spioni germani trimiși în Marea Britanie și intoxicarea cu informații false a Serviciului de Informații de la Berlin.

Totuși, în ciuda rolului proeminent al lui Owens în războiul secret, constituie și astăzi o enigmă motivele pentru care el a intrat în acest joc periculos, rămânând neclare până în ziua morții sale, la fel ca și atunci când a decis să-și ofere serviciile sale ca spion. Cartea pare să facă lumină în ungherele vieții sale din umbră și să acopere unele din perioadele ciudatei cariere a agentului "Zăpadă".

Ca fondator al faimosului sistem "Double Cross", "Zăpadă" a făcut toate înșelăciunile posibile. Cele mai strălucite creiere ale contraspionajului britanic și-au încercat puterile pentru a afla adevărul de la Arthur Owens, dar cu toții au fost dezorientați. S-a aflat ce a realizat dar motivele pentru care a făcut-o rămân încă un mister. A fost el un spion german credincios, un agent dublu loial MI5, ori un șarlatan subtil a cărui fidelitate era de vânzare celui mai bun ofertant? Să fie fost el condus de naționalismul său galez ardent sau a fost un oportunist care și-a urmărit interesul propriu? Experții în interogatorii au încercat să stabilească de a cărei parte a fost el cu adevărat dar au eșuat să ajungă la vreo concluzie definitivă.

Fără "Zăpadă" însă nu ar fi putut exista rețeaua spionilor Abwehr care să ajungă sub controlul abil al MI5. Owens a furnizat informații despre identitățile pe care nemții le concepeau pentru biografiile legendă a aproape unei duzine de agenți, incluzându-l pe Josef Jakobs, care a ajuns în fața plutonului de execuție în Turnul Londrei sau Karel Richter, spânzurat în închisoarea Wandsworth. Desigur, însă că "Zăpadă", care avea mâinile mânjite de sânge, avea propria filosofie despre pericolul duplicității în spionaj.

Descris de ofițerii MI5 care-l coordonau ca "un galez tipic malnutrit", Owens s-a născut la Pontardawe în sudul Țării Galilor și s-a calificat ca inginer. După 13 ani petrecuți în Canada, el a revenit în Marea Britanie cu familia, înființând o companie producătoare de baterii pentru vapoare. Acest lucru l-a adus în contact atât cu Royal Navy britanic cât și cu Kriegsmarine german, iar din 1936 a fost rapid folosit de Serviciul Secret de Informații MI6 să spioneze șantierele navale ale nemților.

Nemulțumit de activitatea lui Owens, MI6 l-a abandonat iar el, și-a oferit serviciile germanilor, care mai târziu i-au conferit numele de cod Johnny O'Brien. Ofițerul său de caz era Nikolaus Ritter, un agent Abwehr din Marea Britanie, acoperit sub numele de dr. Rantzau, care l-a contactat în 1938. Atitudinea ostilă față

de englezi a lui Owens probabil că a avut un rol în această trădare, dar banii și fascinația femeilor asigurate de Ritter se pare că au fost factori motivaționali și mai semnificativi.

Entuziasmul lui Owens pentru cauza nazistă a fost de scurtă durată. Depistat curând de contraspionajul britanic, el a recunoscut legăturile sale cu germanii și a dezvăluit că urma să primească o stație de emisie-recepție radio ascunsă între bagajele din gara Victoria din Londra. Deși a continuat în mod voluntar să acționeze ca agent britanic, el a fost internat în închisoarea Wandsworth.

Realizând valoarea pe care o avea Owens, MI5 i-a permis să ia legătura cu nemții din Hamburg prin intermediul stației radio și să meargă la o întâlnire în Țările de Jos, pe atunci neutre. "Zăpadă" a intermediat astfel un abil joc operativ între englezi și nemți. Germanii vroiau ca galezul să le furnizeze informații despre pregătirile de război ale britanicilor, rapoarte meteo pentru atacurile Luftwaffe și să realizeze acte de sabotaj.

Fiind de importanță capitală pentru Abwehr, acesta a decis să-l utilizeze pe Owens și ca agent de legătură pentru contactarea spionilor infiltrați în Marea Britanie, permițând MI5 să-i rețină pe noii veniți și să înceapă operațiunea "Double Cross". Suspiciunile MI5 s-au păstrat totuși, în acest scop detașând un alt agent - pe Sam McCarthy (nume de cod Biscuit) - pe lângă galez. Acesta a stabilit și a informat că Owens a recunoscut că făcea un joc dublu și-i trăda și pe englezi.

Owens era un om contradictoriu, mai puțin în privința interesului personal pe care și-l cunoștea bine și-l urmărea permanent. Extrem de șiret, era însă și capabil de mult sânge rece în situații limită care ar fi putut duce chiar la execuția sa. Discret și, totodată, indiscret el n-a ezitat niciodată să-i compromită și pe unii și pe alții. Niciodată MI5 n-a fost sigur cu ce om are de-a face, o problemă de altfel obișnuită în lumea schizofrenică a agenților dubli. Afirmația sa față de McCarthy că el încă mai lucra pentru germani poate să fi fost o lăudăroșenie. Oricum, oricare a fost adevărul, că ar fi lucrat pentru englezi mai degrabă decât pentru germani, rezultatele obținute de pe urma sa de către MI5 au fost foarte bune.

În cele din urmă, după o misiune a lui Owens la Lisabona, MI5 a decis că nu mai putea avea încredere în el și l-a închis la închisoarea Dartmoor, unde a petrecut restul războiului furnizând în continuare informații obținute de la deținuții germani.

Ca sursă de informații, totuși se pare că Owens a avut o semnificație marginală, fiind ușor eclipsat de alți agenți dubli precum Joan Pujol Garcia (Garbo), care a oferit o introspecție în concepția geopolitică germană și a jucat un rol cheie în

operațiunea Fortitude (Îndrăzneala), planul de înșelare în privința zilei debarcării aliaților în Normandia. Principala valoare a lui Owens a constituit-o capcana pe care el a întins-o nemților trimițându-i pe spionii germani în Marea Britanie pentru a fi "îmbrățișați" cu amabilitate de ofițerii MI5.

După război, Owens a dispărut în obscuritate, trăind în deplin anonim în Irlanda și Canada de teama răzbunării atât a englezilor cât și a nemților. Fata sa Patricia a urmat o carieră de succes în cinema, jucând alături de Marlon Brando și James Mason. Owens a fost înmormântat în Irlanda, unde el a murit în 1957. Ultimele zile ale vieții sale și le-a petrecut la mitingurile și demonstrațiile Sinn Fein împotriva perfidului Albion în timp ce supraviețuia din plățile secrete ale vechilor săi patroni din Marea Britanie.

Spion decorat de ambele tabere

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, englezii au inițiat multe acțiuni de dezinformare a inamicului. MI5 a excelat în jocuri și combinații informative menite să-l dezinformeze pe Hitler și anturajul acestuia, să-i pună mai mereu pe o pistă greșită.

Într-o astfel de combinație l-au folosit și pe spaniolul Juan Pujol, născut la Barcelona în februarie 1912. Acesta fusese recrutat mai întâi de Abwehrul german, primind numele de "Arabel". După ce l-au pregătit și instruit, nemții l-au trimis în 1941 cu misiuni de spionaj în Anglia. Ajuns acolo, la foarte scurt timp "Arabel", din proprie inițiativă, s-a pus la dispoziția englezilor.

Intervenind MI5, constraspionajul englez a început, la rândul său, să-l pregătească pe spion, dându-i, desigur, alte însărcinări. De data aceasta "Arabel" a devenit "Garbo", acesta fiind noul său nume de cod.

Sub directa instruire și pregătire a englezilor, "Garbo" a devenit șeful unei rețele imaginare formată, chipurile, din 26 de agenți care-i alimenta pe germani cu informații false, dar credibile. Cea mai importantă realizare a acestui joc celebru a constat în menținerea impresiei, chiar după ce trecuseră mai multe zile de la debarcarea din Normandia, că aceasta fusese o diversiune și că operațiunea principală se va produce în Pas-de-Calais, ceea ce a contribuit la menținerea dispersării trupelor de blindate germane.

La formarea acestei convingeri, un rol hotărâtor l-a avut faptul că, în noaptea de 6 iunie, ora 01,00, "Garbo" a transmis cel mai prețios secret al

războiului: unde și când urma să aibă loc debarcarea. Transmițând această știre reală (care trebuie să fie o confirmare în plus a bunei aprecieri din partea Berlinului), serviciile secrete aliante au avut în vedere că raportul lui "Garbo" trebuie descifrat la Hamburg, citit, evaluat, recifrat și retransmis la Berlin. Acolo trebuie să fie iarăși descifrat, dactilografiat, trimis la Cartierul General al armatei, iar apoi la Hitler.

Când au primit vestea, germanii aveau deja 6.000 de avioane deasupra capului, peste 5.000 de nave în dreptul Coastei Normandiei, iar primul val de trupe coborâse deja pe țărâm.

"Garbo" este poate unicul dintre agenții dubli din istoria spionajului care a fost decorat de ambele tabere. Berlinul l-a decorat cu "Crucea de Fier", iar Londra cu "Medalia Imperiului Britanic". După război, Juan Pujol, spionul dublu cu două nume de cod, s-a retras în Venezuela.

V.Dumitru

I. Gatea

DUBLUL CAZ DE SPIONAJ NICHOLSON

*Păcatul trădării se poate moșteni sau criza mondială poate afecta și spionajul
(considerații operative)*

O scurtă relatare, **romanțată**, despre acest caz a apărut recent în revista americană "Reader's Digest" (nr. din martie 2012, ediția în limba română), sub semnătura jurnalistului Bryan Denson, cu titlul "**Fiul spionului**". De fapt, o preluare din publicația regională "The Oregonian" (Statul Oregon, reședința familiei Nicholson).

Cazul poate fi însă analizat mai profund, **sub aspect operativ**, cu accent pe **motivația trădătorilor** și unele **greșeli** făcute atât de ei, cât și de ofițerii ruși care au instrumentat cazurile. Iată faptele:

1. JIM NICHOLSON (tatăl). Nume de cod "Batman".

În noiembrie 1996, Jim Nicholson, un înalt funcționar din cadrul CIA, a fost arestat, anchetat și condamnat apoi, în iunie 1997, la peste 20 de ani de închisoare pentru gravul delict de spionaj în favoarea Rusiei.

Născut în 1954, acesta a fost recrutat din tinerețe de către CIA, având o evoluție profesională deosebită. A acumulat o experiență operativă bogată, a selecționat și pregătit numeroase cadre tinere, avea acces la informații clasificate de cel mai înalt nivel.

Au apărut însă **probleme de ordin material**, prin 1993-1994, care au constituit **motivația** actului său de trădare. După un divorț cu scandal, a obținut custodia celor trei copii ai săi, o fată și doi băieți (Star, Nathan și Jeremi), cărora trebuia să le asigure întreținerea și educația, iar veniturile nu-i ajungeau.

Atunci a apelat la ruși, omul său de legătură din tabăra adversă fiind "**Mike**" (*Mihail Gorbunov*, ofițer rus, aflat în SUA sub acoperire de diplomat).

Contra unor sume importante de dolari, a vândut rușilor informații secrete despre structuri ale CIA în diverse țări, identitatea unor cadre, inclusiv a unora pe care el le instruisă, acțiuni planificate de Serviciul de spionaj american.

A făcut însă și **greșeli**, care l-au pus în atenția compartimentului de contrainformații al CIA și a FBI-ului, printre care:

- cheltuieli mai mari decât cele normale pentru întreținerea familiei;
- afișarea cu o ținută foarte elegantă (costume scumpe făcute la comandă, ceas Rolex de aur și altele);
- goluri în unele rapoarte despre misiunile sale în străinătate (perioade neacoperite).

Așa a stârnit suspiciuni și, mai apoi, a fost prins. De conștiința lui de "patriot american" nu mai vorbesc. Nu a avut-o.

2. NATHAN NICHOLSON (fiul)

Tatăl lui fiind în închisoare, problemele financiare ale familiei s-au acutizat. Pe la mijlocul anului 2006, **Nathan** se plângea tatălui său, la o vizită în închisoare că:

- **STAR**, sora cea mare, trebuia să restituie 50.000 dolari dintr-un împrumut pentru studii și să-și repare sau înlocuiască autoturismul personal;
- El, **NATHAN**, avea restanțe la plata chiriei, rate de achitat pentru autoturismul propriu și rate la bancă pentru cardul de credit;
- **JEREMI** (mezinul) era înglodat de ratele la un împrumut bancar luat pentru a-și acoperi cheltuielile de studii la Academia Forțelor Aeriene.

Tatăl, (**JIM**) se gândește să apeleze din nou la "prieteni" ruși, considerând că aceștia îi erau încă datori, fapt pentru care îl **îndeamnă pe Nathan să-i contacteze**, spunându-i că ceea ce face este **riscant, dar nu ilegal**.

Nathan ascultă sfatul și se prezintă, cu un bilet de recomandare din partea tatălui său, la Consulatul rus din San Francisco. După prima întâlnire (informală) din 13 octombrie 2006 a urmat un nou contact, pe 27 octombrie 2006, la care **Nathan** este acceptat de ruși, de același "Mike" (Mihail Gorbunov), omul de legătură din trecut al tatălui său. Primește și 5.000 dolari, fixându-i-se o nouă întâlnire în Mexico City, în decembrie 2006.

La acest nou contact, **Nathan** este preluat de "George" (identificat apoi ca fiind **Vasili Fedotov**, fost ofițer superior în KGB, expulzat din SUA în timpul Războiului Rece, reactivat de F:S:B. cu sarcini de contraspionaj și de legături acoperite).

Cu această ocazie, **Nathan** primește încă **10.000 dolari** și i se dă un chestionar la care trebuia să răspundă tatăl său (**Jim**), respectiv:

- detalii despre arestarea sa din 1996;
- identitatea și descrierea ofițerilor din CIA și FBI, care l-au anchetat;
- care au fost primele semnale că este suspționat de contraspionajul american.

Au mai urmat și alte întâlniri ale lui Nathan cu "George" (Vasili Fedotov) în Mexico City (iulie 2007), Cipru (decembrie 2007), la Bratislava (Slovacia) și la Lima (Peru). Nathan furniza informații obținute de la tatăl său, pe baza chestionarelor rușilor și primea de fiecare dată dolari în schimb (cam 10.000 dolari de întâlnire).

Ca metodă: Fiul îi puna tatălui său întrebările rușilor pe șervețele de hârtie (cu care erau împachetate alimentele), iar Jim răspundea pe verso-ul hârtiilor, care oricum trebuiau aruncate la gunoi prin grija lui Nathan. Dar nu erau aruncate.

Citez o informație a lui Jim referitoare la prima suspiciune: *Am știut că sunt suspectat când mi s-a refuzat detașarea la un centru al CIA din Etiopia.* Alte informații furnizate de Jim prin intermediul lui Nathan: *numele și descrierea ofițerilor americani care l-au anchetat: Jared Garth (FBI) și John Cooney (CIA, responsabil și cu detectorul de minciuni).*

Greșeli operative

a/ **Din partea rușilor:** "George" i-a făcut doar un instructaj superficial lui Nathan, doar cu semne de recunoaștere și parole. De exemplu:

- Semne de recunoaștere în Cipru: Să te prezinți la locul X, să ai un rucsac în mâna dreaptă, iar pe cap să porți o șapcă kaki.

- Parola: Întrebare: "Îmi poți spune cum să ajung la Poștă?"
Răspuns: "Trebuie să fie undeva prin apropiere. Vă conduc, dacă doriți!"

Rușii puteau să folosească CPI (căsuța poștală impersonală) pentru a primi informații și a da banii.

b/ **Din partea lui Nathan:**

- Nefiind bine instruit, Nathan își nota întrebările rușilor într-o agendă (160 de pagini), copiată de FBI la un punct de vamă american, la întoarcerea dintr-o excursie peste hotare.

În agendă își notase și numele său conspirativ – "DICK".

- Mai păstra și la domiciliu sume mari de bani, descoperite de FBI la o percheziție secretă.

- Chiar asupra lui, la întoarcerea pe un aeroport american, s-a găsit o sumă mare de bani, nedeclarată. Nu i-a fost confiscată. Ancheta era în curs.

c/ Din partea lui Jim:

Deși știa că toată corespondența sa era controlată, Jim a "scăpat" în scrisorile către fiul său anumite aluzii care au stârnit suspiciunea serviciilor de contraspionaj americane.

Pe această bază, acestea au obținut din partea Comisiei de Supraveghere a Serviciilor Secrete de la Washington permisiunea să facă investigații asupra lui Nathan, constând din:

- percheziții secrete la domiciliul lui;
- montarea unui sistem de urmărire GPS pe autoturismul acestuia;
- darea lui în consemn la punctele de frontieră americane;
- supravegherea rudelor apropiate (Star – sora și Jeremi – frate).

***

Motivații ale lui Nathan:

- **Influența tatălui său**, că se pot obține niște bani mulți, cu riscuri dar total legal.

- **Necesități financiare** pentru el și familie (soră și frate).

- **Spirit de aventură, gândire necoaptă** (la acea dată, în 2006 avea 22 de ani).

Lui Nathan **i-a plăcut ce a făcut**. Măgulit de laudele tatălui său, că se comportă mai bine decât alți agenți în meserie, el începea să se creadă un supererou, cam ca Robin, secundul lui Batman din film (Batman fiind și numele de cod al lui Jim).

3. Justiție americană

SERVICII SPECIALE

a/ **Jim Nicholson** a fost condamnat inițial la **20 de ani de închisoare** pentru infracțiunea de spionaj (iunie 1997).

Pentru continuarea infracțiunii a mai primit **încă 8 ani** de închisoare (noiembrie 2010), pledând vinovat pentru a-și proteja fiul.

Dacă va avea o bună comportare, va ieși din închisoare în iunie 2024, la vârsta de 70 de ani.

b/ **Nathan Nicholson**, care și-a recunoscut greșeala, l-a incriminat pe tatăl său, a fost iertat, doar cu **72 de zile de detenție preventivă**, pe care le-a făcut deja, cu **5 ani de supraveghere și 100 de ore de muncă în folosul comunității**. Le-a executat deja.

În iunie 2024, data estimată a eliberării tatălui său, va împlini 40 de ani, când speră să aibă o familie cu trei copii.

Rețin **ultima lui declarație**, făcută prin 2011: *Tata a fost eroul meu și încă mai este. A făcut greșeli, a suferit de pe urma lor, dar a fost și este un om bun.*

Cine poate judeca?

***

Concluzii

Să nu încurajăm trădarea. Spionajul caută însă mereu oameni cu puncte sensibile, de ordin material sau psihologic. **Asta a fost și va fi menirea spionajului. O meserie imorală dar, necesară.** Asta face parte din natura meseriei.

Petre Dan Dumitru

IMPLICAREA SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN RĂZBOIUL RECE - Cazul RUSLAN -

După cum se cunoaște, istoria consemnează drept "război rece" conflictul dintre blocul puterilor vestice aflate sub conducerea S.U.A. și blocul de est condus de Uniunea Sovietică. Acest conflict a durat din 1947 până la sfârșitul anilor 1980, fără ca cele două mari puteri să treacă printr-o confruntare militară directă. De fapt, în toată această perioadă, războiul rece s-a concretizat în acțiuni politice, economice, tehnice și militare din partea ambelor părți, întreprinse pentru a diminua sau respinge influența celuilalt bloc.

S.U.A., cu forțe militare proprii, au atacat în 1950 și 1965 Coreea și, respectiv, Vietnamul, țări despărțite după cel de al Doilea Război Mondial, iar U.R.S.S., Afganistanul în 1979 pentru a sprijini un partid implicat activ într-un conflict intern. Atunci când existau temeri privind posibilitatea unui stat de a adera la un lagăr sau altul, S.U.A. și aliații inițiau operațiuni sub acoperire, conduse de serviciile secrete, prin care interveneau, uneori brutal, prin organizarea de puciuri militare menite să înlăture guverne legitime; cele mai cunoscute exemple în acest sens sunt Iran (1953) sau Chile (1973). Pe de altă parte, U.R.S.S. și-a folosit forțele armate pentru înăbușirea revoltelor populare ce au avut loc în R.D.Germană, Ungaria și Cehoslovacia, urmărind de asemenea înlăturarea regimurilor legale.

Concurența între cele două sisteme politice s-a diversificat în decursul anilor războiului rece cuprinzând și domeniile propagandei ideologice, cursei înarmărilor, dezvoltării economice, cuceririi spațiului cosmic, sportului etc.

Unii denumeau războiul rece ca un conflict Est – Vest. Acest conflict a intrat de trei ori în faze extrem de periculoase care amenințau cu începerea unui război cald și anume în 1948 – 1949 în timpul blocadei împotriva Berlinului, în 1962 datorită Crizei cubaneze și a diferendului privind rachetele cu rază medie de acțiune din 1979 – 1983. Între aceste faze au existat perioade caracterizate de o intensitate minimă a conflictelor sau chiar de o destindere diplomatică.

Un element esențial al războiului rece l-a constituit împărțirea Germaniei. Războiul rece s-a manifestat deosebit de clar prin divizarea Germaniei și a Europei de-a lungul așa zisei cortine de fier, act asemănător cu împărțirea Coreei de-a lungul paralelei 38. Cele două state germane înființate în 1949 s-au aflat până la reunificarea din 1990 într-un raport extrem de fragil. Republica Federală Germania nu a recunoscut ca stat Republica Democrată Germană până la elaborarea în 1972, de către cancelarul Willy Brandt, a noii sale politici față de est (Ostpolitik). De altfel, chiar și după 1972, relațiile dintre cele două state germane s-au menținut la nivel de reprezentanță permanentă și nu de ambasadă. Prin acest lucru Germania Federală dorea să sublinieze caracterul temporar al despărțirii Germaniei.

În perioada războiului rece, Republica Federală Germania trecea drept placa turnantă a spionajului mondial. Devenită, după cel de al Doilea Război Mondial, o putere economică incontestabilă, Germania Federală, reprezenta o atracție irezistibilă pentru multe servicii de informații străine aparținând atât statelor mari și puternice ca S.U.A. și U.R.S.S., cât și a unora mai mici, însă cu interese esențiale în această țară. Forța sa economică, poziția geo-strategică, granița destul de lungă cu țări ale blocului socialist, toate acestea constituiau motive solide care să alimenteze interesul multor state în zonă. R.F. Germania reprezenta deci, linia de contact între cele două blocuri rivale din Vest și Est. De asemenea, statutul special al Berlinului de Vest, construcția la începutul anului 1961 a zidului care despărțea partea de est de cea de vest a orașului, au influențat fundamental situația operativă generală din cele două Germanii. Berlinul de Vest devenise **barometrul** relațiilor Est – Vest. Ori de câte ori, confruntările dintre S.U.A. și U.R.S.S. ce aveau loc în orice parte a lumii, căpătau accente belicoase, reacțiile acestora se înregistrau, de cele mai multe ori, în declarații privind Berlinul de Vest. Cel mai adesea, Uniunea Sovietică și R.D.G. amenințau cu limitarea sau blocarea circulației de persoane între cele două state germane și, uneori, în mod ostentativ și pentru intimidare, organizau manevre militare în apropierea graniței comune.

În anii '70 ai secolului trecut, Germania Federală devenise un teatru important al confruntărilor dintre serviciile de informații străine. C.I.A. și K.G.B. manifestau un interes major pentru obținerea de informații din zone care, datorită deteriorării relațiilor bilaterale cu acestea, deveniseră greu accesibile sau chiar imposibil de penetrat informativ. Miza o constituia obținerea de informații privind evoluția politică, economică și militară din țările socialiste, îndeosebi din cele asiatice.

Cazul **Ruslan**, despre care voi relata în continuare, este semnificativ atât pentru interesele manifestate de marile puteri, cât și pentru evoluția lor în perioada războiului rece. L-am cunoscut pe **Ruslan**, diplomat rus la ambasada U.R.S.S. din Bonn în anul 1977, cu ocazia participării la unele acțiuni protocolare la care erau invitați membrii corpului diplomatic acreditați în R.F. Germania. Sub egida ministerului de externe vest-german, se organiza la Bonn un așa-numit **jour fix** ce purta numele de **Cercul tinerilor diplomați**. Odată pe lună tinerii diplomați acreditați la Bonn, înscriși în acest cerc, serveau masa de prânz împreună. Cu aceste prilejuri ei se cunoșteau, purtau discuții diverse pe teme politice și economice internaționale, bilaterale etc. Conform regulamentului impus de organizatori, fiecare membru al cercului avea voie să aducă câte un oaspete la întâlniri. La una din aceste întâlniri **Ruslan** a cunoscut-o pe **Kelly**, care, fără a fi diplomat, ocupa un post de referent de specialitate la ambasada S.U.A și participa ca invitat al unui diplomat american. De altfel, un observator atent și avizat al întâlnirilor cercului, constata ușor că, atât diplomații americani și invitații lor, cât și cei sovietici, erau cei mai

numeroși și cei mai activi. Noi, românii, eram interesați și pentru unii și pentru ceilalți, datorită faptului că România avea în acea perioadă, o politică externă independentă, care promova bunele relații cu alte state ale lumii. Spre exemplu, aveam relații bune cu țările arabe, cu Israelul, China, Coreea de Nord, cât și cu o serie de alte țări importante din așa zisa lume a 3- a. Se prezuma deci, deținerea de informații utile și, mai ales, potențialul de informare, în cazul că se reușea o eventuală racolare.

Ruslan, tânăr și simpatic, bun cunoscător al mai multor limbi străine, a picat în plasa aruncată de **Kelly**, îndrăgostindu- se de ea. El se întâlnea cu **Kelly** la domiciliul acesteia din cartierul american situat în Bonn Bad – Godesberg. Toate întâlnirile sale amoroase cu **Kelly** au fost înregistrate audio – video, în ciuda faptului că în cameră era numai lumina de la o lumânare. La una din întâlnirile dintre **Ruslan** și **Kelly** a venit un bărbat care, fără menajamente, și în mod direct, i- a spus că este cadru C.I.A. și că toate întâlnirile lor au fost înregistrate, solicitându-i colaborarea în schimbul nedivulgării escapadelor sale amoroase. Totodată, i- a precizat că Agenția cunoaște că este căsătorit, că are doi copii și este cadru al K.G.B. L- a avertizat că eventualul său refuz înseamnă repercusiuni de neimaginat din partea K.G.B. la adresa sa și a familiei sale. În pofida acestor amenințări, **Ruslan** a refuzat inițial târgul, însă cadrul C.I.A. i- a proiectat filmul întâlnirilor sale amoroase cu **Kelly**. Speriat, de ceea ce ar fi putut să se întâmple cu el și familia sa în viitor, a acceptat colaborarea semnând un angajament. La scurt timp după acest eveniment, **Ruslan** asumându-și orice risc a relatat ambasadorului său toată acțiunea de racolare. Urmarea firească a fost retragerea sa de la post. Ulterior acestui eveniment, mijloacele de informare în masă vest germane au relatat acest caz, citând surse sovietice.

Formal, **războiul rece** ia sfârșit la 21 noiembrie 1990. În Charta de la Paris, cele 34 de state membre ale C.S.C.E s- au angajat să respecte drepturile omului convenind asupra democrației ca formă de guvernare. În 1991 au urmat desființarea Tratatului de la Varșovia și a C.A.E.R. – ului, iar acțiunile de genul celei relatate mai sus și- au pierdut din impactul mediatic și propagandistic pe care îl avuseseră până atunci.

Ion Dridea

STATUTUL INTERNAȚIONAL AL BASARABIEI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1918-1940)

*În luna mai s-au împlinit 200 de ani de când teritoriul dintre Prut și Nistru a fost rupt din trupul vechii Țări a Moldovei și alipit Rusiei țariste. Așa-numita pace de la București, semnată la 16 mai 1812, consemna de fapt o înțelegere între două imperii (Otoman și Rus) care își disputau supremația în regiune, peste capul și fără niciun acord din partea românilor. 1812 a adus, așadar, o ciuntire a vetrei strămoșești și înstrăinarea unei importante părți a ramurii răsăritene a poporului român. Din 1813, noua anexiune primea denumirea oficială de **Basarabia**. Timp de aproape două secole, Basarabia a urmat un curs separat de Țară. Un curs separat, marcat adeseori de tragism și neprevăzut. Totuși, în 1918, s-a ivit un moment astral, favorabil revenirii Basarabiei la Patria mamă, pentru aproape două decenii și jumătate. În această perioadă, Basarabia a încetat să mai fie gubernie rusească, dobândind un nou statut internațional.*

Textul de mai jos reprezintă extrase din comunicarea pe care autorul a susținut-o la conferința științifică internațională desfășurată în capitala Republicii Moldova, la 14-15 mai 2012, sub titlul „Basarabia – 1812. Problemă națională, implicații internaționale”, în organizarea Academiei de Științe a Moldovei, Academiei Române, Departamentului pentru Românii de Pretutindeni și a Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău.

La conferință a participat și o importantă delegație de istorici din Federația Rusă, care au reiterat sub diferite forme vechea teză a istoriografiei sovietice privind „rolul eliberator” al rușilor în Basarabia.

(Redacția)

Statutul interbelic al Basarabiei

Odată cu destrămarea Imperiului țarist, proclamarea Basarabiei, în virtutea trecutului său istoric, ca Republică Democratică Moldovenească (2 decembrie 1917), urmată la scurt timp de asumarea statutului de republică democratică moldovenească slobodă, de sine stătătoare și neatârnată, având ea singură dreptul de a-și hotări soarta în viitor (24 ianuarie 1918), apoi de decizia Sfatului Țării de unire cu România, în puterea dreptului istoric și a dreptului de Neam (27 martie 1918), Tratatul ruso-turc semnat la 16 mai 1812 la București intra în desuetudine, devenind caduc. De fapt, la o săptămână de la preluarea puterii, guvernul bolșevic a

a adoptat Declarația privind drepturile naționalităților prin care era consacrată egalitatea și suveranitatea popoarelor din Rusia. Prin recunoașterea *dreptului popoarelor din Rusia de a dispune de ele însele, până la separare și constituire de state independente*, „se distrugeau toate actele juridice pe baza cărora se formase Rusia istorică... prin toate actele sale, guvernul sovietic a arătat că nu se consideră ca succesor al Rusiei țariste. De aici s-ar putea conchide în mod logic că Rusia sovietică ar renunța la drepturile istorice ale vechiului imperiu rusesc asupra Basarabiei”¹.

După 106 ani, prin revenirea la patria - mamă, din teritoriu alipit, fără consultarea și peste capul populației sale, deci rezultat al unui act de forță, contrar dreptului internațional, Basarabia dobânda un nou statut. Acest statut trebuia consfințit printr-o recunoaștere internațională.

Prima recunoaștere oficială a unirii Basarabiei cu România a venit din partea Consiliului Suprem al Conferinței de Pace de la Paris, din 3 martie 1920. Această Hotărâre a fost întărită prin Tratatul semnat la 28 octombrie 1920 de Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia, în calitate de *principale puteri aliate*, pe de o parte, și România, pe de altă parte, act prin care se consacra faptul că „unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată”. Comentând această decizie, istoricul Alexandru Boldur consemna că „revoluția rusească și mișcarea națională în Basarabia au dat viață unui nou drept și justifică completamente conduita celor patru mari puteri”². Contestând valabilitatea tratatului ruso-turc din 1812, întrucât Rusia nu a primit de la Turcia „un teritoriu turc, locuit de turci, ci un teritoriu moldovean, locuit de moldoveni”, A. Boldur afirmă că „din punct de vedere al dreptului, Rusia și Turcia,..., care decideau soarta unui teritoriu moldovean, ar fi trebuit să consulte Moldova”³, ceea ce nu s-a întâmplat.

A. Boldur mergea pe linia unor raționamente formulate încă de Marx, la jumătatea secolului al XIX-lea, cu privire la tratatul ruso-turc din 1806: „Turcia nu putea ceda (ceea ce nu-i aparținea), pentru că ea este numai suzerană a țărilor române...”⁴, și nu avea deci dreptul să facă cesiuni din teritoriile acestora ci, dimpotrivă, să le apere integritatea. Marx dezavuase și pretenția rușilor de a se considera *eliberatori* în Basarabia: „În timpul ultimei lor ocupații, rușii s-au arătat așa cum sunt; liberatorii și-au reluat adevăratul lor caracter (...) Țăranul român nutrește pentru muscal (moscovit) numai ură”⁵. La rândul său, ilustrul diplomat

¹ A. Boldur, *Basarabia și relațiunile româno-ruse. Chestiunea Basarabiei și dreptul internațional*, 1927, București, p. 65.

² *Ibidem*, p. 67.

³ *Ibidem*, p. 45.

⁴ Karl Marx, *Însemnări despre români. Scrieri inedite*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 167.

⁵ *Ibidem*.

Nicolae Titulescu, pe care A. Boldur îl prețuia în mod deosebit, se exprima fără echivoc: „*nu trebuie să cerem niciodată Basarabia de la ruși. Aceasta ar însemna că rușii au obținut-o în mod legal...*”⁶. Cedând Basarabia Rusiei, susținea Titulescu, „*Turcia a violat pur și simplu contractul său de vasalitate (existent în raporturile cu Moldova, n.n.), și Rusia a devenit complicele violării unui contract de drept internațional. Or, complicitatea la violarea unui contract de drept internațional nu poate crea dreptul*”⁷.

În sprijinul ideilor sale, convergente cu cele formulate de Marx sau Titulescu anterior, A. Boldur nu ezită să compare situația Basarabiei cu cea a altor state și teritorii din componența Imperiului țarist: „... *constatăm că Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Finlanda aparțineau și ele Rusiei tot pe baza unor tratate și totuși vedem că Rusia a renunțat la suveranitatea sa asupra acestora. De ce atunci Basarabiei, care și ea își dorea dezrobirea, i se acordă o situație inferioară?*”. Concluzia juristului și a istoricului Boldur este tranșantă: „*Din punct de vedere al dreptății, problema Basarabiei, Poloniei și Finlandei face parte din aceeași unică categorie de chestiuni*”⁸.

Câțiva ani mai târziu au urmat alte acorduri internaționale care aveau o semnificație specială și pentru statutul internațional al Basarabiei. Este vorba mai ales de Pactul Briand-Kellogg, încheiat la Paris la 27 august 1928 pe termen nedeterminat, prin care statele semnatare au convenit să interzică războiul ca mijloc pentru *reglarea diferendelor internaționale*. România a aderat la acest Pact la 4 septembrie 1928. La rândul său, URSS a semnat la Moscova, la 9 februarie 1929, cu reprezentanții statelor care aderaseră la Pact, un acord (cunoscut ca așa-numitul Protocol Litvinov) prin care erau acceptate integral și pe termen nelimitat prevederile Pactului Briand-Kellogg.

Acest pact a fost completat și întărit prin convențiile semnate la Londra, la 3 și 4 iulie 1933, care precizau noțiunea *agresorului*. Conform acestor convenții, ambele având un conținut identic și fiind semnate deopotrivă de URSS și România, alături de alte state, agresiunea față de o țară nu putea fi justificată de niciun motiv. Poate mai importantă era prevederea potrivit căreia teritoriul protejat de agresiune, în sensul convențiilor menționate, era teritoriul aflat astăzi în stăpânirea statelor semnatare, ceea ce însemna că Basarabia intra automat sub protecția acestor acorduri internaționale în fața unor eventuale intenții agresive din partea Rusiei Sovietice.

---

⁶ Nicolae Titulescu, *Documente confidentiale*, Editura Academiei Române, București, 1992, p.81.

⁷ *Ibidem*, p. 83.

⁸ A. Boldur, *op. cit.*, p. 46.

Presa vremii din numeroase state europene a remarcat la timpul respectiv relevanța specială a acestor documente pentru Basrabia. Iată câteva exemple:

Ziarul *Echo de Belgrad*, din 5 iulie 1933: *Guvernul de la Moscova nu a voit să recunoască „de jure” realipirea Basarabiei la România, dar recunoaște „de facto” frontiera Nistrului și, de aceea, este un mare succes diplomatic pentru România*⁹.

Ziarul francez *La République*, tot din 5 iulie 1933: *România obține un avantaj imens, câștigă un proces ce durează de la 1918 încoace... Dacă pe harta care împodobeste biroul d-lui Litvinov și pe toate hărțile editate în Rusia, Basarabia figurează încă făcând parte integrantă din URSS, în schimb, d-l. Litvinov a precizat, precum și d-l. Cicerin înaintea sa, că URSS nu va căuta niciodată să reia Basarabia prin violență*¹⁰.

Ziarul elvețian *Journal des Nations* (Geneva), din 6 iulie 1933: *Pactul pune capăt singurei dispute certe, care mai întuneca orizontul Europei orientale, aceea a Basarabiei*¹¹.

În sfârșit, ziarul polonez *Gazeta Varzawsca*, din 7 iulie 1933, sub titlul „Chestiunea Basarabiei” scria: *Încheierea pactului arată clar că chestiunea Basarabiei de fapt a fost soluționată. A realizat-o situația generală externă, în care se găsesc Sovietele...*¹².

Un specialist în drept internațional, Georges Scelle, într-un articol publicat în 1936, intitulat „L’agression et la legitime defence dans les rapports internationaux”, aprecia la rândul său: *„Rușii au recunoscut pentru totdeauna că o violare a frontierei basarabene va constitui o agresiune”*¹³.

Noul climat din relațiile cu URSS au permis României stabilirea de relații diplomatice normale cu această țară (iunie 1934) și sprijinirea admitterii ei ca membru al Societății Națiunilor în toamna aceluiași an. Prin aderarea la Societatea Națiunilor, URSS se obliga, potrivit art 10 al Pactului organizației, să respecte și să apere integritatea teritorială a celorlalți membri împotriva oricărei agresiuni externe. Aceasta constituia o garanție în plus și pentru frontiera României pe Nistru deoarece, așa cum consemna istoricul Alexandru Boldur, reprezenta o dovadă că Uniunea Sovietică *ține seama de starea de fapt și s-a angajat a o respecta și a se abține de la orice agresiune împotriva României*¹⁴.

---

⁹ A. Boldur, *Statutul internațional al Basarabiei*, Chișinău, Tipografia „Tiparul Moldovenesc”, 1938, p. 18.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, p. 17.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, p. 22.

Atitudinea și comportamentul URSS

În fața tendințelor agresive și revanșarde ale marilor puteri, Alexandru Boldur, ca și alți istorici, diplomați și politicieni români ai vremii, în frunte cu Nicolae Titulescu, nu-și făcea mari iluzii în privința protecției conferite statelor mici de acordurilor internaționale, chiar dacă unele dintre ele erau semnate pe perioade nedefinite. Încă din 1933, A. Boldur avertiza: „*Pactele sunt ceva relativ și provizoriu. În momentul când în sistemul internațional contemporan ar interveni un eveniment nou de natură să schimbe situația în favoarea Sovietelor, niciun tratat internațional nu va fi în stare să împiedice Sovietele în acțiunea lor spre îndeplinirea viziunilor revoluționare... Când (statul sovietic, n.n.) va crește, devenind mare și puternic..., pactele de neagresiune vor fi socotite niște jucării pentru copii, bune pentru un muzeu în istoria dreptului internațional... Deocamdată. ... agresivitatea Sovietelor se amână ad futurum...*”¹⁵.

După cum se știe, în primii ani de după revoluția din octombrie 1917, confruntată cu amenințări interne și externe ce nu mai conțineau, puterea sovietică a adoptat o atitudine mai moderată față de vecini, inclusive față de România. Numai în 1920, între 24 februarie și 28 octombrie, sunt cel puțin trei telegrame semnate de Cicerin, comisarul poporului pentru afaceri externe către guvernul român prin care se afirmă în termeni aproape identici că *toate punctele în litigiu între cele două țări pot fi rezolvate pe calea tratatelor pașnice și că toate chestiunile teritoriale pot fi rezolvate în mod amical*.

Treptat însă, pozițiile sovietice au avut o linie sinuoasă, accentele aspre alternând periodic cu semne de deschidere parțială și îngăduință. În 1939 situația este însă complet schimbată. La umbra Pactului (Ribbentrop-Molotov) semnat cu Germania nazistă, URSS își încalcă angajamentele internaționale de a renunța la folosirea forței și începe să se războiască cu vecinii pentru revendicări teritoriale. După Polonia (septembrie 1939) și Finlanda (martie 1940) este rândul României să se supună dictatului Moscovei (notele ultimative din iunie 1940), iar nordul Bucovinei, ținutul Herța și Basarabia intră sub ocupație sovietică. Urmează imediat ocuparea republicilor baltice. Tratatul URSS cu Lituania, de pildă, semnat la 26 septembrie 1926, care prevedea la art. 2, cu termen de valabilitate nelimitată, că ambele state *se angajează reciproc de a respecta în toate circumstanțele suveranitatea lor, integritatea lor teritorială și inviolabilitatea frontierelor*. devine *piesă de muzeu*, cum avertizase A. Boldur.

---

¹⁵ A. Boldur. „Problema Pactului de neagresiune sovieto-român”, *Viața Basarabiei* nr. 1-2, 1933.

Stalin explicase pe îndelete, în Raportul prezentat la 10 martie 1939 în fața Congresului al XVIII-lea al PC (b) US, cum se pune problema în noile condiții apărute în relațiile internaționale. Deși continua să declare că URSS le va respecta vecinilor săi frontierele, Stalin avertiza cu cinism: „*Departe de mine intenția de a vorbi de morală relativ la politica de neamestec, de a vorbi de trădare, de călcarea credinței etc. ... Politica e politică, cum spun bătrânii rafinați diplomați burghezi...*”¹⁶.

După exemplul Germaniei, din 1933, URSS părăsește Societatea Națiunilor. Un întreg sistem al securității colective, creat cu multe eforturi politico-diplomatice în perioada interbelică se prăbușea. În fața dictatului forței brute, statele mici își pierd rând pe rând independența și libertatea. Astăzi, la mai bine de șapte decenii de la acele evoluții care au întunecat cerul și aerul Europei, merită să evocăm figurile acelor oameni - istorici, juriști, sociologi, diplomați, politicieni, care au dat întâietate afirmării principiilor dreptului internațional, creării unui sistem de relații, acorduri și instituții menite să conserve pacea și stabilitatea lumii.

Rezumat

Destrămarea Imperiului țarist, proclamarea autonomiei moldovenești și apoi unirea cu România (1918) au schimbat și statutul Basarabiei, iar acesta trebuia consfințit prin recunoașterea sa internațională. Potrivit savantului basarabean Alexandru Boldur (1886-1982), istoric și jurist cu mare autoritate științifică, statutul internațional al Basarabiei în perioada în care s-a aflat în componența României s-a bazat pe următoarele acorduri și documente: recunoașterea oficială a unirii Basarabiei cu România de către Consiliul Suprem al Conferinței de pace de la Paris (3 martie 1920); Tratatul semnat de România cu Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia (28 octombrie 1920) care consemna că „unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată”; Pactul Briand-Kellogg (Paris, 27 august 1928) și Protocolul Litvinov (Moscova, 9 februarie 1929) prin care se interzicea războiul ca mijloc pentru reglarea diferendelor internaționale; convențiile semnate la Londra (3 și 4 iulie 1933) care precizau noțiunea agresorului; aderarea URSS la Liga Națiunilor (1934) prin care sovieticii se angajau să respecte integritatea teritorială a celorlalți membri ai acestei organizații. Ulterior, după încheierea Pactului Ribbentrop-Molotov (1939), URSS și-a încălcat toate angajamentele internaționale și a trecut la acte agresive, de forță și dictat, față de vecinii săi (Polonia, Finlanda, România, țările baltice), punând astfel capăt, împreună cu Germania nazistă, sistemului interbelic de securitate colectivă în Europa.

---

¹⁶ I. Stalin, *Problemele leninismului*, Editura Partidului Comunist din România, București, 1945, p. 704.

Cuvinte cheie: Alexandru Boldur (1886-1982), Basarabia, România, Moldova, Rusia, Turcia, Polonia, Finlanda, Lituania, Liga Națiunilor, Pactul Briand-Kellogg, Protocolul Litvinov, Pactul Ribbentrop-Molotov, K. Marx, N. Titulescu, Cicerin, Stalin.

Summary

The dissolution of the Tsarist Empire, the proclamation of the Moldovan autonomy and then the union with Romania (1918) have changed the statute of Bessarabia, which had to be internationally recognized. According to the Moldavian scholar Alexandru Boldur (1886-1982), historian and jurist with great scientific authority, the international statute of Bessarabia during the period it belonged to Romania based on the following agreements and documents: the official recognition of the union of Bessarabia with Romania by the Supreme Council of the Paris Peace Conference (March 3, 1920); the Treaty signed by Romania with Great Britain, France, Italy and Japan (October 28, 1920) which stated that „the union of Bessarabia with Romania was completely rightful”; The Kellogg-Briand Pact (Paris, August 27, 1928) and Litvinov’s Protocol (Moscow, February 9, 1929) which forbade war as manner of solving the international disputes; the conventions signed in London (July 3 and 4, 1933) which specified the notion of ”aggressor”; the USSR adhesion to the League of Nations (1934) through the Soviets engaged themselves to respect the territorial integrity of the other members of the organization. Later, after the signing of the Molotov-Ribbentrop Pact (1939), USSR violated all the international engagements and proceeded to aggressive acts towards its neighbours (Poland, Finland, Romania, the Baltic states), ending this way, together with the Nazi German, the interwar system of collective security in Europe.

Keywords: Alexandru Boldur (1886-1982), Bessarabia, Romania, Moldova, Russia, Turkey, Poland, Finland, Lithuania, League of Nations, Kellogg-Briand Pact, Litvinov’s Protocol, Molotov-Ribbentrop Pact, K. Marx, N. Titulescu, Cicerin, Stalin.

Ioan Popa

TRIUNGHIUL BERMUDELOR
- PRESA, SERVICIILE SECRETE SI PUTEREA -

Presa, bat-o vina...

Un observator atent al problemelor atacate cu predilecție de mass-media internațională nu poate trece cu vederea faptul că nu există săptămâni, uneori zile, în care opinia publică să nu afle „*dezvăluiri incendiare*” despre acțiunile secrete ale serviciilor de informații, cele mai gustate fiind deconspirarea de către FBI a unor agenți ruși, chinezi..., arestarea de către FSB a unor spioni americani, britanici..., sau declararea „*persona non grata*” a unor diplomați pentru activități neconforme cu statutul corpului diplomatic.

Desigur, angajații structurilor informative de pretutindeni trag și ei concluzii din asemenea evenimente, fără a exagera însă importanța lor; pentru cei nefamiliarizați cu *activitatea din subteran* și, îndeosebi, pentru reprezentanții mass-media *dezvăluirile de senzație* reprezintă, fără niciun dubiu, știrea zilei. Interesul pentru asemenea subiecte este motivat nu atât de preocuparea pentru dezvoltarea culturii de securitate cât de rațiuni mercantile, comerciale, legate de creșterea ratingului sau a vânzărilor.

Interesul pentru serviciile secrete și spionaj în mod deosebit este generat de *sentimentele contradictorii* pe care le provoacă activitățile și cadrele acestora : *atracția*, datorată literaturii de specialitate și *respingerea*, cauzată de presupusa imoralitate sau ilegalitate a operațiunilor.

Libertatea de a spune/scrie orice despre oricine sau mai bine-zis mediatizarea excesivă și, deseori, incorectă a activităților specifice serviciilor secrete poate aduce prejudicii ireparabile în domenii cum ar fi combaterea terorismului internațional și a criminalității transfrontaliere, protecția cadrelor acoperite, asigurarea siguranței unor misiuni operative derulate în cooperare cu servicii de informații partenere etc.

Mai grav este că *informațiile din mass-media referitoare la serviciile secrete devin uneori obiect al disputelor politice putere-opoziție*, fiecare încercând să dea lecții de morală sau să insinueze că în spatele activităților specifice s-ar ascunde interese dubioase, fără legătură cu securitatea contribuabilului și a țării. *O asemenea tendință nu este caracteristică doar României contemporane*, comportamente similare înregistrându-se și la *case mai mari*, cum ar fi Germania, unde parlamentari de toate culorile nu ezită să-și critice propriile structuri informative, mai ales când transpar date privind cooperarea cu CIA.

Și pe malurile Senei, fostul șef al statului, Nicolas Sarkozy, perdantul recentelor alegeri prezidențiale din Franța, a fost acuzat în campania electorală că folosește resursele Direcției Centrale de Informații Interne în scopuri politice,

afirmații combătute energic de conducerea respectivului serviciu secret.

Un alt aspect, la fel de sensibil: dacă în mass-media apar referiri la acțiuni în curs de derulare, asemenea operațiuni sunt anulate sau, în cel mai fericit caz, amânate o bună perioadă de timp. Vor fi necesare noi eforturi umane, materiale și financiare pentru adormirea adversarului, pregătirea noilor agenți, crearea momentului operativ favorabil declanșării acțiunii etc., și toate acestea fără a avea garanția că misiunea va fi un succes.

Pentru un serviciu secret, ***cel mai mare prejudiciu adus deconspirării voite sau întâmplătoare a unor date sensibile rămâne însă insecuritatea ofițerilor și a agenților, îndeosebi a celor din exterior, aflați sub acoperiri neconvenționale și lipsiți de protecția umbrelei diplomatice.***

Iar dacă respectivul cadru de informații acționează într-un spațiu ostil sau este infiltrat într-o grupare extremist-teroristă, adversarul va reacționa violent, fără ca Serviciul să-l poată avertiza sau extrage în timp util. Cazuri de acest gen se petrec în zilele noastre, în secolul XXI și nu în Evul Mediu, soarta crudă a diplomatului român decapitat în primăvara anului 2011 de o grupare afgană rebelă fiind o temă de reflecție.

Este, oare, necesară mai multă transparență din partea serviciilor secrete în relația cu societatea civilă? Pentru a evita o opinie pe care sigur o bănuim și care, la fel de sigur, ar putea oferi motiv de dispute colegiale, vă oferim răspunsul dat la această întrebare, în aprilie 2012, de către **Erard Corbin de Mangoux**, Directorul Direcției Generale de Informații Externe dintr-o țară Franța – ale cărei tradiții democratice cu greu pot fi puse sub semnul întrebării: *„Personal, înțeleg apetitul contemporanilor noștri pentru transparență, căci aceasta este necesară într-o democrație. Dar, în domeniul atât de particular al muncii de informații, trebuie să ne asigurăm că adversarii nu au acces la secretele noastre și, în același timp, să protejăm secretele partenerilor noștri, fără de care nu putem acționa eficient... Direcția Generală de Informații Externe respectă instituțiile statului, contribuind la asigurarea protecției și perenității lor.”*

...și Serviciile Secrete?

Cum toate săgețile de până acum au vizat doar o singură țintă - mijloacele scrise sau audio-vizuale de informare în masă - am putea fi acuzați cel puțin de subiectivism dacă nu ne-am pune măcar câteva întrebări: dar serviciile secrete nu au nicio vină? Rolul și locul lor în societate sunt percepute corect de opinia publică? Care este granița între transparență și conspirativitate?¹⁷

---

¹⁷ Alexandru Omeag – „Transparență versus conspirativitate”, în Revista Periscop, anul I/nr.2, pag.5-6

Principala misiune a unui serviciu secret este obținerea de informații confidențiale, adică de date secrete. În era Internetului, nimeni nu-și poate imagina că știe totul, chiar dacă datele din principalele motoare de căutare, cele ale jurnaliștilor, analiștilor, experților sau diplomaților acoperă peste 90% din necesarul de informare al unui decident politic. ***Corectitudinea și motivarea unor decizii în probleme politico-economice și de securitate depind însă de acel 5-10% neacoperit de sursele deschise și care reprezintă ceea ce cunoscătorii numesc intelligence.***

Experți care au monitorizat perioade mai îndelungate activitățile unor servicii de informații și securitate consideră că, pentru conturarea unei percepții realiste a populației despre rolul și locul acestora într-o societate democratică, ar fi utilă ***demontarea a cel puțin șase mituri:***¹⁸

- ***apelativul „spion”.*** În interiorul serviciilor, cuvântul „spion” este proscris sau rezervat adversarilor (vorbim însă cu mândrie despre contraspionaj, adică prinderea *băieților răi!*). Spionajul este înlocuit cu formulări mai blâde, cum ar fi cercetarea, culegerea de informații, documentarea, analiza și exploatarea datelor etc., iar cei care se ocupă cu astfel de activități sunt ofițeri de informații, agenți¹⁹ recrutori, documentariști, analiști, experți...;

- ***viața aventuroasă.*** În pofida a ceea ce se vede pe marele/micul ecran, activitatea unui ofițer de informații are de-a face rareori sau deloc cu asasinatul, urmărirea cu peripeții, schimburi de focuri sau cucerirea femeilor frumoase. Plastic vorbind, pentru un ofițer de informații din zilele noastre riscul unui banal accident rutier este mai mare decât toate cele presupuse de activitatea sa specifică ! Ce câștigă un serviciu advers dacă lichidează un ofițer de informații ? Poate doar puțin timp până la înlocuirea acestuia cu un altul pe care nu-l cunoaște și pentru identificarea căruia va risipi noi resurse umane, materiale și financiare ;

- ***comportamentul pe teren.*** Balonzaidul și pălăria, geaca de piele și blugii, ochelarii fumurii, ziarul găurit... sunt elemente pe care nici în filme nu le mai întâlnim. Cum să intri într-un hotel sau restaurant de lux îmbrăcat astfel ? Tot pe teren, spre deosebire de James Bond, ofițerul de informații va avea grijă de maniera în care folosește resursele financiare și nu va purta armă ;

- ***singurătatea spionului*** este al patrulea mit ce se cere demontat. De la bun început, ofițerul de informații lucrează în echipă. Chiar și atunci când este în misiune externă, el primește indicații din Centrală, sprijin și îndrumare de la

¹⁸ Alain Rodier – „Lettre ouverte aux candidats espions”, Note de réflexion nr.5/decembrie 2006

¹⁹ În serviciile secrete din Israel și țările anglo-saxone noțiunea de agent are înțelesul de cadru/ofițer de informații

rezident și, dacă beneficiază de un anumit grad de autonomie, va raporta în detaliu la finalizarea acțiunii ;

- *spionul super - erou*. Așa ne dorim sau visăm dar, din păcate, este fals. Ofițerul de informații este un om ca oricare altul, dacă nu superdotat cel puțin mai loial, corect și modest decât alții ;

- *starea materială a ofițerului de informații* este departe de ceea ce crede opinia publică, iar cei care activează în serviciile secrete nu au nicio șansă de îmbogățire de pe urma profesiei exercitate. Această situație a determinat, nu doar în țara noastră, plecarea spre sectorul privat a unui important număr de specialiști din serviciile secrete.

A treia cale în munca de informații?

Externalizarea unor activități specifice structurilor informative statale - despre care am mai scris și nu vom detalia - *este o armă cu două tăișuri*. Partea bună rezidă în degrevarea statului de unele eforturi financiare, companiile private care preiau unele responsabilități ale serviciilor secrete în sfera contraspionajului industrial și a protecției personalului investind fonduri importante în asemenea activități.

Analști politico-militari avertizează însă asupra unei *tendențe periculoase a fenomenului externalizării*: privatizarea culgerii de informații prin mijloace specifice activității de intelligence, cu consecințe dezastruoase în plan securitar, dar și pentru ideea statului democratic, deoarece:

- Statul pierde orice control asupra legalității unor astfel de activități;
- eficiența acestor acțiuni în planul asigurării securității cetățeanului este îndoienică. Chiar dacă majoritatea companiilor private specializate sunt încadrate cu foști ofițeri de informații, acestea nu au în spate forța Statului, acces la bazele de date stocate în timp de serviciile secrete și nici puterea financiară de a angaja operațiuni simultane sau coordonate în afara teritoriului național;

- dacă tot mai multe persoane acceptă să colaboreze cu o structură informativă statală, deseori din patriotism, în cazul companiilor private sursele sunt motivate doar financiar și, deci, nu vor ezita să vândă informațiile mai multor beneficiari sau cui plătește mai bine. Chiar dacă informația ar putea fi valoroasă, exclusivitatea este totdeauna îndoienică.

Responsabilitatea liderilor politici

Guvernării trebuie să spună ce-și doresc: un serviciu puternic în slujba țării, sau o structură manevrabilă, ineficientă și obedientă politic, aservită unui anumit grup de interese. Prima variantă este preferabilă pentru ambele părți și, în acest caz, existența unui control strict asupra serviciilor secrete (pentru evitarea oricăror derapaje, folosirea acestora doar pentru executarea misiunilor specifice, evitarea paralelismelor cu diplomația și activitatea forțelor de intervenție...) este foarte importantă.

Factorii politici de decizie cunosc, sau ar trebui să știe care este rolul unui serviciu secret într-un stat de drept, dar și că mijloacele folosite pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate au un anumit regim chiar și în cele mai avansate democrații. Asemenea structuri sunt organisme statale subordonate puterii (parlament, președinte sau premier), care își desfășoară activitatea pe baza unor reglementări stricte, în interesul națiunii și al cetățeanului. Poate și de aceea, orice operațiune clandestină importantă sau cu implicații ce exced teritoriul național trebuie să poarte girul puterii politice, uneori la cel mai înalt nivel.

Și, așa cum procedează SUA, Franța, Israel, Federația Rusă și alte state, **România trebuie să aibă curajul politic de a-și asuma sau nega, uneori chiar împotriva evidentei, faptele propriilor servicii de informații, în eventualitatea că acest lucru s-ar impune.** Aceasta este regula de aur, pentru că eșecurile devin repede cunoscute și mediatizate, în timp ce succesul rămâne fără discuție în umbră, pentru a nu compromite viitoarele operațiuni similare. Singura excepție de la regulă o întâlnim în cadrul operațiunilor antiteroriste, unde rezultatele favorabile sunt folosite cu predilecție în scop propagandistic (uciderea lui Osama bin Laden, prinderea, judecarea și condamnarea teroristului Carlos...).

Pentru serviciile de informații nu există servicii secrete prietene, ci doar structuri cu preocupări similare, cu care cooperează la un moment dat, pe acțiuni punctuale și într-un cadru bine precizat. Apartenența la o anumită alianță nu trebuie să ne adoarmă vigilența, pentru că nimeni nu-ți face cadouri dezinteresat, iar promisiunile nu-i angajează decât pe naivii care le cred.

*

Atitudinea puterii politice față de structurile informative interne și externe este esențială pentru modul în care acestea se integrează în efortul general menit să aducă prosperitatea și siguranța cetățeanului. Lipsa unui feedback, aroganța, prejudecățile sau, uneori, incompetența anumitor beneficiari ai produselor serviciilor secrete pun în pericol nu doar funcționarea normală a acestora, ci însuși conceptul de securitate națională.

Alexandru Omeag

Invitație la o dezbatere:

COMINTERNUL ȘI SECURITATEA

Nu cu mult timp în urmă am citit în mass-media o nouă „producție” avându-l ca autor pe dl. Vladimir Tismăneanu, cunoscut luptător *antisecurist* și *anticomunist*. Opiniile domniei sale sunt arhicunoscute cititorilor revistei noastre. Din acest motiv, nici nu am fi dorit să provocăm o discuție pe tema subiectelor care îi sunt, după cum se pare, atât de dragi. Anumite afirmații ale dlui V.T. ne obligă, totuși, la câteva precizări.

Așadar, sub titlul „**Cancerul sufletelor: Pastorul –președinte Gauck și generalul- securist Rogojan**”, dl. V. T. atacă frontal, dar într-un mod pervers, una din cele mai recente lucrări ale generalului în rezervă Aurel Rogojan, fost șef de cabinet al generalului Iulian Vlad în ultimii ani ai dictaturii ceaușiste în România. V.T. nu consideră însă necesar nici măcar să menționeze titlul lucrării incriminate, în condițiile în care este știut că dl. Gl. Bg. (r.) A. Rogojan este autor al mai multor lucrări de memorialistică, bine primite de publicul românesc, despre o perioadă încă extrem de controversată din istoria recentă a României. Nu este prima dată când V. T. își ignoră adversarii (numai de idei, sperăm!) și evită să-i nominalizeze negru pe alb. De pildă, ca să dăm un singur exemplu, într-o amplă lucrare scrisă în primul rând pentru străini despre *stalinismul lui Nicolae Ceaușescu*, V. T. refuză ostentativ să-l nominalizeze pe țaranul basarabean Ion Codreanu, care a făcut obiectul unui schimb de prizonieri cu sovieticii, în preajma celui de-al Doilea Război Mondial, în contrapartidă cu militanta cominternistă Ana Pauker. Dl. V.T. trece voios pe lângă termenii exacti ai acestui schimb de prizonieri, într-o perioadă extrem de complicată a relațiilor româno-sovietice, dar nu ezită, când are ocazia, să vorbească despre *fascinanta* personalitate a Anei. Asupra acestui subiect vom reveni cu alt prilej.

Deocamdată, să ne oprim asupra motivelor pentru care aducem în atenția cititorilor una din „producțiile” gândirii dlui V.T. Acesta se arată, chipurile, mirat (chiar *consternat*, după propria exprimare) că „*un cunoscut istoric, acad. Dinu C. Giurescu, publică o cronică elogioasă la o lucrare scrisă de fostul șef de cabinet al generalului Iulian Vlad. Autorul este generalul SRI (r) Aurel Rogojan, iar cartea este o veritabilă odă a Securității... o tentativă radicală de resuscitare a miturilor naționalist-securiste. Sunt regurgitate toate obsesiile direcției xenofobe din Securitate, se reiau și se dezvoltă fixațiile conspiraționiste și auto-glorificatoare ale laboratoarelor minciunii din interiorul Securității. Nu mai vorbesc de marota Pacepa, proprie dughiniștilor de Dâmbovița, protocroniștilor la pensie, securiștilor*”

impenitenți și foștilor istorici din anturajul generalului-politruc Ilie Ceaușescu". Cer scuze cititorilor pentru acest lung citat, dar el este relevant pentru modul în care, dintr-o singură *rafală*, V.T. încearcă să împrăște cu cerneală vitriolată, de-a valma, tot ceea ce nu-i convine și nu corespunde viziunilor sale în peisajul istoriei și al evoluției societății românești de prin 1965 încoace: *istorici, securiști, naționaliști, pensionari* de toate felurile, *dughiniști de Dâmbovița*, foști colaboratori ai *politrucului Ilie Ceaușescu* ș.a.m.d. După atâtea invective, specifice limbajului agresiv și intolerant al bolșevismului cominternist, orice alăturare a unor nume ilustre, cum este cel al marelui istoric și patriot acad. Dinu C. Giurescu, reprezintă un atac nedemn pentru un intelectual veritabil. Dar V.T. se preface că este mirat (*consternat!*) de una din multiplele luări de poziție curajoase ale *profesorului Giurescu*, pretinzând chiar că îl leagă de Domnia sa *vechi relații de stimă intelectuală*. În ce constau aceste relații, ne explică tot dl. V.T.: acad. Dinu C. Giurescu a propus în 1999 un premiu pentru una din lucrările sale, iar în alte două rânduri marele istoric *a vorbit în termeni de o mare generozitate* despre o altă carte semnată de V.T. Și cam atât. Adică *vechile relații de stimă intelectuală* se reduc la o serie de aprecieri elogioase ale ilustrului academician la adresa lui V.T. Viceversa nu rezultă nimic. Sau rezultă: un atac pervers la adresa unui mare intelectual și patriot român, ceea ce nu ne poate lăsa, desigur, indiferenți.

Noi propunem, însă, specialiștilor, cititorilor și colaboratorilor revistei *Periscop* o dezbatere pe o temă mai largă și mai generoasă pentru clarificarea unor aspecte, momente și evenimente din istoria secolului XX, care au marcat în mod tragic societatea românească, mai ales în primele două decenii de după al Doilea Război Mondial și despre care dl. V.T. ș.a. refuză să vorbească clar și răspicat: care a fost rolul Cominternului în comunizarea României și în decimarea elitelor intelectuale, militare, politice și economice românești? Cine au fost reprezentanții cominterniști infiltrați și propulsați de sovietici în România și în alte țări satelizate și cum au transformat ei vechile organe de siguranță a statului în instrumente de teroare națională sub numele de *securitate a poporului*? Întrebările sunt, desigur, mult mai multe. Așteptăm opiniile și contribuțiile Dvs., stimați cititori.

Gheorghe Bărbulescu

CUM A AJUNS ALASKA SUB STĂPÂNIRE RUSEASCĂ?

Răspundem cititorilor:

În numărul 3 (15) din 2011, revista „PERISCOP” a publicat, sub semnătura distinsei doamne **Leontina Radu**, un amplu articol privind împrejurările în care **Alaska**, o întindere imensă, de 1,5 milioane kilometri pătrați, a fost vândută americanilor de către ruși în secolul al XIX-lea.

Articolul a fost primit cu interes de către cititori și chiar de către specialiști. Unii dintre ei, printre care și doamna **Georgeta Dimisianu**, redactor-șef al revistei „**ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE**”, au dorit să cunoască amănunte despre modul în care **Alaska** a ajuns sub stăpânire rusească, înainte de a fi vândută americanilor.

Prezentăm, în continuare, răspunsul documentat al colaboratoarei noastre.

(Redacția)

Aflată în extremitatea de nord-vest a Americii de Nord, Alaska pare o exreșcență, un bulgăre de lut aruncat la întâmplare de un ceramist plictisit. Simpla pronunțare a acestui nume stimulează imaginația, care vede cu ochii minții un loc

arid, friguros, înghețat și înzăpezit. **Alaxsxaq**, din limba eschimoșilor, se traduce cu „Marea întindere de zăpadă”, iar în limba aleutină, **Alyeska** înseamnă „fară mare”, „pământ mare”, ceea ce este un adevăr. Alaska are o suprafață de 1,5 milioane de kilometri pătrați!

Săpăturile arheologice făcute de-a lungul timpurilor au dezvăluit obiecte de uz casnic cu o vechime de circa 12 mii de ani, adică cu câteva secole înainte de terminarea perioadei glaciare. Se

presupune că oamenii din antichitate se deplasau de pe un continent pe altul pe un pod natural de gheață ce măsura o mie șase sute de kilometri. Încălzirea climei a dus la creșterea nivelului apei Oceanului planetar, la topirea podului natural și la

separarea Siberiei de Alaska prin Marea Bering. De-a lungul timpurilor, oamenii au căutat să afle cât mai multe despre tot ceea ce-i înconjoară.

Este ceea ce l-a preocupat și pe țarul Petru I al Rusiei. El dorea să extindă și să consolideze ținuturile rusești din Siberia și Extremul Orient, să stabilească frontierele Imperiului rus în Est, să aprofundeze legăturile și influența rusă în țări din Asia și America de Nord. La începutul anului 1725, a încredințat navigatorului danez Vitus Bering, aflat în slujba Marinei Ruse (1), o misiune secretă : cercetarea litoralului nord-estic al Siberiei, încercarea de a descoperi dacă există sau nu vreo legătură între Siberia și America, precum și întocmirea unei hărți amănunțite a itinerarului parcurs .

În această misiune, Bering urma să fie asistat de Alexei Cirikov, un tânăr de 24 de ani. O asemenea expediție avea nevoie de o îndelungată pregătire. Pentru a înțelege mai bine ce însemna acum două secole și jumătate o expediție de amploarea celei dorite de țarul rus, vom aminti că, oricât de bizar ar părea, Bering a pornit cu sania din Sankt-Petersburg , în ianuarie 1725, a parcurs ținutul siberian cu caii, pe jos sau pe ambarcațiuni fluviale. Deplasarea din capitala rusă până la Ohotsk, port la Oceanul Pacific, a durat mai bine de un an de zile. Abia în iulie 1728, Bering și Cirikov au pornit în prima lor deplasare pe corabia „Gabriel”. Explorarea nu a fost un succes deplin din cauza deselor furtuni de pe mare, a neînțelegerilor dintre Bering și mai tânărul Cirikov, a instabilității politice din țară.

La reîntoarcere, Bering raporta Amiralității ruse că „Asia și America de Nord sunt două continente separate”. Totodată, a adus numeroase informații, date și hărți despre peninsula Kamceatka. Țarul Petru I încetase din viață în ianuarie 1725 fără să fi aflat că Siberia se găsea în vecinătatea continentului nord-american.

Suveranii la tronul Rusiei s-au succedat atât de rapid încât nu apucau să afle despre propunerea căpitan-comandorului danez de a continua cercetarea Pacificului de Nord. Când, în 1735, i s-a încredințat această misiune, Bering reia deplasarea prin Siberia. De această dată, el își exprima convingerea că această regiune este extrem de bogată în resurse minerale și hidrologice. În localitatea Aușin, comandă două ambarcațiuni: „Sfântul apostol Petru” și „Sfântul apostol Pavel”. Din toamna aceluiași an, localitatea primește numele de Petropavlovsk, astăzi centrul administrativ al ținutului Kamceatka.

La 8 iunie 1741, cele două ambarcațiuni pornesc spre America de Nord, fiecare cu propriul echipaj și personal de cercetare. Bering - pe corabia „Sfântul apostol Petru”, iar Alexei Cirikov, pe nava „Sfântul apostol Pavel” . La nici două săptămâni de la plecare, o puternică furtună face ca navele să se piardă una de cealaltă. Ele au continuat separat călătoria și nu s-au mai întâlnit până la sfârșitul expediției. Bering observă partea sudică a Alaskăi, însă, din cauza unei furtuni puternice, ambarcațiunea grav avariată eșuează pe o insula nelocuită (Kayak). Astăzi aici se află satul Nikolskoe cu circa opt sute de locuitori, în majoritate, aleuți.

Echipajul a iernat pe această insulă în condiții deosebit de vitrege, fără îmbrăcăminte adecvată și cu o alimentație precară. Mulți și-au găsit sfârșitul în acest loc pustiu, neprimitor. Aici și-a găsit sfârșitul și temerarul navigator Vitus Bering.

Expediția ruso-daneză organizată cu prilejul marcării a 250 de ani de la această expediție(1991) a descoperit locul în care a fost îngropat Bering, grație monumentului înălțat în anul 1822. Rămășițele sale pamântești au fost deshumate și studiate în laboratoarele de criminalistică din Rusia și Danemarca. Specialiștii ruși au ajuns la concluzia că Bering nu a suferit de scorbut. După ce au reconstituit chipul navigatorului, criminaliștii danezi au avut surpriza să constate că imaginea lui V.Bering, cunoscută în lumea întreagă, aparținea unchiului și tizului său, Vitus Bering, poet și navigator!

Membrii echipajului rămas în viață au reparat ambarcațiunea cu care s-au întors acasă, unde a revenit și corabia condusă de A.Cirikov. Acesta din urmă a reușit să descopere nord-vestul Americii de Nord și arhipelagul pe care-l va numi Alexandr, în onoarea țarului Alexandr II. A.Cirikov a predat întreaga documentație de pe cele două corăbii Colegiului Amiralității ruse. Întreaga documentație a fost imediat secretizată (3).

Țarina Elizaveta a Rusiei n-a manifestat prea mare interes față de pământurile descoperite de Bering și Cirikov. Cum unii negustori ruși cumpărau de la aleuși (2) blănuri, îndeosebi cea de vidră de mare, apreciată pentru desimea și finețea ei, suverana a dat un *Ukaz* prin care obliga localnicii să plătească taxe pentru comerțul pe care îl practicau.

Aceeași atitudine față de locuitorii Alaskăi a avut-o Rusia și în următoarea jumătate de secol.

Situația s-a schimbat, oarecum, odată cu urcarea pe tron a țarinei Ekaterina cea Mare. În anul 1769, printr-un *ukaz al* suveranei, au fost anulate taxele pentru comerțul cu aleușii și s-au preconizat măsuri pentru ca aceștia să se bucure de unele drepturi și privilegii. *Ukazul* a rămas însă literă moartă.

Treptat, Rusia a înțeles că nu era suficient „*dreptul primului venit*” din perioada *Marilor Descoperiri* și că, fără o colonizare efectivă, nu va fi posibilă stăpânirea acestui ținut. Unul dintre cei mai prosperi oameni din epocă, cercetătorul, navigatorul, industriașul și negustorul Grigori Șelihov s-a implicat plener în această activitate. În perioada 1776-1781, el a trimis mai multe corăbii spre *America Rusă*. În anul 1781, pune bazele *Companiei nord-estice*, pentru realizarea planurilor sale îndrăznețe. Dorea un comerț organizat (mai ales de blănuri) cu China, cu unele companii engleze și, ulterior, cu Filipine, Makao etc. În același timp, a depus mari eforturi pentru stabilirea primei așezări ruse în insula Kadyak, locuită preponderent de eschimoși. Proiectul a suferit o oarecare amânare din cauza uciderii unui grup de vânători ruși de către populația indigenă.

Construcția începe în 1790, sub atenta supraveghere a lui Șelihov. Apoi au fost puse bazele a încă două așezări rusești. Prin eforturile sale, în aceste locuri au fost înălțate biserici ortodoxe, s-au construit magazine, spitale, școli cu predare în limba rusă, s-au amenajat parcuri. Clerul rus s-a implicat direct, a propovăduit ortodoxia, a tradus Biblia în limba localnicilor. Mulți aleuți și eschimoși s-au convertit la creștinism.

Șelihov s-a bucurat de sprijinul și recunoștința suveranei Ekaterina a II, a fost răsplătit pentru activitatea sa „*în folosul Rusiei*”. A continuat să-și extindă acțiunile de-a lungul litoralului american. Corăbiile lui au fixat stema, steagul Rusiei țariste, precum și plăcuțele cu inscripția: „*Proprietate rusească*”.

Greutăți au fost de tot felul, atât din partea localnicilor, cât și a altor imperii dornice să *ocupe* un teritoriu în zonă. Șelihov a fost un bun întreprinzător, un bun negociator și un apărător al intereselor rusești. A dispus de armament necunoscut localnicilor, fapt ce a făcut ca o parte dintre aceștia să accepte vecinătatea noilor așezări rusești.

În 1795, Șelihov încetează din viață. Soția și ginerele său au continuat, pentru o scurtă perioadă, activitatea celui dispărut. Ulterior, s-a implicat un alt negustor bogat, Alexandr Baranov. El s-a instalat pe insula Kadyak, considerată *centrul* Americii Ruse. S-a dedicat activităților de colonizare timp de 28 de ani și a devenit administratorul Americii Ruse. A sprijinit și consolidat așezările rusești de pe insulele și litoralul Alaskăi, a mutat mai la sud *capitala* Americii Ruse, pe insula Sitka, unde s-a înălțat orașul Novoarhanghelsk (care a fost capitala Alaskăi până în 1906).

În anul 1790 a fost înființată *Compania ruso-americană*, organizație cu un rol important în dezvoltarea comerțului cu alte țări. Însuși suveranul figura printre acționari. De altfel, din anul 1800, țarul Pavel I a acordat Companiei dreptul de monopol asupra prelucrării și comerțului cu blănuri. Totodată, membrii companiei aveau dreptul să reprezinte și să apere, din fonduri proprii, interesele Rusiei în zona Oceanului Pacific.

După retragerea lui Baranov, conducerea Companiei a fost preluată de ofițerii de marină, care erau interesați mai mult de apărarea frontierelor estice ale imperiului rus decât de comerțul cu alte state.

În 1824, Rusia ajunge la o înțelegere cu SUA în ceea ce privește stabilirea frontierelor de Nord și de Sud ale teritoriului rus din Alaska. În 1825, ajunge la o înțelegere și cu Anglia privind frontierele de Est și de Vest ale Rusiei. Prin convențiile respective, Rusia acorda acestor două țări dreptul de a face comerț în Alaska timp de zece ani, după care teritoriul urma să treacă sub jurisdicția exclusivă a Rusiei. Înțelegerile au fost prelungite cu încă douăzeci de ani.

Stăpânirea teritoriului Alaskăi de către Rusia a durat 126 de ani. Prezența rusă în acest teritoriu a fost cu precădere în insulele Aleutine, insula Kadyak și

arhipelagul Alexandr, unde au apărut, treptat, așezări rusești (Kadyak, Nikolaevsk, Unalaška, Ninilcik, Fort-Ross, Novoarhanghelsk, Kîngovei). Teritoriile rusești din America nu au fost proprietatea Imperiului Rus, ci au aparținut unor companii care au activat în zonă, respectiv membrilor acestora - negustori bogați ca: G. Șelihov, A. Baranov, F. Vranghel, G. Izmailov, N.Rezanov, T.Tarasov, A. Etolin, G. Aliaskinski și alții. Nu a existat niciun act sau document prin care să se facă dovada că aceste teritorii au fost anexate Imperiului Rus.

Este foarte posibil ca ideea vinderii Alaskăi să fi încolțit în mințile unor oameni de stat în momentul în care Selenie Ross (Fort Ross) a fost vândută industriașului german John Satter în 1841.

Când în 1867 Rusia a vândut Alaska Statelor Unite cu 7,2 milioane de dolari, prețul părea imens pentru un teritoriu înghețat. Războiul Crimeei (1853-1856) lăsase goală visteria statului rus. În afară de aceasta, era o tristă realitate că teritoriile rusești de la Oceanul Pacific erau extrem de vulnerabile față de flota britanică bine dotată. În prezent, prețul obținut atunci pare foarte mic, dacă avem în vedere bogățiile descoperite ulterior – țiftei, minereuri, lemn și, nu în ultimul rând, peisaje unice.

Lcontina Radu

- (1) *Vitas Bering (12.08.1681- 8.12.1741) făcea parte dintre cei o mie de specialiști străini invitați de Rusia, în încercarea țarului Petru I de a modernizara imperiul rus. Practic, Bering s-a aflat în serviciul imperiului rus timp de 38 de ani. De altfel, printre marinarii ruși, danezul era cunoscut drept Ivan Ivanovici.*
- (2) *Grupurile etnice Tlingit, Haida, Tsimshiau au fost primii locuitori din partea de sud a Alaskăi.*
- (3) *Din surse rusești, aflăm că hărțile au fost vândute în Franța de Joseph de Lisle, profesor la Academia de Științe din Sankt-Petersburg, în schimbul sumei de 66 de mii de franci francezi și al unei rente viagere de două mii de franci anual. Copiile hărților întocmire de Bering au ajuns, ceva mai târziu, la navigatorul englez James Cook, care a propus numirea strâmtorii Anninsk – Bering.*

ÎNTÂLNIRE LA VÂRF A ALIAȚILOR: CHICAGO 2012

Prezentat drept "cel mai mare din istoria" Alianței Nord-Atlantice, summitul de la Chicago, cu un număr de aproximativ 50 de țări invitate, este și cel al "austerității", care obligă armatele occidentale să coopereze mai mult, cu scopul de a nu își pierde supremația tehnologică. Este vorba despre o strângere a rândurilor în jurul strategiei stabilite în 2010, și anume retragerea în bună ordine, până la sfârșitul lui 2014, a mării majorități a celor 130.000 de militari internaționali staționați în Afganistan. "*Veniți împreună, plecați împreună*" este mottoul promovat de **Anders Fogh Rasmussen**, secretarul general al NATO. Dar această voință de coeziune este fragilizată de noul președinte francez François Hollande, hotărât să repatrieze trupele franceze de luptă până la sfârșitul lui 2012.

Summitul NATO de la Chicago a adus o veste bună pentru România. Prima fază a proiectului de scut anti-rachetă a fost finalizată. Sud-estul Europei, inclusiv o parte din țara noastră, este, acum, apărat de eventuale atacuri cu rachete balistice.

Dar principalul subiect al discuțiilor a fost retragerea din Afganistan. NATO are în special nevoie să își păstreze unitatea, cu scopul de a-și lansa planul strategic pentru perioada de "după 2014", când prioritatea va fi împiedicarea, cu orice preț, a revenirii talibanilor.

Cum pot face față cheltuielilor guvernele europene supuse presiunii crizei? Secretarul general NATO are formula magică: aliații europeni "nu pot să-și permită

ieșirea din afacerea securității”, ei trebuie “să-și revitalizeze rolul” adoptând, după modelul SUA, “apărarea inteligentă-smart defence”. Aceasta “va oferi mai multă securitate pentru mai puțini bani, lucrând împreună”. Formula inventată de Washington prevede o serie de programe comune pentru exerciții militare, achiziții logistice și de armament (începând cu avionul de ultimă generație F-35). Este un tip de “asociere pentru achiziții solidare” pentru a da impresia că se economisește pe seama cheltuielilor militare.

Cât cheltuiește NATO? Potrivit datelor oficiale pentru 2011, “cheltuielile pentru apărare” ale celor 28 de state membre se ridică la 1.038 de miliarde de dolari anual. O cifră echivalentă cu 60% din cheltuielile militare mondiale. Adăugând și alte cheltuieli în scopuri militare, suma ajunge la circa două treimi din cheltuielile mondiale. Totul este plătit din bani publici, în timp ce cheltuielile sociale scad.

Există, în același timp, un dezechilibru crescând în interiorul NATO între cheltuielile SUA, care au crescut în ultimul deceniu de la 50% la 70% din cele totale, și cele europene, care au scăzut proporțional. Rasmussen a făcut astfel presiune pentru ca aliații europeni să se angajeze să cheltuiască mai mult. “*La mai bine de 20 de ani de la căderea Zidului Berlinului riscăm să avem o Europă slabă și divizată*”, a spus Rasmussen.

Secretarul general NATO a trecut sub tăcere însă faptul că unele țări europene contribuie la alte cheltuieli pe care le implică apartenența la NATO. Este vorba de “bugetul civil al NATO” pentru întreținerea cartierului general de la Bruxelles și a angajaților civili (500 de milioane de dolari plătiți în proporție de 80% de aliații europeni). Este vorba despre “bugetul militar al NATO”, pentru întreținerea cartierelor generale subordonate și a personalului militar internațional (2 miliarde de euro -75% achitați de europeni).

Președintele **Traian Băsescu** a declarat, în conferința de presă la sosirea în țară, că a solicitat în Consiliul Nord-Atlantic ca NATO să dezvolte și să asigure capacități de intervenție în probleme de securitate energetică, dar și să intervină în combaterea terorismului cibernetic.

“Dacă până acum Alianța a fost practică și pragmatică în lupta împotriva terorismului, în probleme de securitate energetică și securitate cibernetică au rămas doar declarații politice. De aceea, în poziția exprimată de România am arătat că este necesară creșterea capacității NATO de a identifica zonele de vulnerabilitate a capacităților energetice, fie că vorbim de infrastructuri de transport de petrol și gaze, fie că vorbim de producerea de energie electrică, de exemplu în centrale nucleare”.

De asemenea, președintele a arătat că a susținut în intervenția sa din Consiliul NATO conceptul de “*smart defense*” lansat de secretarul general al NATO, Anders Fogh Rasmussen.

"Acest concept, introdus la inițiativa secretarului general al NATO, este un sistem care răspunde cel puțin în momentul de față realităților economice ale statelor membre. Adică, el face ca mai multe state împreună să poată utiliza aceleași facilități. Spre exemplu, mentenanța pentru avioanele de luptă, atunci când ele sunt de același tip, se poate face pe o singură structură logistică a uneia dintre țări, fie că este Polonia, fie că este România, Croația sau un alt stat membru. Sau, pregătirea echipajelor pentru mașinile de luptă antimină pe care le folosim acum în Afganistan, se poate face întreținerea și pregătirea militarilor pentru utilizarea acestor mașini de luptă ori de către SUA, ori de către România, ori de către un alt stat care le are în dotare, în așa fel încât să nu cheltuiască fiecare stat pentru asigurarea părții logistice, pentru întreținerea acestor mașini de luptă sau pentru pregătirea echipajelor".

Președintele a mai amintit despre Centrul HUMIT din România, în care se pregătește "personal iman pentru culegere de informații în teritorii ostile" și de centrul de la Oradea, unde se pregătesc "și militari români, și militari turci și francezi și de orice altă naționalitate, care ar solicita acest tip de pregătire", sau de pregătirea piloților de elicoptere sau de avioane.

"Nu are rost să ne facem fiecare simulatoarele noastre, instructorii noștri, când ne putem pregăti personalul în centrele deja existente", a explicat șeful statului.

El a precizat că România a anunțat participarea la 31 de programe din lista de 140 de programe posibile propuse de secretarul general al NATO pentru a fi puse la comun în baza conceptului "Smart Defense".

Totodată, el a arătat că a susținut interconectarea capabilităților Alianței, trăgând un semnal de alarmă că procesele de restructurare a armatelor țărilor membre, pe fondul crizei economice, trebuie coordonate și să nu afecteze capacitatea de ripostă a NATO, de a putea răspunde la nevoie și "neprevăzutului".

"Crisa economică a făcut ca unele state să treacă la un proces accelerat de restructurare a propriilor lor armate, proces care nu este în coordonare cu NATO. NATO mizează pe niște capabilități militare. Dacă fiecare ne apucăm și ne restructurăm armatele pentru că este criză, reducem resursa financiară și diminuăm capabilitățile propriilor noastre armate, deci pare a fi un moment care trebuie analizat".

În ceea ce privește poziția față de Rusia, „România susține o transparență totală a informațiilor în raport cu Federația Rusă, pentru a crea condiția de încredere. În același timp, România respinge orice soluție prin care un terț din afara NATO ar putea să ridice probleme de legitimitate sau să pună condiții legate de dreptul nostru de a implementa acest sistem de protejare a cetățenilor și a teritoriului României, într-o lume care adesea are accente de nesiguranță".

Președintele Traian Băsescu a mai declarat că speră ca firmele românești să aibă acces "cu prioritate" la contractele cu Armata SUA pentru construcția și logistica bazei de la **Deveselu**, unde vor fi instalate elementele scutului antirachetă.

Așadar, un summit desfășurat într-o situație de criză generalizată, cu multiple implicații pentru maniera de abordare a unor conflicte în desfășurare, a solidarității NATO cu UE și, în ultimă instanță, a modului în care aliații privesc viitorul nostru comun. Multe dintre proiectele discutate și deciziile luate la Chicago vizează în mod direct angajamentele României. Vom reveni asupra acestor chestiuni în numerele viitoare ale revistei.

Dan Sulugiuc

NOUA STRATEGIE DE APĂRARE A SUA : RĂZBOIUL ÎȘI SCHIMBĂ CHIPUL

*"Războiul inteligent" – noul model american

*Priorități americane: China și Pacificul

*Europa să se apere singură

Vechile coordonate, tip „secolul XX”, ale războiului, nu vor mai fi valabile în secolul XXI. Asistăm, în opinia unor reputeți specialiști, la o schimbare profundă a felului în care se vor derula conflictele între marile puteri, la o intrare a geopoliticii în general într -o epocă nouă, marcată de folosirea armelor inteligente, a „loviturilor chirurgicale” aplicate de serviciile de intelligence, a descurajării atentatelor la siguranța națională a statelor. Este de presupus, chiar dacă există și numeroase opinii contra, că modelele care au implicat, în secolul trecut, ocupații militare, campanii de stabilizare sau războaie între marile puteri au apus. Cel puțin din perspectiva noii strategii americane de apărare...

Cauze...

Momentul 11 septembrie 2001 este considerat nu numai începutul unui nou capitol al relațiilor internaționale - al supravegherii permanente, al proliferării atacurilor preventive, al conflictelor între state și rețele - ci și catalizatorul sfârșitului conflictelor de secol XX, cu repere principale invaziile terestre masive, întinse pe decenii, necesitând cucerirea, controlul, stabilizarea și reconstrucția unui teritoriu străin. „Conflictele viitorului vor arăta cu totul altfel: vor fi purtate prin intermediul forțelor speciale capabile să îi țină pe piraiți la distanță, să lupte împotriva rețelelor teroriste și de crimă organizată, să desfășoare misiuni de căutare și salvare, dar și să lovească chirurgical. Cei care se vor afla în prima linie vor fi mai degrabă combatanți virtuali, antrenați în manevrarea armelor inteligente și în descurajarea atacurilor cibernetice lansate împotriva sistemelor critice”, consideră Anne Marie Slaughter, fost responsabil cu planificarea strategică la nivelul Departamentului de Stat al SUA.

Noile priorități ale administrației Obama în sfera apărării anunță o armată americană semnificativ schimbată. În același timp, modelul clasic al hiperdependenței europene de America nu mai poate fi o opțiune; într-o vreme în care 40 de cenți din fiecare dolar cheltuit de Washington sunt împrumutați, Europa nu mai poate aștepta ca America să rămână singurul său furnizor de servicii de securitate. „Când î

întrebi pe oficialii administrației Obama care este agenda lor de politică externă pe 2012, primul lucru pe care îl punctează este bugetul apărării. Aici va pivota strategia Statelor Unite - departe de războaiele din Irak și Afganistan, spre prioritățile secolului XXI - China și Pacificul. În esență, asistăm la sfârșitul epocii inaugurate pe 11 septembrie 2001”, este de părere David Ignatius, editorialist al „Washington Post”.

Noua epocă în care a intrat războiul dă semne că asistăm la o lume în care nu se vor mai câștiga războaie sau înregistra victorii decisive. Chiar dimpotrivă, statele vor putea mobiliza un portofoliu de instrumente civile și militare destinate să le crească șansele de a converti rezultatele potențial negative în finalități pozitive. *„Amenințările secolului XXI nu pot fi tratate prin mijloace și politici de secol XX”,* concluzionează Anne Marie Slaughter. Recalibrarea priorităților de apărare ale Statelor Unite, pionul principal al jocului geopolitic mondial, a fost generată de factori ca sfârșitul conflictelor din Irak și Afganistan, necesitatea de a tăia masiv bugetul Pentagonului pe fondul crizei economice, dar și ascensiunea noilor „amenințări”, precum China și Iranul. În esență, noua orientare semnaleză începutul ajustării „Americii Apărării” la „Secolul Pacific”, anunțat de secretarul de stat Hillary Clinton.

... și efecte

Bugetul Pentagonului se va reduce cu 489 de miliarde de dolari în următorul deceniu. Totodată, administrația americană se pregătește și de o masivă diminuare a trupelor terestre (de la 570.000 de militari, la 490.000). În general, accentul rebalansării va cădea masiv pe reducerea forțelor terestre, în detrimentul forțelor navale și aeriene ale SUA din diverse teatre globale. O armată de uscat mai redusă este un semnal că Pentagonul nu anticipează derularea unei alte campanii intensive de contrainsurgență, operațiuni de stabilizare sau de reconstrucție, după modelul celor desfășurate în Afganistan și Irak *„Când șefii armatei de uscat și ai pușcașilor marini calculează de câte trupe au nevoie pentru diferitele scenarii operaționale, practic ei nu mai au voie să presupună că unul dintre aceste scenarii ar putea să fie un conflict prelungit, care implică un număr masiv de trupe angajate în operațiuni de stabilizare”,* este de părere Fred Kaplan, de la revista „Slate”. Totodată, reducerea forțelor de uscat arată că SUA nu se mai pregătesc să lupte simultan pe două fronturi terestre (un element definitoriu, începând cu 1993, pentru toate strategiile administrațiilor precedente). În schimb, Pentagonului i se cere să fie capabil să poarte și să câștige decisiv un război, dar în același timp să poată degrada obiectivele militare ale unui alt adversar într-o altă regiune, dar și să fie în stare să implementeze o zonă de interdicție aeriană sau să deruleze operațiuni de ajutor umanitar. Investițiile se vor concentra pe forțele de operațiuni speciale care necesită mai puțini bani decât unitățile convenționale, dar și mai ales în drone și cybersecurity. *„Forțele noastre nu vor mai fi dimensionate pentru desfășurarea*

simultană a două misiuni terestre la scară mare. În schimb, dacă ne găsim angajați într-o operațiune de luptă majoră într-un teatru, atunci ne vom concentra pe distrugerea obiectivelor unui agresor în cel de-al doilea. Acest lucru ne va permite să reducem dimensiunea forței și în același timp să beneficiem de o serie întreagă de noi concepte operaționale - apărare cibernetică, operațiuni speciale, lovituri chirurgicale”, a declarat Julianne Smith, responsabilul Pentagonului pentru politici euroatlantice.

Recalibrarea Statelor Unite spre regiunea Asia-Pacific înseamnă mai puține resurse disponibile pentru parteneriatul euroatlantic, pentru NATO. Sfârșitul

prezenței în Irak, precum și anticipata retragere din Afganistan oferă Pentagonului oportunitatea de a revizui investițiile militare în Europa. Pe de altă parte, majoritatea aliaților europeni nu mai sunt percepuți, în noua strategie, ca victime neajutorate consumatoare de securitate, ci perfect capabili să fie producători de securitate. „Prezența noastră europeană trebuie să evolueze”, se arată în strategia americană de apărare.

Implicații ...

Cum va afecta noua orientare prezența americană pe „bătrânul continent”? Pentru Statele Unite, Europa devine tot mai mult o prioritate demodată, de secol XX, nu XXI, consideră Andrew Exum, de la „Center for a New American Security”: „America îi apreciază pe aliații săi europeni, dar aceștia trebuie să se

gândească cum să-și finanțeze și să-și asigure propria apărare. Pentru că din perspectiva priorităților americane, Europa este mai puțin importantă decât a fost vreodată”.

Rebalansarea priorităților SUA către Asia-Pacific înseamnă nu doar mai puține resurse la dispoziția NATO, ci și noi oportunități pentru împărțirea costurilor. *„Întrebarea cheie nu ține de viitorul prezenței americane pe continent, ci dacă europenii sunt pregătiți cu adevărat să își asume responsabilitatea pentru gestiunea problemelor de securitate hard în interiorul și în afara continentului, dar și în lume. După cum observa recent amiralul Edouard Guillaud, șeful de stat major al armatei franceze, Europa se dezarmează când lumea se înarmează. Este o tendință care ar putea afecta viitorul Europei din perspectiva capacităților sale de proiecție a puterii în politica globală. Și totuși, în timp ce Statele Unite și-ar dori o Europă coerentă militar, aceasta se îndreaptă de fapt în direcția opusă”*, arată Alexandra de Hoop Scheffer, directoarea biroului de la Paris al „German Marshall Fund”.

Pentru Andrew Michta, șeful biroului GMF de la Varșovia, reorientarea americană spre Pacific generează *„transformarea rolului SUA, de la furnizor de securitate pentru Europa la cel de facilitator al apărării europene. Cu alte cuvinte, dacă Statele Unite sunt implicate într-un conflict în cealaltă parte a globului, o criză care s-ar putea întâmpla în Europa sau în imediata sa vecinătate presupune că europenii sunt cei care trebuie să își asume responsabilitatea primului răspuns. Întrebarea este, atunci, cu ce capacități vin europenii?”*.

„Contraatac”

Există și voci care consideră că vechiul tipar al războaielor va rămâne la fel ca în secolul trecut. Robert Kagan, de la „Brookings Institution”, crede că *„este o iluzie să ne imaginăm că nu va mai trebui să desfășurăm din nou trupe în număr mare, cândva în viitorul nu prea îndepărtat. America are responsabilități și interese care uneori implică recursul la forța militară și uneori desfășurări masive de trupe terestre. Securitatea globală nu poate fi menținută doar prin drone și forțe speciale”*. Alți critici sunt de părere că America riscă să intre într-un viitor conflict privată tocmai de resursele esențiale purtării acestuia: trupele de uscat și infanteria marină. *„Secolul XX și chiar și secolul XXI sunt un avertisment asupra faptului că nimeni nu poate să prevadă tendințele pe termen lung”*, afirmă veteranul Anthony Cordesman, de la „Center for Strategic and International Studies”.

Se poate observa cu ușurință ca toate luările de poziție, și pro, și contra, au ca piesă centrală *strategia americană de apărare*, la care se raportează încă întreaga lume, cu toate nodurile de interese geopolitice și strategice incluse. Indiferent dacă „schimbarea la față” a războiului se va petrece sau nu, ea va fi, după cum arată datele conflictuale ale contemporaneității, girată de Washington. Într-un fel sau altul...

Era muniției inteligente

Imprevizibilele provocări ale actualului secol conferă fenomenului război o fizionomie, forme, procedee și mijloace noi de ducere. Mare parte din practicile militare tradiționale vor fi abandonate. Forma cea mai uzitată de conflict armat va fi cea a războiului informațional. Fizionomia conflictelor armate viitoare - mai degrabă limitate sau regionale - va fi influențată, pe de o parte, de implementarea de către SUA și aliații săi cei mai apropiați a unor noi capacități militare tot mai sofisticate, iar pe de altă parte, de sporirea, la nivelul altor state mari, a dotărilor performante ale erei industriale, într-o realizare hibridă, ce îmbină focul masat al forțelor, propriu secolului abia încheiat, cu sisteme și concepte noi, mai avansate.

Toate tipurile de muniție inteligentă (racheta de croazieră, muniția multisenzor, rachetele cu dirijare prin fibră optică, muniția de tip „hoinar” cu dirijare semiactivă) vor contribui la operațiuni rapide, duse de formațiuni relativ mici, constituite din profesioniști, înzestrați cu mijloace inteligente, performante, poliaționale. Noile generații de arme inteligente, sistemele C4I, sistemele electronice de supraveghere, cercetare și lovire, tehnicile și tehnologiile războiului informațional și psihologic vor fi folosite masiv în operație și luptă.

Nu în ultimul rând, tehnologiile înalte, integrate masiv, vor spori capacitatea de influențare a moralului, stării de spirit și comportamentului individual și colectiv al adversarului, prin creșterea posibilităților de acțiune psihologică, de manipulare a informației, culturii, tradițiilor și mentalităților.

(Balcanii și Europa, Nr. 122/2012)

Rezumat /Summary

Asistăm astăzi fără îndoială la o regândire și o reasezare strategică la nivel global. Cum va arăta războiul în noul context strategic prefigurat de schimbările masive survenite la începutul secolului XXI pe plan internațional ? S-a sfârșit cu adevărat epoca inaugurată de 11 septembrie 2001? Recalibrarea Statelor Unite spre regiunea Asia - Pacific înseamnă mai puține resurse disponibile pentru parteneriatul euro-atlantic. Crește considerabil rolul serviciilor de intelligence. Noua strategie de apărare a SUA, comentată de renumiți specialiști din structuri de profil americane și europene, ne oferă, în avanpremieră, câteva răspunsuri edificatoare despre ceea ce va urma.

Cuvinte cheie/Keywords: SUA, strategie de apărare, arme inteligente, lovituri chirurgicale, Europa, China, Asia-Pacific.

Abstract

We no doubt witness presently a rethinking and a strategic resettlement at global level. What will war look like in the new strategic context prefigured by the massive changes that occurred worldwide in the beginning of the XXI century? Has the era inaugurated by September 11, 2011 really come to an end? The recalibration of U.S. foreign policy towards the Asia-Pacific region means there will be fewer resources available for the Euro-Atlantic partnership. The intelligence services will experience a considerable increase in their role. The new U.S. defence strategy, as commented by recognized experts from American and European specialized bodies, offers some revelatory answers as an outlook on things to come.

Keywords: USA, defence strategy, intelligent weapons, surgical strikes, Europe, China, Asia-Pacific region

PRIMĂVARA ARABĂ SAU “PRIMĂVARA ISLAMICĂ” ?

La un an și jumătate de la declanșarea “primăverii arabe” în regiunea maghrebiană a continentului african, curente islamismului politic contemporan au acaparat, prin alegeri democratice, pârghiile puterii în țări precum Tunisia, Maroc, Egipt, Libia, putându-se afirma că această parte a lumii arabo-islamice are, deja, alura unui mini-califat musulman care aspiră să fie, cel puțin la nivel discursiv, un capăt de drum către realizarea vechiului și obsedantului vis al islamismului ortodox- acela de reinstaurare pe planetă a marelui califat mondial. Cum poate fi explicat acest nou val al revirimentului islamist? Și, mai ales, cine sunt și ce doresc cu adevărat acești islamiști?

Într-o traducere fără veleități, islamismul sau “islamul politic” așa cum mai este cunoscut acest fenomen, înseamnă “utilizarea Islamului în scopuri politice” ca reacție contestatară la o modernitate receptată ca factor de subminare a identității naționale și religioase a națiunii islamice (*Umma*). Este o definiție. Pentru islamologul și orientalistul francez Olivier Roy, islamiști sunt toți componenții acelei mișcări pentru care islamul reprezintă o ideologie politică și care cred că islamizarea societății - ca ideal fundamental - trece inevitabil prin instaurarea unui stat islamic.

Se acceptă, în general, ideea că începuturile islamului politic sunt fixate în 1929, odată cu înființarea, în Egipt, a Mișcării Fraților Musulmani, în plină perioadă colonială. Atât fondatorul acestei entități, Hassan Al-Banna, cât și ideologul său, Sayyed Qotb, promovează, pentru prima oară în istoria modernă a lumii arabo-islamice, o critică socială a ansamblului lumii islamice dar și a ideologiei comuniste din Europa răsăriteană. Revirimentul major al islamului politic s-a produs – nu neapărat prin coincidență - în momentul în care lumea asista la prăbușirea ideologiei comuniste, dar și a revoltelor anti-coloniale din diferite părți ale lumii.

Cum poate fi explicat și înțeles succesul fulgurent al islamismului în contextul ridicărilor sociale contestatate numite, într-un mod prea romantic, “primăvară arabă” în a cărei coagulare, izbucnire și evoluție de început, acesta nu a avut un rol semnificativ, putându-se afirma, fără teama de a greși, că a fost în totalitate absent, abia într-o fază ulterioară regăsindu-și suflul și dinamismul inițiativei?

În deceniile totalitariste care s-au succedat în lumea arabă, membrii și simpatizanții Fraților Musulmani s-au impus drept opoziții cei mai populari împotriva regimurilor dictatoriale, superiori fiind, din acest punct de vedere, mișcărilor de stânga lipsite, tot mai mult, de o ancorare atractivă în problemele

individului și societății. Aruncați în afara legii, persecutați, arestați și chiar lihidați fizic, dar beneficiind și de structuri organizatorice coerente, într-un context în care partidele politice “istorice” au manifestat un absentism militant care le-a marginalizat în mod dramatic în concertul vieții socio-politice a țărilor lor. Astfel, odată cu înlăturarea autocrațiilor și a dictaturilor din unele state arabe, și în procesul unui joc electoral netrucat, a fost posibil ca urnele să acorde islamului politic locul de la care acesta a fost exclus vreme de aproape o jumătate de secol.

Imobilismul politic în lumea musulmană are, la rândul său, partea de răspundere pentru avântul mișcărilor islamiste. Regimurile autoritare arabe au jucat și au mizat ele însele pe cartea “reislamizării morale” tocmai pentru “a smulge creanga” de sub picioarele principalilor opozanți. Marea parte a liderilor autocrați, interesați de a-și consolida legitimitatea, au “acceptat” să încredințeze reprezentanților islamismului intelectual grija de a reforma sistemul educativ, sau modul de funcționare a sistemului judiciar, fapt care, chiar și nemanifest, a contribuit la consolidarea pilonilor sociali de reprezentare socială și instituțională a mișcărilor islamiste.

Chiar și în palierul economic, conservatorismul și atitudinea rebarbativă la nou poate fi considerat un credo al islamismului politic și, nu de puține ori, politicianist. Islamiștii nu militează pentru răsturnarea ordinii economice existente, iar atunci când au știut prin acțiuni caritabile și umanitare, de pildă, să facă acest lucru, în favoarea celor săraci, nu au pus în discuție existența și funcționalitatea ordinii economice liberale, preferând să se mențină la nivelul statutului de “clasă” între alte clase și segmente ale morfologiei socio-economice.

Partidul Muncitoresc al Kurzilor din Turcia, citat, deseori, ca model de partid islamist adaptat la modernitate, se sprijină, în promovarea ideilor sale, pe “elitele subalterne cu origini provinciale” care s-au mulțumit cu reformele grabnice impuse de Mustafa Kemal Atatürk. Potrivit acestor orientări, soluția la problema pauperității este milostenia și nu forța dreptului. Pe aceasta se sprijină sloganurile în favoarea moralei și nu pe schimbarea moralei înseși.

În aceste condiții și față de freamătul de îngrijorare care animă Occidentul în fața avansului cucerit de mișcările islamiste, pare firească întrebarea: în ce măsură putem vorbi astăzi de “pericolul” nașterii unei noi *Internaționale* – una a “comunității credincioșilor musulmani”, de data aceasta?

Întrebarea are în sine o substanță vizibil supralicitată. Asemenea laicilor, musulmanii se proclamă, cu aplomb, a fi naționaliști, cedând statului-națiune prioritatea asupra întâietăților în raport cu comunitatea de credincioși. Conflictele

care se manifestă în interiorul comunității musulmane îi opun pe musulmani între ei, în mai mare măsură decât sloganurile care scot în evidență conflictele entităților musulmane și Occident. Aceasta se întâmplă pe o vastă arie a comunității islamice, începând din Pakistan, Afganistan și Irak și până în “ochiul ciclului” care tulbură, astăzi, Egiptul, Libia sau Siria. Este un lucru la fel de valabil și în cazul Iranului care “promovează o politică bazată exclusiv pe interesele naționale”, dar care trece prin Frontul Salvării Naționale din Algeria, prin interesele autohtone ale Hezbollahului libanez sau prin cele ale partidului ultra-radical islamic Islah din Yemen sau ale rebelilor Houthishti din nordul Yemenului și din extremitatea sudică a Arabiei Saudite.

Cu toate acestea și în contextul “primăverii arabe”, trebuie constatat că mondializarea mijloacelor de comunicație hrănește și încurajează convergența diverselor curente de sorginte religioasă – islamistă sub acoperirea facilă și greu verificabilă a intereselor naționale. Toate aceste mișcări islamisto-naționaliste împărtășesc aceeași concepție – vagă și nefundamentată ideologic - a unei lumi arabe independente și apărată de ingerințele și influențele din exterior.

Numai că primăvara arabă nu a fost construită pe sloganuri anti-imperialiste, anti-sioniste și nici, fundamental, pe dogma islamică. Din acest punct de vedere, ne putem aștepta – după “prima trezire post-primăvărată” la o înăsprire a discursului islamist – cel puțin acolo unde, prin vot, i-a fost încredințată puterea, împotriva statului evreu pe care chiar un fost șef al Securității israeliene interne (Shabak) îl caracteriza a fi “tot mai belicos” și tot mai „auto-marginalizat în contextual națiunilor lumii”.

Este de crezut că asumarea și exercițiul total al puterii îi va convinge pe islamisti la un pragmatism mai funcțional în domeniul politicii și al relațiilor externe, ca de alt fel și în alte domenii. Cu toate acestea, dacă fundamentalul conflict arabo-israelian nu va fi rezolvat sau, dacă, dimpotrivă, se va agrava și mai mult, toate noile guverne din regiunea arabă a Orientului Mijlociu vor fi supuse la presiuni crescute pentru a fi determinate să susțină, mai puțin declarativ și mai accentuat faptic, drepturile palestinienilor – și aceasta, indiferent de coloratura verde sau în alte nuanțe a Executivelor respective. Iar presiunile “străzii” pot merge, uneori și pe neașteptate, în direcția opusă celei trasate sau dorite de islamisti. Exemplul oferit de Iordania este edificator.

În ce măsură se poate vorbi despre o compatibilitate între Islamism și democrație, fie ca discurs general, fie în contextual primăverii arabe? Dacă ar fi să recitim scrierile ideologilor islamisti și ale radicalilor salafisti, am constata că răspunsul este mai degrabă negativ. ”Democrația este fructul stricat și bastard al

secularismului care nu este altceva decât o școală eretică prin care se dorește ca religia să fie separată de viață și de instituțiile statale... Democrația poate să fie o regulă după care popoarele și statele se conduc, dar ea nu este și nu poate să fie o regulă pentru Allah, ci un instrument folosit de tirani pentru manipularea și inducerea în eroare a maselor...Introducerea democrației în țările și societățile musulmane va fi un grav act de corupție. Islamul nu poate să trateze în mod egal pe cel învățat și pe cel ignorant, pe musulman și pe necredincios, pe cel pios și pe cel ipocrit, iclusiv atunci când este vorba de alegerile practice în democrația secularistă care alege oameni pentru a face legi. Unicul legiuitor este Allah și nu omul ca ființă creată. Aceasta înseamnă că democrația îl ridică pe om la rangul de Dumnezeu” (Miscelane: Al-Maqdisi, Al-Zawahiri, Ossama Bin Laden).

Cum se explică, în acest caz, că un partid salafist precum „Al-Nour” (Lumina) a participat, în Egipt, la alegeri libere și democratice, adjudecându-și locuri și reprezentare în instituțiile legislative și executive? “În cazul islamismului, nu este atât vorba de o schimbare radicală de piruetă în ideologia și dogma islamică. Se poate spune că, nu atât propriile programe cât vârtejul evenimentelor i-a precipitat pe islamisti către democrație în formele laiciste ale acesteia” crede Olivier Roy, amintind că laicismul nu se confundă în mod spontan cu democrația: există state în care a fi laic nu înseamnă, în același timp, a avea și o poziție democratică, după cum laicitatea statului nu este o condiție indispensabilă pentru secularizarea societății, iar cazuri precum cele oferite de Iran sau de Maroc sunt edificatoare în acest sens.

Islamismul arab contemporan nu are nevoie de o “primăvară islamică” pentru a lua parte la jocul electoral, al constituționalismului și parlamentarismului care, oricum, nu îi va ajuta să construiască o societate islamică. Imensul câștig pe care mișcările arabe din 2011 și din prezent l-au adus este acela de a fi dat posibilitatea dezbaterii, a pluralismului și a controversei. Succesul electoral realizat, grație “primăverii arabe”, de către mișcările islamiste din unele state arabe nu îi plasează, totuși, pe aceștia la adăpost de sancțiunile electorale în cazul în care exercițiul puterii va dezamăgi marea masă a electoratului și îi va readuce acolo unde “primăvara” continuă, adică la aspirația pentru cucerirea puterii.

Ambasador prof. Dumitru Chican

Rezumat/Abstract

Articolul argumentează că, la un an și jumătate de la proclamarea „primăverii arabe”, atât în lumea multicoloră a Orientului Mijlociu, dar și în Occident și pe plan mai larg, numeroase întrebări continuă să pună în discuție

rezultatele, transformările survenite și, mai ales, direcția în care se îndreaptă societățile musulmane. Asistăm cu adevărat la o renaștere politică și morală sau, mai degrabă, la revigorarea unei ideologii islamiste, politizate și conservatoare, orientată spre trecut?

Cuvinte-cheie: primăvară arabă, islamism, democrație, Frații Musulmani

Abstract

The article brings forward the argument that one and a half years after the proclamation of the “Arab Spring”, numerous approaches, not only in the multicoloured world of the Middle East, but also in the West and even on a broader scale, question the achievements, the changes occurred and especially the targets the Muslim societies are heading for. Do we really witness a political and moral rebirth or rather the reinvigoration of an Islamic ideology which is politicized, conservative and past-oriented?

Keywords: Arab Spring, Islamism, democracy, Muslim Brotherhood

Riscuri asimetrice:

EXTREMISMUL ÎN BALCANI

Extremismul “constituie atât o cauză cât și o consecință a unor evenimente din Balcani care au adâncit neîncrederea dintre comunități, contribuind nu de puține ori la izbucnirea violenței și actelor de terorism”. Această apreciere a Centrului de formare pentru managementul conflictului “TransConflict” poate fi una din explicațiile manifestărilor violente ale extremismului care au dus la obstrucționarea relațiilor interetnice și au creat probleme sensibil de explicat din interior. Persistența sărăciei, marginalizarea voită sau nu a unor grupuri vinovate că s-au născut într-un spațiu geografic dorit de alții au creat premisele continuității istorice a dorinței rupturii dintre comunități care, după fiecare conflict, au dorit să trăiască în pace, dar...

Dizolvarea fostei Iugoslavii - remarca un analist politic - i-a *arhivat* (inclus pe lista celor aparținând trecutului, n.n.) pe vechii extremiști care au fost puternic înrădăcinați în mișcările de eliberare națională respective, dar i-a păstrat – apreciem noi - ca puncte de referință pentru sofisticarea noului curent extremist.

În epoca post-comunistă au apărut « extremiști locali » care alăturați valului islamic radical, pătruns în timpul războiului din Bosnia, au început să creeze probleme în spațiul balcanic. *Hristianska Organizacija* (Organizația Creștină) din Macedonia s-a alăturat altor organizații similare “producătoare de tensiuni”, postând recent pe internet un film în care bărbați mascați apar dând foc la steaguri albaneze și strigând sloganuri anti-albaneze.

Asemenea acțiuni în Macedonia zilelor noastre sunt extrem de periculoase pentru că se desfășoară într-o societate în care multietnicitatea se află la începutul construcției, consolidarea conviețuirii între etnii este încă dificilă și încercările de destabilizare pot crea probleme.

Este adevărat că în acest proces complex de redefinire a coordonatelor necesare securității și siguranței statului, mulți vechi extremiști au fuzionat cu sistemul social normal. Aceștia au fost absorbiți de instituțiile politice și de birocrăția de stat și nu mai sunt interesați să fie prezenți pe străzi sau în spații ascunse. “Reciclarea” extremiștilor pe scena politică – apreciază profesorul Pendarovski de la American College University din Skopje - a fost o reușită în Macedonia pentru că în 2001 aceștia încercau să submineze statul, iar astăzi ei îl susțin. Afirmația de mai sus trebuie privită cu atenție pentru că evenimente recente din această țară arată că extremismul este departe de a-și încheia obiectivele în Balcani.

La 12 aprilie 2012, cinci macedoneni au fost uciși lângă Skopje de o grupare extremistă. Reacția populației macedonene cât și a celei albaneze a fost în

general de prudență în afirmații, în timp ce grupurile radicale din cele două părți au folosit evenimentul tragic pentru a-i conferi o dimensiune etnică.

Un aspect interesant este legat de faptul că mijloacele folosite în prezent în acțiunile extremiste sunt mult mai sofisticate. Unul dintre ele, internetul, a devenit un factor deloc de neglijat în promovarea concepțiilor extremiste. Două organizații extremiste din Serbia - *Obraz* și *SNP 1389* - folosesc cu insistență internetul cu o motivație de natură naționalistă.

Internetul –sublinia un oficial de la TransConflict Serbia - este un teren foarte fertil pentru popularizarea ideilor extremiste. Recrutarea noilor membri, stabilirea de conexiuni între organizațiile similare din toată lumea, brainstormingul, sunt numai câteva din formele care repun promovarea extremismului pe alte dimensiuni. Evenimentele electorale din Serbia și Grecia au arătat că popularitatea acestor organizații relativ noi - precum *Obraz*, *Nasi*, *1389* și *Dveri* - devine alarmantă. Influența lor nu este încă mare, dar nivelul de organizare etalat de acestea înseamnă că nu poate fi ignorat.

Un nou grup albanez apărut pe scenă – *Armata Teritoriilor Ocupate ale Albaniei (ACTOSH)* și-a proclamat ca obiectiv protejarea nordului Kosovo. Într-un comunicat difuzat de instituțiile de presă din diferite țări această grupare afirmă : “Kosovo este amenințat de formarea unei Republici Srpska pe teritoriul albanez “.

Analizii politici sunt de acord că în ultima perioadă tot mai mulți tineri participă la actele de extremism și asta pentru că guvernele nu au adoptat poziții ferme față de aceste manifestări, fapt ce a încurajat asemenea acțiuni. În această perioadă de frământări în special de natură economică, tinerii sunt relativ dezavantajați, devenind o masă vulnerabilă pentru manipulare și acceptare a teoriilor conspiraționiste, argumentate de altfel cu explicații simpliste.

Un aspect important pentru anul electoral din unele țări balcanice a fost relevat de faptul că, deși influența grupurilor extremiste este limitată, numărul tot mai mare de membri ai acestora sugerează o schimbare în rândul electoratelor, schimbare pe care partidele politice nu o vor mai putea ignora.

Semnalașul tras după evenimentele din Macedonia trebuie înțeles ca o invitație la o analiză serioasă a fenomenului extremist, cu participarea tuturor instituțiilor abilitate, europene și internaționale, din regiune.

Într-o lucrare intitulată “*Fantomile Balcanilor* “, un jurnalist independent, Robert D. Kaplan, scria că “ Balcanii au produs primii teroriști ai secolului XX, care jurau credință patriei cu mâna pe un pistol și o Biblie ortodoxă “. Proliferarea unei asemenea ideologii a fost facilitată și de condițiile de viață aspre, caracterizate de greutăți economice și spirituale. Asupra semnificației termenilor de *terrorist* și

extremist se poate discuta, dar un lucru rămâne cert : orice manifestare împotriva ordinii unui stat conduce spre ideologii de neacceptat.

Conflictele balcanice nu pot deveni argumente pentru manifestările extremiste de astăzi, ci numai amintiri dureroase din istorie pe care orice gândire sănătoasă nu și le mai dorește.

Extremismul în Balcani a fost completat nefericit de pătrunderea încă din timpul războiului din Bosnia a laturii ultra-conservatoare a ramurii sunite a Islamului, *wahabiții*.

La baza acestei organizații stau profețiile lui Muhammad ibn Abd- al – Wahhab (sec. XVII) care concluziona că este necesară purificarea Islamului de orice inovație în domeniul religiei. Unicitatea și unitatea lui Allah reprezintă doctrina cea mai importantă. Intr-un raport intern din 2009 al NATO se menționează, printre altele, că Arabia Saudită și Iranul au finanțat gruparea “*Activ Islamic Youth*” (Tineretul Islamic activ) din Bosnia, formată din mujahedini cu cetățenie bosniacă pentru pregătirea unor acțiuni extremiste.

Ce legătură există între această radicalizare islamică și lumea musulmană din Balcani ține de o explicație extrem de complexă.

O încercare o face Zbigniew Brzezinski, fost consilier pentru securitate al președintelui Jimmy Carter, care sesizează o similitudine geopolitică relevantă cu “tentă spectaculară” între problematica specifică a “Balcanilor tradiționali” și cea a zonei populate masiv de musulmani din Orient, intitulată de el emblematic “Balcanii mondiali”. În esență, radicalismul islamic a găsit un teren mult mai propice în Balcani, datorită comunității musulmane de aici, decât în Europa. Printre adepții religiei musulmane, bosniacii trec drept cei mai liberali și toleranți. Majoritatea sunt suniți, iar în Bosnia conviețuirea multiconfesională are o tradiție seculară, astfel că – apreciază imamul bosniacilor din Germania – musulmanii veniți au găsit un model prin care să-și conserve credința și cultura, descoperind totodată cum să-și practice religia într-un stat laic. Războiul din Bosnia a schimbat radical situația, conturând un proces de radicalizare a musulmanilor. În țară și-au făcut apariția organizații fundamentaliste străine de spiritual regiunii, dar cu obiective clare de destabilizare a zonei și, în ultimă instanță, a Europei. Prin acordarea cetățeniei bosniace mai multor militanți arabi s-a creat în acest spațiu o scenă a disputei între cei veniți, cu tendințe de provăduire a unui islam radical, și cei locali. Aici se creează poate un paradox: musulmanii din Bosnia care se intitulează Wahabiți militează pentru valori ce nu au de-a face cu islamul constituind - după un analist local – mai degrabă o mișcare politică decât o comunitate religioasă. În această situație, racolarea de noi adepți de către islamiiști radicali se bazează pe puterea banului și mai puțin pe convingerea spirituală.

Evenimentele din ultima perioadă din Macedonia, Bosnia și Kosovo au arătat că extremismul și islamismul radical nu au granițe, iar atunci când interesele o cer se pot sprijini reciproc.

Analiștii consideră că protestele islamiștilor din Macedonia au o țintă clară: destabilizarea țării. Se apreciază că armonizarea legislației între toate țările din regiune și prevenirea în comun a activităților antiteroriste strâns legate de actualele politici anti-criză vor reduce posibilitatea ca un număr mare de persoane să se alăture extremismului și islamiștilor radicali. După unele estimări, în zonă se găsesc peste 5000 de islamiști radicali “căliți” în războaiele din Bosnia, Kosovo și Macedonia; mai mult, aceștia și-au creat structuri organizate în care își planifică acțiunile extremiste și țintele viitoare.

Față de această situație, preocuparea din Balcani față de extremism și islamismul radical devine tot mai evidentă. Din păcate, reacția autorităților este mai mult declarativă și mai puțin concretă. În Serbia, biroul procuraturii statului face formal apel la Curtea Constituțională pentru a interzice grupurile ultranaționaliste *Nasi* și *Mișcarea Poporului Sârb*. În replică, directorul pentru Balcanii Vestici responsabil cu Apărarea Drepturilor Cetățenești crede că guvernul “nu are nicio intenție de a implementa interdicția și că procedurile Curții nu sunt nimic mai mult decât expresia guvernului, care pretinde că ar face ceva în legătură cu extremismul din Serbia”

La Zagreb, guvernul interzice un miting al partidelor europene de extremă dreapta organizat de *Partidul Purist Croat al Drepturilor*, cunoscut prin acțiunile sale de celebrare a regimului pronazist Ustashe din Croația perioadei celui de –al Doilea Război Mondial. Aprecierile privind măsura guvernului au fost diferite, dar cu o concluzie optimistă: “interdicția manifestației de la Zagreb este un semn că Croația pare mai puțin dornică să tolereze astfel de acțiuni. Rămâne de văzut dacă aceasta constituie sau nu o schimbare mai profundă”.

Rezultatele recentelor alegeri din Serbia au arătat clar că distanța dintre naționaliști și democrați și socialiști nu este mare, iar câștigarea președinției de către un fost naționalist demonstrează că scena politică nu este asezată, indiferent de declarațiile electorale proeuropene.

Ori tocmai în acest context extremismul are loc liber de exprimare. Concluzionând, putem aprecia că tensiunile politice existente, proliferarea crimei organizate, șomajul ridicat și, în general, pauperizarea socială vor continua să fie unii dintre factorii care pot să mențină extremismul ca generator de instabilitate a regiunii Balcanilor de Vest.

Ambasador dr. Vasile Leca

Rezumat/Summary

Autorul trage un semnal de alarmă în legătură cu prezența în creștere, în spațiul fostei Iugoslavii, a peste 5 000 de islamiști “căliți” în războaiele din ultimele decenii din Bosnia, Kosovo și Macedonia. Aceștia dispun de structuri organizate în care își planifică acțiunile extremiste și țintele viitoare, ceea ce ilustrează că extremismul și islamismul radical nu au granițe. Reprezentând un pericol pentru securitatea regională și europeană, sunt necesare acțiuni coordonate de prevenire și contracarare ale organismelor internaționale abilitate.

Cuvinte cheie/Keywords: Balcani, Bosnia, Kosovo, Macedonia, extremism, islamism, wahabiți.

The author sends an alarm signal with regard to the increasing presence of Islamists in the region of former Yugoslavia. Their number exceeds 5,000 and all of them have been “hardened” during the last decades’ wars in Bosnia, Kosovo and Macedonia. Within well organised structures they plan their extremist operations and identify future targets, a fact that proves that extremism and radical Islamism do not fear any frontiers. As they represent a danger to regional and European security, coordinated action by entitled international bodies is required.

Keywords: Balkans, Bosnia, Kosovo, Macedonia, extremism, Islamism, Wahhabism.

ENCLAVELE PONTICE - ROL IMPORTANT ÎN BĂTĂLIA MĂRII NEGRE

Prin păstrarea dominației asupra Transnistriei, Moscova poate penaliza oricând Republica Moldova pentru încercarea de a ieși de sub sfera de influență politică și economică a Rusiei.

Mizele marilor actori la Marea Neagră sunt legate în istoria recentă a regiunii atât de accesul la resursele energetice, cât și de modificarea sferelor de influență. Ambele mize se interesează pe teren cu enclavile formate în perioada sovietică și care au devenit în ultimele decenii focare de instabilitate: Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabah și chiar Crimeea.

Persistența conflictelor înghețate din arealul pontic după mai multe decenii de tratative poate fi explicată pornind de la câteva ipoteze:

Ziua Flotei Ruse serbată la baza militară de la Sevastopol

(i) Conflictele înghețate din jurul regiunii Mării Negre sunt folosite ca pârgghii de putere pentru menținerea influenței Federației Ruse asupra bazinului pontic într-o ecuație geopolitică mai extinsă, care include intenția Moscovei de a-și recupera spațiul strategic prin metode politice, economice, diplomatice, dar și de forță.

(ii) Enclavile, deși sunt mai degrabă realități geografice decât istorice, au deja un trecut care le-a consolidat în perioada regimului comunist și tind să se manifeste ca entități statale cu viață proprie.

(iii) Starea de conflict cvasi-permanent a dezvoltat în jurul republicilor separatiste o economie netaxată, care încurajează menținerea status-quo-ului.

(iv) Actorii euro-atlantici, care încearcă să stabilizeze și să democratizeze spațiul pontic fragmentat de conflictele interetnice mocnite și de rivalitățile istorice pentru a transforma această mare periferică într-una centrală, prin atașarea ei la spațiul politic mediteranean, nu au încă suficiente instrumente pentru a interveni eficient.

(v) Marile state riverane, Turcia și Ucraina încearcă să profite de situație pentru a-și consolida pozițiile.

I. Manipularea conflictelor înghețate în folosul Moscovei a fost verificată de războiul ruso-georgian din 2008, dar pentru o demonstrație mai largă este nevoie atât de o analiză diacronică, care să pună în perspectivă evoluția enclavelor din proximitatea Mării Negre, cât și de o analiză a mizelor strategice pe care le au marii actori din așa numita Zonă Lărgită a Mării Negre, care cuprinde țările riverane, dar și Republica Moldova plus statele sud caucaziene .

Podul peste Nistru

Rusia menține trupe și baze militare în Transnistria, Abhazia și Oseția de Sud, oferă pașapoarte rusești locuitorilor acestor enclave și a încurajat folosirea rublei ca monedă. Abhazia și Oseția de Sud, cele două regiuni separatiste de pe teritoriul Georgiei, au provocat conflicte armate, în vreme ce o a treia, Republica Adjaria, a pus la rîndul ei probleme de securitate și a fost până în 2004 un fel de protectorat turcesc. Moscova finanțează Abhazia și Oseția de Sud pentru a crea instabilitate în Georgia, blocându-i în acest fel aspirațiile occidentale și implicarea în proiecte energetice majore. În același timp, Kremlinul preferă să prelungească situația din Nagorno-Karabah, nu doar fiindcă armenii au cumpărat până acum arme rusești în valoare de peste un miliard de dolari, ci și pentru că un contingent substanțial de militari ruși se află încă în Armenia .

Prezervarea enclavei transnistrene oferă Kremlinului posibilitatea de a controla Republica Moldova, în condițiile în care refuză să-și retragă trupele fostei Armate a XIV-a și a dezvoltat un centru special de antrenament la Sonechegorsk, unde se pregătesc ofițeri pentru operațiuni de menținere a păcii, dar și pentru a face față disputelor regionale .

II. Republicile separatiste din jurul Mării Negre pot fi definite ca enclave statale de facto, dar nu de jure, fiindcă potrivit definiției agreată la Convenția de la Montevideo din 1933 privind drepturile și îndatoririle statelor, un stat suveran trebuie să îndeplinească patru criterii, care presupun:

- a. o populație permanentă;
- b. un teritoriu definit;
- c. un guvern;
- d. capacitatea de a stabili legături cu alte state.

Enclavele pontice deși îndeplinesc primele trei criterii, nu pot fi considerate legale de societatea internațională, deci sunt „ilegitime”, indiferent de realitatea existenței lor .

Pe de altă parte, însă, proiectele de construcție a statului în republicile separatiste sunt bazate atât pe situația lor prezentă, care le delimitează de statele de care aparțin de jure, cât și pe istoria și pe tradițiile autonomiste sau pe argumente legate de majorități-minorități.

La Bender

După 1945, Transnistria a devenit una dintre regiunile cele mai militarizate din URSS, iar transnistrenii au profitat mult mai mult de industrializare, decât ceilalți locuitori ai Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești: „în ce privește dezvoltarea socială, structura economică și statutul în cadrul republicii, pe la sfârșitul anilor 1980, locuitorii trăiau în două lumi din ce în ce mai diferite” .

Igor Akhba, ambasadorul Abhaziei la Moscova, mai 2010

Spre deosebire de Transnistria, care nu are o etnie proprie, ci o populație majoritar compusă din moldoveni, ruși și ucrainieni, Abhazia își reclamă autonomia pornind de la faptul că minoritatea abhază este discriminată de georgienii majoritari, atât în Georgia, cât și în Republica Abhază decretată autonomă de Stalin în anii 1920. Problemele interetnice dintre abhazi și georgieni s-au acutizat constant în perioada sovietică și au răbufnit încă înainte de căderea URSS, iar pentru georgieni, abhazii au fost mereu un instrument în mâinile Moscovei .

Oseția de Sud a beneficiat la rândul ei de autonomie regională în cadrul Georgiei sovietice, decretată ca atare în 1920, cu câțiva ani înainte de crearea RASSM în stânga Nistrului. La fel ca și ucrainenii și rușii, care au început să se așeze în Transnistria abia în secolul al XVIII-lea, osetinii s-au instalat în secolul al XIII-lea pe teritoriul actual al Oseției de Sud.

Harta Georgiei cu regiunile separatiste

Oseția de Sud, chiar dacă este subdezvoltată și agrară, îi oferă Rusiei posibilitatea să supravegheze toate rețelele de transport și comunicații, inclusiv gazoductele și oleoductele, care vin spre porturile din Georgia .

Nagorno-Karabah, regiune armeană situată pe teritoriul Azerbaidjanului, nu seamănă cu celelalte enclave din jurul Mării Negre, dar istoria complicată a acesteia pornește tot în 1920, când Armenia își pierde independența și Moscova acceptă înglobarea Karabahului în interiorul frontierelor sale, cu o populație armeană în

proporție de 95 la sută. Trei ani mai târziu, însă, în urma unor negocieri cu Turcia, URSS atribuie Azerbaidjanului enclava Karabah, care primește statut de regiune autonomă.

Nemulțumirile interetnice au început încă din anii 1950: pe măsură ce numărul azerilor din Karabah crește, armenii cer Kremlinului revenirea la situația inițială și invocă discriminarea culturală și abandonul economic în care Azerbaidjanul lasă regiunea. Drama dintre Armenia și Azerbaidjan rămâne nerezolvată, fiindcă cele două state refuză să rezolve diferendul printr-un schimb de populații: Armenia să intre în posesia enclavei Nahicevan, preponderent locuită de azeri, iar Azerbaidjanul să preia Nagorno-Karabah.

Nu există, încă, un studiu comparativ aprofundat al enclavelor menționate și nici o analiză complexă a felului în care aceste pseudostate din jurul Mării Negre funcționează. Statisticile scot la iveală că infestază întreaga zonă și contribuie la subdezvoltarea țărilor pe care le parazitează, fiindcă atât Azerbaidjanul, cât și Georgia și Republica Moldova sunt plasate de unii analiști pe harta statelor în pericol să eșueze . În același timp, încă de la începutul anilor 1980 a devenit clar că problema națională nu a putut fi ținută sub capac de URSS și că a luat forme dramatice mai cu seamă acolo unde Stalin a încercat odinioară să se folosească de ostilitățile moștenite istoric .

Manevre militare în Nagorno-Karabakh

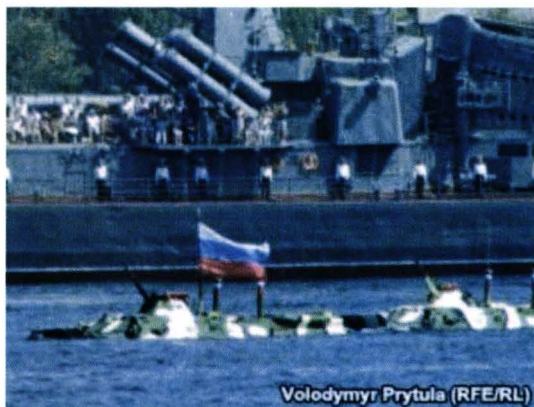
III. Starea de conflict cvasi-permanent a dezvoltat în jurul republicilor separatiste o economie netaxată, care îi face pe mulți reprezentanți ai elitelor politice din taberele adverse să prefere păstrarea acestui status-quo. Trei dintre statele gazdă ale principalelor enclave aflate la Marea Neagră se află la limita supraviețuirii: Georgia, Moldova și Azerbaidjan, în ciuda faptului că primele două fac eforturi să se apropie de structurile europene. Sunt mulți care beneficiază însă de pe urma regimurilor separatiste, întrucât afacerile la granițele cu enclavele prosperă .

Instituțiile internaționale nu înregistrează date privind economiile enclavelor, dar estimările sugerează că economia neagră din aceste regiuni ar putea egala pe cea oficială. Cu toate acestea, populațiile trăiesc sub pragul de subzistență, iar industriile locale nu și-au revenit definitiv după conflictele, înghețate ani de zile, dar care în Georgia s-au dezghețat în 2008. Oficialii OSCE susțin de pildă că prin tunelul care leagă Oseția de Sud de Oseția de Nord trec anual produse care se ridică la aproape 100 de mii de dolari, în vreme ce oficialii osetini vorbesc de un milion de dolari . În toate cele patru republici separatiste corupția generează fenomene mafioate, care afectează masiv statele gazdă.

Înregistrări ale violărilor spațiului aerian georgian

IV. Actorii euro-atlantici, care încearcă să stabilizeze și să democratizeze spațiul pontic fragmentat de conflictele interetnice mocnite și de rivalitățile istorice pentru a transforma această mare periferică într-una centrală, prin atașarea ei la spațiul politic mediteranean, nu au încă suficiente instrumente pentru a interveni. OSCE, care conduce tratativele în zonă, nu a reușit până acum să schimbe lucrurile în absența implicării marilor puteri europene. Statele Unite încearcă să schimbe echilibrul de forțe la Marea Neagră prin înființarea celor două baze militare de pe litoralul României și Bulgariei. Miza pentru actorii euro-atlantici este să facă din Caucaz o zonă de „vecinătate apropiată” mai degrabă Europei, decât Rusiei, fiindcă doar în acest fel statele sud caucaziene vor ieși din lumea a treia, iar Vestul va putea beneficia de o securitate energetică mai mare .

V. Marile state riverane, Turcia și Ucraina, încearcă să profite de situație pentru a-

și consolida pozițiile. „Acolo unde pozițiile Moscovei slăbesc, se întăresc cele ale Ankarei”, observa politologul rus Aleksand Dughin, unul dintre ideologii expansiunii Rusiei, care recunoștea în acest fel că politica regională din zona pontică se modifică în defavoarea Federației Ruse .

În vreme ce Turcia și-a extins puterea în regiunea caucaziană prin investiții economice masive și printr-o diplomatie activă, încercînd să umple spațiile goale lăsate de fosta URSS, Ucraina, care a moștenit cea mai mare parte a litoralului sovietic, nu-și poate desfășura încă o geopolitică proprie pe spații mari, fiind blocată și de existența Crimeei, o semienclavă ruscască, dar și de oscilațiile între Est și Vest ale liderilor de la Kiev.

Găzduirea flotei rusești la Sevastopol până în 2040 ridică anumite dileme pentru Ucraina, care în schimb și-a negociat prețuri reduse pentru carburanți. Mulți analiști ucrainieni se tem, însă, că menținerea flotei de război a Federației Ruse la Sevastopol ar putea duce în timp la separarea Crimeei de Ucraina. În această ecuație dezvoltată echilibrul democratic la Marea Neagră rămâne fragil, cu atât mai mult cu cât atât Turcia, cât și Ucraina evoluează spre regimuri politice bazate pe politici autocrate.

Analizarea diacronică și sincronică a celor cinci ipoteze prezentate la început scot la iveală că turbulențele artificiale induse de enclavele cu pretenții de statalitate din jurul Mării Negre pot fragmenta și mai mult acest „buzunar al Mării Mediterane” , menit să devină prin marile proiecte energetice ale secolului XXI, „placa turnantă a economiei mondiale” așa cum o imagina Gheorge I. Brătianu.

Dr. ing. Dan Marcel Bărbuț,

Expert în managementul crizelor și operații multinaționale

Rezumat/Summary

Autorul supune analizei istoricul enclavelor separatiste, cu pretenții de stabilitate, dezvoltate în spațiul ex-sovietic din vecinătatea Mării Negre (Transnistria, Oseția de Sud, Abhazia, Nagorno-Karabah), precum și efectele destabilizatoare actuale ale acestor creații artificiale de sorginte sovietică.

Cuvinte cheie/Keywords: Marea Neagră, republici separatiste, Transnistria, Oseția de Sud, Abhazia, Nagorno-Karabah, Rusia, Republica Moldova, Ucraina, Turcia.

The author undertakes an analysis on the history of the separatist and allegedly stable Pontic enclaves emerged in the former soviet space close to the Black Sea (Transnistria, South Ossetia, Abkhazia, Nagorno-Karabakh), as well as on the destabilising effects that these artificial constructs of soviet inspiration are producing currently.

Keywords: Black Sea, separatist republics, Transnistria, South Ossetia, Abkhazia, Nagorno-Karabakh, Russia, Republic of Moldova, Ukraine, Turkey.

RUSIA SUB LUPA STRATFOR : DOUĂZECI DE ANI DE LA PRĂBUȘIREA IMPERIULUI SOVIETIC

Am comemorat în ultima lună a anului 2011 evenimentele care au dus la căderea Zidului Berlinului și începutul procesului de destrămare a imperiului sovietic. De asemenea, am aniversat o dată jubiliară de la prăbușirea Uniunii Sovietice. A fost un moment de reflecție dar și un prilej de a încerca să înțelegem motivele care au dus la prăbușirea Uniunii Sovietice, prin prisma evoluției și situației actuale a forțelor care au provocat acest colaps și ale cărui efecte au marcat profund raportul de forțe la nivel global și geopolitica regiunii în care se află țara noastră.

O viziune interesantă²⁰ privind ceea ce s-a întâmplat în urmă cu două decenii în fosta URSS și o perspectivă originală și incitantă referitoare la etapa istorică pe care o parcurge Rusia, ne este oferită de agenția privată de informații și analize globale STRATFOR²¹.

Astfel, grupul de experți americani conduși de George Friedman²² pleacă de la premisa că imperiul rus - atât în versiunea sa țaristă, cât și sovietică - a fost o uriașă entitate multinațională. În perioadele sale de maximă expansiune, a ajuns până în inima Europei Centrale, alteleori a fost mai restrâns. A fost însă întotdeauna un imperiu, ale cărui părți constitutive erau diferite, ostile una celeilalte și cu o existență zbruciumată. În opinia Stratfor, două motive principale au contribuit la unitatea imperiului.

Primul a fost înapoierea sa economică, care le dădea părților constitutive ale imperiului sentimentul unei apartenențe comune. Nici una din acestea nu ar fi putut să concureze cu economiile mult mai dinamice din Occident, dar fiecare își avea nișa sa în cadrul imperiului. În plus, acestea aveau nevoie de un zid de apărare comun împotriva intereselor Occidentului și de o zonă în care propriile interese,

²⁰ George Friedman, *Douăzeci de ani după prăbușire*, din 09.11.2009 (http://www.stratfor.com/weekly/20091109_russian_dilemma)

²¹ STRATFOR (Strategic Forecasting, Inc. - Prognoză strategică) - companie de informații (intelligence) globale, cu sediul în Austin, Texas, înființată în anul 1996. Publică zilnic un buletin informativ (intelligence briefing). A atras atenția asupra sa în timpul atacurilor aeriene ale NATO împotriva Serbiei, din anul 1999, când a înființat un centru de criză ale cărui informații, analize și previziuni s-au remarcat prin acuratețe și promptitudine.

²² George FRIEDMAN - politolog și scriitor american, este fondatorul și președintele (Chief Executive Officer) Stratfor. A scris o serie de cărți, între care *Următorii 100 de ani*, *Următorul deceniu*, *Războiul secret al Americii*, *Limitele informațiilor* și *Viitorul război*, majoritatea reeditate și traduse în peste 20 de limbi străine.

oricât de modeste, puteau fi protejate. Imperiul rus oferea acest spațiu și această oportunitate.

Al doilea motiv care a contribuit la menținerea unității entității a fost puterea aparatului de securitate internă. Într-un imperiu vast, cu transporturi și comunicații insuficiente – din timpurile țariste până în cele sovietice – aparatul de securitate internă a fost sigura instituție unificatoare. Aportul acestuia compensa ceea ce interesele economice nu puteau motiva. Serviciile de securitate au fost cea mai sofisticată componentă a statului rus. Acestora li s-au pus la dispoziție resursele necesare pentru a controla imperiul, a raporta centrului care este situația și impune prin teroare deciziile centrului.

Ca urmare, susține Stratfor, nu este surprinzător faptul că aparatul de securitate internă al Uniunii Sovietice, KGB-ul, pe vremea cât a fost condus de Iurii Andropov²³, a fost cel care a sesizat, la începutul anilor 80, că economia sovietică rămânea din ce în ce mai mult în urma Occidentului, dar și că unitatea internă era amenințată de slăbiciunile economice și de faptul că cerințele minime ale părților constituente ale imperiului nu mai erau satisfăcute.

Este important de menționat particularitatea că în Rusia bunăstarea economică și forța militară nu sunt interdependente. Rusia a avut întotdeauna o economie disfuncțională, însă, prin contrast, a dispus de o forță militară disproporționat de puternică. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, sovieticii au zdrobit Wehrmacht-ul, în ciuda extraordinarei lor slăbiciuni economice. Ulterior, în timpul Războiului Rece, au concurat militar și uneori au depășit Statele Unite, deși aveau o economie incomparabil mai slabă.

În opinia experților americani, acest lucru a fost posibil datorită aparatului de securitate. Rusia putea să aloce mult mai multe resurse sectorului militar, comparativ cu alte state, deoarece Moscova putea să controleze eficient populația. Cu alte cuvinte, putea să impună un regim de austeritate mai sever decât alte state. Prin urmare, Rusia a reușit să fie o mare putere, cu toată slăbiciunea sa economică.

Andropov a propus o strategie, riscantă, dar pe care o considera inevitabilă. Un prim element al acesteia presupunea o restructurare dramatică a economiei și societății sovietice, vizând creșterea eficienței. Al doilea element se referea la o mare deschidere, nu numai pe plan intern pentru a impulsiona inovația, dar și în politica externă. Închistarea nu mai funcționa, Uniunea Sovietică avea nevoie de capital străin și investiții pentru a face ca restructurarea să funcționeze.

---

²³ Iuri Vladimirovici Andropov (1914 — 1984) - politician sovietic, a deținut funcțiile de șef al KGB și secretar general al PCUS (doar șaisprezece luni).

De asemenea, Andropov era conștient însă că Occidentul, în special Statele Unite, nu vor oferi ajutor atâta timp cât Uniunea Sovietică amenința interesele geopolitice ale acestora, chiar dacă ar fi fost profitabil din punct de vedere economic. Din această cauză, pentru a impulsiona deschiderea în direcția Occidentului, Uniunea Sovietică avea nevoie de o reducere dramatică a tensiunilor provocate de Războiul Rece.

Sovieticii au fost dispuși să negocieze interesele lor geopolitice, pentru a-și asigura interesele economice. De fapt, Andropov a urmat exemplul lui Vladimir Lenin, care a sacrificat teritorii pentru a câștiga timp. Semnând Tratatul de la Brest-Litovsk²⁴, prin care s-a pus capăt participării Rusiei la Primul Război Mondial, Lenin a cedat Germaniei teritorii întinse din componența Imperiului Rus, pentru a câștiga timp în vederea consolidării regimului bolșevic.

Stratfor subliniază însă faptul că Andropov era un activist de partid și, în același timp, un cekist²⁵. Aceasta ar explica faptul că el nu a avut în vedere desființarea partidului, dimpotrivă, preconiza menținerea rolului acestuia, prin executarea unei retrageri strategice pe frontul geopolitic, care să permită reechilibrarea economiei Uniunii Sovietice.

În 1985 la putere a ajuns Gorbaciov, care a încercat să transpună în practică ideile mentorului său, Andropov a promova deschiderea sau glasnost²⁶ și restructurarea sau perestroika. Cu alte cuvinte, a negociat interesele geopolitice ale URSS, câștigate de Armata Roșie, în schimbul unor beneficii economice.

În opinia experților americani și contrar opiniei larg răspândite în Occident, Gorbaciov nu a fost un liberal. În realitate, el a încercat să mențină PCUS și rolul acestuia, iar pentru realizarea acestui obiectiv a fost dispus să restructureze și să deschidă sistemul.

Pe măsură ce aparatul de securitate internă și-a atenuat presiunea asupra societății pentru a permite deschiderea și restructurarea, tensiunile care subminau temeliile imperiului s-au accentuat.

---

²⁴ Tratatul de la Brest-Litovsk - tratat de pace semnat pe 3 martie 1918, între Rusia Sovietică și Puterile Centrale, marcând ieșirea Rusiei din Primul Război Mondial. Conform prevederilor acestuia, guvernul bolșevic a renunțat integral la pretențiile asupra Finlandei, viitoarelor state baltice, (Estonia, Letonia și Lituania), ca și asupra Poloniei, Belarusului, a districtelor turcești Erdehan și Kars, precum și districtului georgian Batumi.

²⁵ CEKA (*Comisia extraordinară pe întreaga Rusie pentru combaterea contrarevoluției și sabotajului*) - prima dintre organizațiile poliției secrete sovietice, creată prin decret pe 20 decembrie 1917

²⁶

Atunci când tulburările din Germania de Est au pus în pericol controlul exercitat de Uniunea Sovietică, Gorbaciov a fost nevoit să adopte o decizie strategică. Dacă ar fi apelat la forța militară pentru a înăbuși revoltele, restructurarea și mai mult ca sigur că deschiderea ar fi eșuat. Urmând principiul lui Lenin, Gorbaciov a ales să negocieze teritorii pentru a câștiga timp și a acceptat să se retragă din Germania de Est, în schimbul menținerii și consolidării relațiilor cu Occidentul.

După ce Gorbaciov a luat această decizie, a început să funcționeze principiul dominoului. Decizia pe care o luase în ce privește Germania a trebuit să fie extinsă și asupra a tot ce dobândise Moscova după al Doilea Război Mondial. Acesta a fost prețul pe care conducerea de la Kremlin a fost dispusă să-l plătească pentru supraviețuirea regimului din Uniunea Sovietică.

Criza a venit de la sine. Amploarea restructurării preconizate trebuia să aibă în vedere prevenirea situației în care republicile care constituiau Uniunea Sovietică să fie mai interesate de relațiile economice cu Occidentul, decât în raporturile dintre ele în cadrul URSS. Realizarea acestui obiectiv s-a dovedit a fi imposibilă. Având în vedere că politica oficială a Uniunii Sovietice era de a pune capăt autarhiei auto-impuse de până atunci, aceasta a avut ca efect disoluția avantajelor pentru părțile componente ale acesteia, de pe urma protecției de care beneficiau în competiția cu Occidentul, iar odată cu acestea și diminuarea rațiunii de a fi a Uniunii Sovietice.

În final, glasnost a copleșit sistemul. Uniunea Sovietică nu a reușit să câștige timpul necesar pentru a proteja partidul și regimul și în cele din urmă a făcut implozie. S-a destrămat în republicile constituente și a existat chiar pericolul ca părți din Federația Rusă să se rupă din aceasta.

Ce a urmat a fost o liberalizare doar în ochii occidentalilor – susține Stratfor. De altfel, este ușor de confundat liberalismul cu prăbușirea, deoarece ambele oferă deschidere. Fosta Uniune Sovietică nu s-a liberalizat, ci s-a prăbușit.

Anii 90 au fost catastrofali pentru cea mai mare parte a rușilor. Economia s-a prăbușit. Proprietățile au fost însușite printr-o jefuire sistematică în toate fostele republici sovietice, la care s-au adăugat interesele occidentalilor de a face afaceri rapide și în condiții extrem de avantajoase.

Dacă Occidentul – în special Statele Unite - ar fi dorit să termine cu Rusia, acesta ar fi fost momentul potrivit – sunt de părere experții americani. Rusia nu avea o guvernare eficientă, sărăcia era extremă, armata era distrusă, iar KGB-ul dezorientat. Foarte puțină presiune ar fi putut să pună capăt Federației Ruse.

Cu toate acestea, administrațiile Bush și Clinton au luat decizia strategică de a trata Rusia ca succesoare a fostei Uniuni Sovietice și s-au abținut să o destabilizeze. Washingtonul a adoptat o atitudine agresivă doar în ce privește extinderea NATO, dar nu a încercat să destrame Federația Rusă din mai multe considerente. Primul, a fost teama că arsenalul nuclear al acesteia ar fi putut să cadă în mâinile unor facțiuni periculoase. Al doilea, era faptul că nimeni nu-și imagina că Rusia va putea redeveni un stat viabil. Al treilea, era prezumția că, chiar dacă va redeveni un stat viabil, va fi o democrație liberală.

În opinia Stratfor, inima Rusiei a fost întotdeauna aparatul de represiune internă. Indiferent că era unită sau se rupea în bucăți, KGB-ul – redenumit FSB după prăbușirea URSS – a rămas singura parte viabilă a statului rus. Prin urmare, a fost logic ca atunci când a fost vital să se pună capăt haosului, FSB-ul trebuia să facă acest lucru. Vladimir Putin, format de KGB în timpul cât acesta era condus de Andropov, a apărut în fruntea forței recentralizatoare a Rusiei.

Putin a încercat să restabilească autoritatea centrului în două moduri. Primul, a refăcut autoritatea aparatului central al statului (verticala puterii). Al doilea, a acționat pentru a deposeda de putere pe oligarhii, care nu se supuneau acestui aparat. A fost un proces îndelungat, care a necesitat grijă și precauție, dar Putin a știut să aibă răbdare și să fie prudent.

Putin a înțeles că strategia imaginată de Andropov eșuase catastrofal. De asemenea, a fost conștient că nu exista cale de întoarcere la Uniunea Sovietică. În același timp, era posibilă însă revenirea la principiile de bază ale Uniunii Sovietice. În primul rând, putea fi refăcută uniunea regiunilor, legate între ele atât de slăbiciunea economică, cât și de avantajele colaborării în exploatarea resurselor naturale. În al doilea rând, exista realitatea aparatului de informații transnațional (componentele naționale ale fostului KGB) care ar fi putut stabiliza regiunea și sprijini crearea infrastructurii unei noi puteri. În fine, exista posibilitatea stopării politicii de negociere a intereselor geopolitice ale Rusiei, în schimbul beneficiilor financiare din partea Occidentului. În opinia lui Putin - și al majorității rușilor – beneficiile obținute din partea acestuia erau mult mai dăunătoare decât avantajele scontate.

Până în anul 2008 - când Rusia a învins cu mijloace militare un aliat al SUA, Georgia - acest proces de renaștere a Rusiei a prins treptat contur. Apoi au intervenit criza financiară, însoțită de fluctuațiile prețurilor la resursele energetice. Aceasta a readus în actualitate disparitățile dintre aspirațiile politico-militare ale Rusiei, respectiv capacitățile sale militare și structura economiei. Pentru a-și putea promova interesele geopolitice, aveau nevoie de o forță militară capabilă să-și

asume această sarcină. Extinderea capacităților militare ar fi putut însă nemulțumi populația, care ar fi asistat la deturnarea resurselor de la consum spre domeniul militar, iar acest lucru putea fi realizat doar prin creșterea puterilor statului, în special a aparatului de securitate internă, care să gestioneze această stare de nemulțumire. Aceasta în condițiile menținerii riscului ca discrepanța masivă dintre puterea militară și cea economică să nu poată fi atenuată prin teroare și represiune. Cu alte cuvinte, să ajungă la revenirea la situația creată în anii 70, căreia s-a încercat să i se facă față în anii 80 și care în final a dus la haosul din anii 90.

Stratfor consideră că opțiunea pe care trebuie să o facă acum rușii, poate fi înțeleasă doar în contextul evenimentelor de acum 20 de ani. Conducerea Rusiei încearcă să cântărească posibilele efecte, în procesul găsirii unei soluții. Aceasta nu mai este dispusă să negocieze securitatea națională a Rusiei, în schimbul unor promisiuni de beneficii economice, care s-ar putea să nu se materializeze sau ar putea să nu fie utile. Pe de altă parte, nu pot folosi doar aparatul de securitate pentru a gestiona nemulțumirile datorate creșterii cheltuielilor militare. Există limite, peste care nu se poate trece.

La fel ca și în urmă cu o generație, Rusia este prinsă între ce trebuie să facă pentru a supraviețui pe termen scurt și ce ar trebui să nu facă pentru a supraviețui pe termen lung. Pentru Rusia nu există o soluție definitivă în acest sens, ceea ce o face să fie un partener atât de imprevizibil. Cel mai mult s-a apropiat Rusia de o soluție stabilă a problemei ei strategice, în timpul lui Ivan cel Groaznic și Stalin, dar chiar și atunci, aceasta nu a putut fi menținută mai mult de o generație.

În concluzie, experții americani evaluează că Rusia nu va fi niciodată împăcată cu ea însăși în plan intern, pentru că evoluează într-un nesfârșit ciclu spasmodic. Lucrurile par că se liniștesc pentru un timp, apoi se schimbă brusc. Am asistat la o schimbare consistentă acum 20 de ani, dar forțele care au generat-o s-au constituit în liniște cu o generație înainte. De atunci, o nouă generație încearcă să adune pe neobservate la un loc piesele dispartate ale imperiului destrămat. Dar în Rusia, orice soluție nu face decât să prefigureze următoarea problemă – este ceva ce este parte intrinsecă a realității ruse.

Alexandru Botez

Rezumat/Abstract

O analiză recentă a STRATFOR arată că existența și afirmarea Rusiei au fost întotdeauna asigurate de aparatul de represiune internă. Astăzi la două decenii de la prăbușirea imperiului sovietic, Rusia rămâne un partener imprevizibil și încă puțin

cunoscut, datorită instabilității interne ceea ce determină modificarea permanentă a relațiilor sale externe, într-un ciclu spasmodic fără de sfârșit.

Cuvinte cheie/keywords : URSS, M. Gorbaciov, glasnost, perestroika, I. Andropov, V. Putin, KGB,

A recent STRATFOR analysis reveals that the existence and resurgence of Russia have always been provided by the internal repression apparatus. Today, two decades after the collapse of the Soviet empire, Russia still remains an unpredictable and unknown partner, because is never at peace with itself internally, and is therefore constantly shifting its external relationships in an endless, spasmodic cycle.

ÎNCETAREA RĂZBOIULUI RECE ESTE RELATIVĂ

*Noi vrem să găsim adevărul, nu să
convingem pe vreun adversar"*

(CICERO)

Numeroase și felurite sunt părerile, verdictele sau concluziile cu privire la destrămarea "lagărului socialist", la "dispariția" țărilor socialiste din centrul și estul Europei, la cedarea Uniunii Sovietice față de imperialismul occidental în general și al SUA în particular, la politica dusă de Mihail Gorbaciov după 1985 și rolul său "nefast" decisiv, în stabilirea cursului evenimentelor, mergându-se până la acuzarea sa deschisă de "capitulare" în fața "dușmanului capitalist" și de "trădare" a intereselor comunismului.

Fiecare aduce în sprijinul aprecierii lui – după posibilități și capacitatea de detașare în analiza situațiilor și cauzelor evenimentelor – tot felul de explicații și elemente, multe pertinente, altele mai puțin calificate sau chiar superficiale.

Cele mai frecvente opinii coincid, însă, atunci când se referă la caracterul totalitar al regimului (comunist, socialist), la inexistența unei reale și efective democrații, la absența unei motivații principale de cointeresare, datorită reducerii până la absurd a proprietății private sau chiar la anularea acestui stimul motor – inclusiv concepția plafonării și egalizării veniturilor – la lipsa pluralismului politic și a pluripartidismului, la nerespectarea sau încălcarea lui, la nerespectarea sau încălcarea grosolană a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, la uriașele cheltuieli militare.

Fără a nega sau diminua în vreun fel toate aceste aprecieri corecte, noi considerăm că adevărata cauză, cea mai profundă și hotărâtoare a fost starea economiei, erodarea și degradarea sa continuă, neputința acesteia de a ține pasul cu nevoile esențiale ale societății. Cum s-a ajuns aici?

În toate țările socialiste sau foste socialiste s-au obținut și o serie de realizări care, de asemenea, nu pot fi ignorate sau minimalizate, cum au fost sau încă mai sunt: garantarea unui loc de muncă – ceea ce nu se asigură în nicio țară din Occident; inocularea sentimentului utilității fiecărui membru al societății; inexistența discrepantei umiltoare prin absența împărțirii oamenilor în bogați și săraci, în stăpâni (patroni) și slugi; o grijă sporită pentru satisfacerea nevoilor social-culturale și sportive la scara întregii populații; o rată scăzută a criminalității și

în general a fenomenului infracțional, a prostituției și consumului de droguri; preocuparea de a asigura – pe cheltuiala statului sau cu sprijinul acestuia – locuințe pentru populație, chirii modice sau chiar simbolice; costul scăzut, accesibil tuturor, al publicațiilor de tot felul, inclusiv al presei și al abonamentelor la radio și televiziune, al biletelor de intrare pe stadioane, la cinematografe, teatru, operă, etc., precum și al petrecerii concediilor de odihnă și vacanțelor școlare.

Aceste aspecte pozitive și reale, dar nu de profunzime și decisive, pot fi numai voalul care împiedică perceperea cauzelor de fond, hotărâtoare, pe termen lung; viciile proprii țărilor socialiste nu pot fi eliminate, ci numai subestimate sau escamotate.

O analiză cât de cât riguroasă, fie ea și succintă, va porni, pentru generalizare, de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial din care toate statele europene implicate, inclusiv cele învingătoare, au ieșit slăbite economic. Cheltuielile militare și purtarea bătăliilor au provocat urme adânci și au lăsat răni sângerânde.

SUA nu s-au aflat încă în această situație, ceea ce a constituit un enorm avantaj pentru evoluția lor ulterioară. Despăgubirile de război au mai pansat rănilor învingătorilor dar, totodată, au adâncit și mai mult greutățile învinșilor în rândul cărora, pe nedrept, a fost inclusă și România.

Nici nu s-au stins bine ecurile războiului că au și început să apară neînțelegeri între învingători, germenii luptei pentru supremație mondială și sfere de influență, iar suspiciunea câștiga teren, tinzând să se generalizeze.

Superioritatea SUA și a aliaților lor occidentali – îndeosebi – care au realizat un eșafodaj mai cuprinzător, ca rază de acțiune teritorială și ca diversitate, densitate și substanță structurală a fost amplificată prin crearea noilor mecanisme financiar-bancare pe baza hotărârilor Conferinței Monetare și Financiare de la BRETTON WOODS (1-22 iulie 1944); FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL - FMI și BANCA INTERNAȚIONALĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE – BIRD, ambele în 1945. Prin intermediul acestora se controlează și influențează continuu deciziile în acest domeniu major al relațiilor internaționale.

Conștient de acest handicap, URSS și aliații săi au încercat compensarea, echilibrarea sau reducerea superiorității occidentale prin atragerea în orbita lor de influență a noi și noi state din toate continentele..

Această tactică de hărțuială s-a extins și în spațiul extraatmosferic. Cucerirea Cosmosului, sub paravanul cercetărilor pașnice a reprezentat și încă mai

reprezintă un teatru de operații predilect pentru afirmarea întâietății și/sau superiorității în domeniul militar și tehnologico-științific.

Luptei dintre cele două superputeri i s-au alăturat – datorită uriașelor progrese ale științei și tehnologiei – Franța, Marea Britanie, RP Chineză, Japonia, iar alte state dispun de posibilități să sporească numărul acestora. Pe lângă reușitele incontestabile pe planul spionajului și contraspionajului, care duc la anularea reciprocă a superiorității – deocamdată – uriașele fonduri alocate explorării și exploataării spațiului cosmic, au permis și mari succese științifice, inimaginabile până la înfăptuirea istoricului zbor, în 1961, efectuat de cosmonautul sovietic Iuri Gagarin.

Neostoita competiție – à tous azimuts – fără precedent în istoria umanității, desfășurată pe întinderea a peste patru decenii și într-un ritm deosebit de alert s-a făcut cu prețul unor cheltuieli exorbitante.

URSS, care avea un nivel inferior de dezvoltare economică – sub toate aspectele – față de SUA, Marea Britanie, Franța, Italia, RF Germania etc., împovărată și de considerabile eforturi materiale și umane făcute în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a intrat în acest "război economic" cu un mare handicap, imposibil de refăcut sau anulat; într-o situație similară s-au aflat și aliații ei care, cu excepția Cehoslovaciei și ulterior a RD Germane, erau "țări în curs de dezvoltare", stadiu real, chiar dacă nerecunoscut oficial de unele state, iar multe altele foarte înapoiate economic (Albania, Mongolia, Etiopia, Mozambic, Laos, Afganistan, Yemen etc.).

De aceea, toate schemele tactice și subterfugiile politico-ideologice și diplomatice folosite de "lagărul" socialist, inclusiv intensa lui activitate de spionaj, n-au putut evita inevitabilul: starea economiei a înregistrat o mărire a decalajului valoric și cantitativ față de nivelul de dezvoltare economică a țărilor occidentale; productivitatea muncii s-a menținut la ritmuri net inferioare, iar calitatea produselor a rămas la un standard care le scotea din competiția mondială; dotarea tehnică, organizarea producției și gestiunea economico-financiară, depășite cu mult de "partenerul" capitalist; slăbiciunile monedelor naționale aproape toate neconvertibile; deficitul cronic al agriculturii și al necesităților de bunuri de larg consum, nevoi acuzate permanent de populație; dificultățile, deseori insurmontabile, create de măsurile protecționiste occidentale și de politicile discriminatorii practicate în domeniul prețurilor, precum și abuzurile făcute în folosirea pârghiilor financiar-bancare internaționale (stabilirea cursurilor de schimb, condiționarea acordării împrumuturilor și în general a creditelor, rata dobânzii etc.).

Corolarul acestora s-a impus cu forța evidenței: recunoașterea înfrângerii sistemului economic socialist și imperativul schimbării radicale, cu

costuri materiale, sociale și de timp care vor menține (Rusia și fostele țări socialiste) încă o perioadă îndelungată la periferia comunității țărilor "democrate", din Occident, cu toate consecințele ce rezultă din producerea transformărilor respective pentru popoarele în cauză, inclusiv starea lor de dependență fățișă sau mascată față de Occidentul victorios.

La toate aceste cauze și efecte trebuie să adăugăm eficiența propagandei occidentale și superioritatea mijloacelor de comunicare în masă utilizate: presă, televiziune, radio etc. Este suficient să evidențiem intensitatea și gradul de penetrație al emisiunilor posturilor de radio Vocea Americii, Europa Liberă, Libertatea, BBC, Deutsche Welle, Radio France Internationale etc.

O contribuție majoră în obținerea victoriei de necontestat a Occidentului pe fronturile "războiului rece" și a celui economic au adus-o numeroasele lui organe de spionaj și contraspionaj, atât pe linia culegerii de informații, dezinformării și intoxicării informative, creării de diversiuni, de stări de nemulțumire și convulsii sociale și amplificarea acestora până la transformarea lor în acțiuni violente, destabilizatoare, de sabotaj și subminare economică, cât și pe linia anihilării activității de spionaj a adversarilor "socialiști".

Activitățile desfășurate au avut o contribuție importantă la disoluția URSS, inclusiv la producerea evenimentelor și schimbărilor mai mult sau mai puțin revoluționare din Europa Centrală și de est, care au parafat dispariția *de facto* a sistemului socialist.

Sistemul economic socialist a eșuat lamentabil și ireversibil, așa cum a fost el aplicat până acum. Agonia sa nu mai avea leac, iar decesul era inevitabil. Orice amânare ar fi reclamat costuri politice și economico-sociale mult mai dureroase. Acesta-i adevărul gol-goluț. La acest deznodământ inevitabil se ajungea cu sau fără voia noastră, mai devreme sau mai târziu.

* * *

Expresia folosită de încheiere a "războiului rece" la reuniunea internațională de la Paris, din noiembrie 1991, pentru a sintetiza noua realitate istorică a fost mai degrabă o formulă politico-diplomatică și, poate, și dorința sinceră a multor țări și popoare greu încercate de meandrele disputelor pentru dominația mondială. Dar, pentru oamenii politici versați ca și pentru analiștii experimentați în cercetarea istoriei și a evoluției relațiilor internaționale, așa-zisa încheiere a "războiului rece" reprezenta numai o iluzie și o speranță. Într-adevăr, Istoria omenirii a învederat că, de fapt, după "încheierea" unui Război Cald sau Rece, combatanții acestora au nevoie de o perioadă de refacere a forțelor, de analizare a celor întâmplate și de evaluare a tendințelor și a perspectivelor apropiate

sau mai îndepărtate. Competiția pentru dominație nu încetează în fapt niciodată. Este ca o boală perpetuă, greu vindecabilă.

Mai repede decât se așteptau cei mai optimiști analiști și observatori ai fenomenului politic internațional formula încheierii "războiului rece" a căzut în desuetudine. Creșterea numărului statelor producătoare de arme nucleare și proliferarea acestora, destrămarea uriașului "imperiu" sovietic și relațiilor de subordonare politico-ideologice, economică și militară cu foștii sateliți din "lagărul socialist", agresiunea împotriva statului Federației iugoslave și destrămarea acesteia, ocuparea Kuweitului de către Irak și apoi războaiele împotriva Irakului și apoi a Afganistanului, schimbările de regim din Egipt, Libia, Tunisia ș.a., promovarea RP Chineze pe locul 2 în ierarhia statelor puternice ale planetei și extinderea influenței politico-economice a acesteia în numeroase țări de pe toate continentele, grava criză economică, financiară și socială internațională, numeroasele conflicte militare locale, zonale și regionale în ultimele două decenii, ca și conturarea tot mai acută a marilor surse de insecuritate gravă la scară mondială, arată din ce în ce mai pregnant că "încheierea Războiului Rece" constituie numai o paranteză cu durată variabilă între conflagrații mondiale. Semnele îngrijorătoare se înmulțesc.

Mircea M. Dabija

CRIZA DATORIILOR SUVERANE

Deși benefic spiritului competitiv, individualismul neoliberal supralicitat poate duce la abuzuri, la creșterea decalajelor, la irosirea resurselor, la creșterea fenomenului corupției, la scăderea până la atrofiere a solidarității umane. Cele trei principii ale revoluției franceze, axele la care s-au raportat de la ea încoace toate ideologiile lumii, "libertate", "egalitate", "fraternitate" își pierd pe rând din valoare, ultima, "fraternitatea" sau solidaritatea socială, fiind cea mai afectată. Singura justificare față de sine rămâne interesul personal, iar față de ceilalți, violentul "așa vreau eu".

În ultima vreme, în vocabularul nostru activ a intrat o expresie nouă, una încrunțată și cu rezonanțe amenințătoare: criza datoriilor suverane. O sintagmă destul de ciudată. Adică datoriile au devenit suverane în casele și în țările noastre? Fac ele ce vor și cum vor, în mod suveran?

Lucrurile pot fi interpretate și în acest fel, cu amendamentul că trebuie avut în vedere cine și ce se află în spatele datoriilor. Cine, e simplu: debitorul plus creditorul. Ce, e și mai simplu: banul.

În calitate de debitor se află guvernele care nu mai pot colecta suficienți bani din taxele de la cetățeni pentru a plăti dobânzile și ratele scadente la împrumuturile făcute de la creditorii, în cea mai mare parte instituții bancare private. Guvernele caută să se împrumute mai departe dar prețurile pe care trebuie să le plătească (financiar, economic, politic, național etc.) se măresc pe măsura creșterii datoriilor, intrându-se, în felul acesta, într-o amețitoare spirală a creșterilor. Pentru a obține noi credite, guvernele sunt obligate de creditorii să accepte programe de ajustări și să se supună controlului acestora, pe scurt să renunțe la o parte din prerogativele lor de suveranitate, stârnind sentimente naționaliste domolite de timp.

Debitorii

Prima acțiune a deținătorilor de capital este identificarea plasamentelor de randament crescut. La începutul anilor 70, după încheierea perioadei keynesianiste de factură centralistă și intrarea în neoliberalism, după recuperarea daunelor provocate de război, s-a intrat într-o perioadă de avânt investițional deosebit care a cuprins întreaga lume. În toate țările au fost lansate programe susținute în mod direct de către guverne sau garantate guvernamental. Plasamentele cele mai sigure și mai rentabile, în aceste condiții, au devenit cele guvernamentale. Aici au intrat

împrumuturile acordate țărilor în curs de dezvoltare. Majoritatea programelor s-au adresat însă unor lucrări de infrastructură și mai puțin sectoarelor productive care să fi asigurat recuperarea împrumuturilor. Așa se face că majoritatea țărilor respective au acumulat datorii uriașe, cele din America Latină fiind campioane la acest capitol. La sfârșitul anului 2000, Brazilia acumulasă o datorie externă în valoare de 236,1 miliarde, Argentina – 147,0 miliarde. La sfârșitul anului 2009, Mexicul avea 204,0 miliarde dolari datorie externă, Venezuela – 43,3 miliarde, Chile – 49,18 miliarde, Columbia – 46,44 miliarde, Peru – 27,8 miliarde, Ecuador – 13,28 miliarde, Uruguay – 12,61 miliarde etc. În multe cazuri, prin dobânzile plătite în timp, datoriile erau returnate chiar de mai multe ori, dar niciodată achitate, întrucât investițiile făcute nu asigurau randamentele economice necesare.

Dacă în decada anilor 70 datoria externă a Americii Latine era de cca. 60 miliarde dolari, la sfârșitul anilor 90 era de cca. 750 miliarde.

O seamă de evenimente petrecute în această parte a lumii au făcut, însă, ca țările Americii Latine să nu mai prezinte același interes pentru investitorii străini. Dintre acestea se disting:

1. – atingerea unor praguri de îndatorare peste care recuperarea creditelor devenea incertă, cu pericolul de intrare în "default" (incapacitate de plată) precum cea decretată de Argentina în 2001;
2. – adoptarea de către guvernele locale din aceste țări (Argentina, Brazilia, Uruguay, Venezuela) a unor politici centraliste, contrare rețetelor FMI, care au dus la renunțarea contractării automate de noi împrumuturi precum și la respingerea programelor impuse de organismele financiare internaționale.
3. – pericolul producerii unor convulsii sociale în țările în care efortul rambursării datoriilor depășea anumite limite și, cu aceasta, afectarea puterii de achitare a serviciului datoriei externe (Mexic, Argentina).

Democrația ca unealtă

Cum sumele de pe piețele financiare trebuiau, însă, în continuare investite, deținătorii de capital s-au concentrat atunci spre țările stabile, cu ratinguri solide și cu capacități certe de returnare, adică spre țările europene. Acestea, chiar dacă vor fi ajuns în pragul insolvenței, nu vor fi lăsate să intre în incapacitate de plată, datorită interdependențelor politico-economice. Nu întâmplător după 1990, odată cu extinderea Uniunii Europene, datoriile țărilor de pe bătrânul continent au explodat, iar încercările unora de a-și decreta insolvența au fost spulberate, cazul Greciei fiind edificator.

Motorul împrumuturilor făcute de țările europene a fost, în mod paradoxal, însuși sistemul lor democratic. Valorile democrației au fost folosite în mod pervers,

până la denaturarea sensului lor real. Țările campioane ale democrației au devenit țări cu datorii externe record, până la nivelul de nesostenabilitate și de faliment:

Printre însușirile de bază ale unui sistem democratic modern se numără pluripartitismul și alegerile libere. Rolul partidelor în societățile democratice a crescut până la exacerbare, tinzând ca acestea să acapareze spații altă date aflate exclusiv în sfera administrației sau a legislativului. Influența partidelor a depășit granițele propriilor țări prin intermediul așa-ziselor "familii de partide" (familia partidelor populare, socialiste, liberale). Câștigarea alegerilor a căpătat mize sporite, angrenând energii și resurse din ce în ce mai mari. Partidele politice, cu roluri și atribute sporite, au fost mai preocupate de interesul lor partinic decât de cel public. În aceste condiții corupția, nepotismul, lipsa de virtuți s-a întins ca o plagă peste societate. Deținerea puterii a devenit vitală pentru partide, pierderea ei putând duce la dezorganizare, scindare, ieșire din parlament sau chiar la răspunderea în fața justiției pentru abuzuri și ilegalități comise în timpul guvernării. De aceea, menținerea sprijinului masei de alegători a crescut în importanță, pierderea lui ne mai ducând doar la o alternanță la putere, ci putând să însemne dispariția de pe scena politică. Ca urmare, partidele de la putere, după ce și-au alimentat în mod preferențial și substanțial membrii și clienții, au stimulat în mod artificial consumul general pentru a-și asigura sprijinul electoral al maselor, mergând cu deficite bugetare din ce în ce mai mari pe care nu le-au putut echilibra decât cu mari împrumuturi externe. Pentru rambursarea datoriilor nu și-au făcut probleme, pentru că acestea ar fi urmat să fie plătite în viitor, cel mai probabil, de către opoziție, care se va fi aflând la putere. Iar atunci opoziția își va semna singură sentința pentru că, trebuind să achite datoriile, va supune populația unor programe de economii, o va nemulțumi și îi va pierde voturile în alegerile următoare.

Opoziția însă a avut și ea strategia ei. După ce a venit la putere, a plătit o parte din datoriile făcute de predecesori îndatorându-se la rândul ei cu alte sume, cu sume și mai mari, cu care au acoperit, pe lângă ratele scadente la creditele vechi, și câștigurile proprii, plus favorurile alegătorilor prin politica de menținere a consumului peste nivelul producției.

În acest fel, prin rotirea la putere și rostogolirea datoriilor, țările campioane ale democrației moderne au ajuns la cele mai înalte grade de îndatorare situate între 413% din PIB (Marea Britanie) și 101% din PIB (SUA), lăsând Irlanda la o parte cu cele 1382 procente din PIB datorie externă, care iese din orice clasament.

Tabelul celor mai îndatorate țări

Nr. Crt.	Țara	Datoria raportată la PIB	Datoria extenă în (dolari SUA)	Datoria externă pe cap de loc.(dolari SUA)
1.	Irlanda	1382%	2 380 miliarde	566 756
2.	Marea Britanie	413%	8 900 miliarde	146 953
3.	Elveția	401%	1 300 miliarde	171 528
4.	Olanda	376%	2 550 miliarde	152 380
5.	Belgia	335%	1 320 miliarde	127 197
6.	Danemarca	310%	626 miliarde	113 826
7.	Suedia	282%	1 000 miliarde	110 479
8.	Finlanda	271%	505 miliarde	96 197
9.	Austria	261%	867 miliarde	105 616
10.	Norvegia	251%	640 miliarde	137 476
11.	Hong Kong	250%	815 miliarde	115 612
12.	Franța	250%	5 370 miliarde	83 871
13.	Portugalia	223%	552 miliarde	51 572
14.	Germania	185%	5 400 miliarde	51 572
15.	Grecia	182%	579 miliarde	53 984
16.	Spania	179%	2 460 miliarde	60 614
17.	Italia	146%	2 600 miliarde	44 760
18.	Australia	138%	1 230 miliarde	57 641
19.	Ungaria	120%	225 miliarde	22 739
20.	SUA	101%	14 800 miliarde	48 258

(Sursa: Postul american CNBC, după datele Băncii Mondiale și CIA Factbook)

A se observa situațiile asemănătoare ale Germaniei și Greciei, țări cu ratinguri fixate la poli opuși. În timp ce Germaniei i se atribuie cel mai solid rating, Grecia este apreciată în pragul falimentului și i se sugerează să își vândă din insule.

După cum se observă, nu au intrat sub tăvălugul datoriilor externe țările mai puțin democratice, mai centraliste și cu un control mai strâns, precum China, Rusia, Brazilia, Taiwan, Japonia sau țările arabe exportatoare de petrol.

Creditorii

Situația este, într-adevăr, ciudată. Dacă cele mai bogate țări din lume sunt și cele mai îndatorate, de unde s-au împrumutat ele? Cine sunt creditorii? Țările mai sărace? Cine este atunci bogat? Cel care consumă cel mai mult? Indiferent dacă respectivul consum vine din producția proprie, din împrumuturi pe care nu le mai poate restitui sau din escrocherii denumite eufemistic "inginerii financiare"?

Sursele de finanțare, de la care țările bogate s-au împrumutat au fost trei:

1. Creditorii clasici. Creditorii colectivi statali.

a - Instituțiile financiare internaționale, dintre care se distinge FMI (187 de țări, dintre care primele 20 dețin 70% din voturi, corespunzător cotelor de capital, iar celelalte 166, 30%: SUA 16,77; Japonia 6,24; Germania 5,82; UK 4,3; Franța 4,3; China 3,82; Italia 3,16; Arabia Saudita 2,81; India 2,34; Canada 2,56; Rusia 2,39; Olanda 2,08; Belgia 1,86; Brazilia 1,72; Spania 1,63; Mexic 1,47; Elveția 1,40; Coreea de Sud 1,37; Australia 1,32; Venezuela 1,09).

b - Banca Mondială, dominată prin sistemul contribuțiilor de aceleași state.

Datorită cererilor crescute de credite, FMI și BM nu au mai putut face față, fondurile de care dispun devenind insuficiente. O recapitalizare a acestor două instituții financiare mondiale este dificilă deoarece pune probleme de schimbare a ponderii actuale deținute de membrii săi, de redistribuire a numărului de voturi. În această situație FMI și BM a ajuns să se împrumute la rândul lor pentru a putea împrumuta, mai departe, pe alții, evident cu dobânzi sporite.

2. Țările emergente (China, Rusia, Brazilia, Taiwan), țările arabe exportatoare de petrol și Japonia, cu sisteme mai centralizate.

3. Creditorii privați.

Creditorii colectivi statali nu au mai putut face față pieței de capital datorită cererilor crescânde. Cum nici cu participarea țărilor emergente nu s-a putut acoperi cererea, pe piața de capital au câștigat o pondere din ce în ce mai importantă creditorii particulari (bănci private din paradisurile fiscale, exportatorii privați de hidrocarburi, firme multinaționale) a căror dezvoltare a fost favorizată de politicile neoliberale din ultimele decenii. Dintre acestea unele au ajuns să acumuleze puteri financiare mai mari chiar decât ale multor state.

Țările dezvoltate caută acum resurse pentru a-și putea reînnoi colosalele credite de la aceste surse (singurele) pe care le tratează, însă, în mod diferit, în funcție de poziția lor.

FMI și BM nu sunt de mare ajutor întrucât principalii contribuitori la fondurile acestora sunt tocmai țările dezvoltate aflate în criză financiară.

China, Rusia, Brazilia, Taiwan, Japonia sunt curtate și invitate cu insistență să participe la sistemul de recapitalizare vestic, dar acestea nu sunt dispuse să se arunce cu capul înainte fără a se asigura de anumite avantaje inclusiv strategice.

Cu creditorii privați, de asemenea, este greu de negociat, cu atât mai mult cu cât mulți dintre ei sunt girați chiar de către guvernele statelor dezvoltate în care își au proprii reprezentanți și susținători. În plus costurile lor de împrumut sunt crescute și cresc pe măsura gradului de îndatorare.

Țările respective ar avea nevoie de niște resurse ieftine și, pe cât se poate, nerambursabile. Cei care ar corespunde acestor cerințe, cei care ar fi cel mai ușor și mai ieftin de accesat ar fi, pentru moment, țările arabe. Ele pot fi amenințate sau chiar forțate să se alinieze necesităților economice ale țărilor bogate, îndatorate și, într-un fel, căzute în dependență de capitalul privat din propriile țări. Provenind din rezervorul fostelor colonii aceste surse sunt cel mai ușor de controlat și de manevrat, datorită influențelor perpetuate și a dependențelor întreținute în zonele respective.

Revoluțiile arabe – cazul Libia

Țările arabe dispun de un sistem dictatorial absolut, care nu a deranjat deloc marile puteri democratice campioane în apărarea și implementarea democrației, atâta timp cât acestea le erau favorabile. În aceste țări proprietate de stat nu există, există proprietatea regelui, care îți dă voie (sau nu) să îți construiești firma sau casa pe proprietatea lui. Teritoriul țării este proprietatea regelui, iar posturile din administrație sunt ocupate, fără discuții, de membrii familiei regale, descendenți direcți rezultați de la numeroasele soții sau proveniți de la rudele prin alianță.

În acest sistem antic de organizare socială, fie că se numește emirat, regat sau chiar republică, acumularea și concentrarea bogățiilor nu a constituit o problemă. Cu un consum intern redus și cu excedente comerciale substanțiale asigurate de exploatarea petroliere, țările respective nu au avut de ce să facă datorii, din contră, au devenit importanți investitori în străinătate și creditorii ai fostelor metropole.

Prin mișcările sociale din 2011, fostele metropole au urmărit doar schimbarea unor conducători devenite incomode din țările arabe creditoare, înlocuirea lor cu alți lideri locali, care, pentru susținerea lor la putere, să fie gata la orice alte noi compromisuri, inclusiv amânarea, diminuarea, transformarea sau chiar ștergerea unor debite, precum și la concesionarea pentru alți ani buni a unor rezerve naționale strategice.

În acest context exemplul Libiei este edificator:

Din 2004, anul în care a fost ridicat embargoul impus de SUA și UE, Libia a realizat un excedent comercial anual de cca. 25 de miliarde pe an.

În 2011 Libia avea 200 miliarde dolari depuși în bănci străine, dintre care 45 miliarde în bănci din SUA. Avea 3 326 miliarde dolari credite acordate la 36 de țări, pe primele locuri aflându-se Franța, și Italia, rămase mult în urmă cu plățile scadente. Numai cu un an înainte de a fi ucis, de către coaliția internațională condusă de Franța, colonelului Gaddafi i se săruta mâna, la propriu, la Roma, de către președintele italian Berlusconi, iar la Paris era primit cu toate onorurile de către președintele francez Sarkozy, în speranța că Italia și Franța vor fi păsuite de liderul arab de la plata uriașelor datorii.

Libia avea, de asemenea, investite în străinătate alte 120 miliarde dolari, în peste 25 de țări, în diverse domenii precum minerit, industria prelucrătoare, turism, telecomunicații. Aportul de capital libian a fost hotărâtor în crearea Organizației Regionale Africane de Comunicații prin Satelit, care, din 2010 a început să funcționeze cu propriile dotări tehnice, renunțându-se la rețelele de comunicații nord-americane și vest-europene.

O altă componentă importantă a investițiilor libiene în străinătate au constituit-o plasamentele de capital în instituțiile financiare africane (Banca Africană de Investiții, Fondul Monetar African, Banca Centrală Africană) care își propuneau scoaterea țărilor africane de sub controlul european – vest-american exercitat prin FMI și BM, precum și renunțarea la vechea monedă colonială, Francul CFA (Colonies Françaises Africaines), monedă creată în 1945 atunci când Franța a ratificat acordul de la Breton Woods. De menționat că francul CFA circulă în 14 țări foste colonii franceze (Benin, Burkina Faso, Coasta de Fildeș, Guinea Bissau, Mali, Niger, RFI Comore) și are fixate următoarele reguli:

- tip de schimb fix față de francul francez (de la 01.01.1999 față de Euro, 1 Euro = 655,957 Franci CFA);
- convertibilitate deplină asigurată de tezaurul francez (nu de Uniunea Europeană);
- 65% din rezervele valutare ale țărilor din CFA sunt depozitate în tezaurul francez;
- participarea Franței la stabilirea politicilor monetare din țările CFA.

Renunțarea la CFA de către țările africane ar fi constituit o lovitură de nesuportat de sistemul financiar - bancar al Franței.

Prin înlăturarea lui Gaddafi toate aceste pericole și amenințări au trecut, iar cu noua conducere de la Tripoli se poate negocia în alte condiții.

În Libia a fost război, cu implicarea inclusiv a forțelor NATO.

Situații mai mult sau mai puțin asemănătoare se întâlnesc și în alte țări arabe precum Egipt, Siria, Yemen, Tunisia, unde au fost doar revolte sprijinite din exterior.

Antecedente asemănătoare s-au mai întâlnit și în Pakistan, Afganistan, Irak.

Alți lideri arabi, atenți și înțelepți observatori ai evenimentelor regionale își refac în mod constructiv pozițiile, adaptându-le la cerințele zilei.

Probabil și posibil că țările arabe vor da, pentru un timp, o altă gură de oxigen neoliberalismului vestic.

În aceste condiții, o altă criză îi amenință și pe creditorii privați. Dacă marii debitori guvernamentali caută să își rezolve problemele cu fostele colonii și cu țările emergente, înseamnă că spațiul de plasamente sigure se îngustează pentru creditorii privați. Ei au bani, ba, chiar mulți. Ce să facă cu ei? Un domeniu în care se pot implica și unde creditorii statali nu îi pot concura datorită reglementărilor internaționale sunt investițiile militare, fie că este vorba de crearea unor capacități de producție, fie că este vorba de achiziționarea unor produse de uz militar.

O altă modalitate mai ocolită de a-și plasa capitalurile ar fi presiunea exercitată indirect asupra unor țări de a contracta împrumuturi chiar dacă nu au neapărată nevoie de ele și ezită să continue cursa îndatorărilor. Deși aparent împrumuturile pot veni de la instituțiile financiare internaționale, acestea sunt preluate de la creditorii privați.

Austeritate cumpătată, revoltă sau război?

În principiu, soluția pentru ieșirea din criza datoriilor suverane ar fi una simplă: echilibrarea consumului cu producția. Este și sensul eforturilor care se fac la nivelul Uniunii Europene pentru a se limita prin lege și sub amenințarea unor sancțiuni drastice deficitele bugetare mai mari de o anumită limită.

Dificultatea constă însă în faptul că este foarte complicat ca după răsfățul neoliberal care a stimulat neîncetat consumul să impui o nouă raționalizare keynesiană, iar aceasta să fie acceptată de către consumatori. A fost ușor de dat, dar acum este greu și extrem de periculos de luat înapoi de la populație. Situația poate deveni dramatică. Sunt voci care nu se sfiesc să vorbească despre posibilitatea izbucnirii unor revolte populare sau chiar a unor războaie, în fața refuzului maselor pentru acceptarea unor perioade de austeritate, iar refuzul se observă în multe locuri din Europa.

Pentru a fi cât mai puțin șocantă, schimbarea ar putea fi sensibil amortizată prin astuparea, în primă urgență, a găurilor deloc neglijabile de scurgere a resurselor, prin limitarea până la eliminare a pierderilor cauzate de corupție, evaziune, risipă, contrabandă, legislație laxă și confuză, în vederea unei cât mai respectoase administrări a resurselor materiale, umane și de mediu. Prin fixarea unor reguli mai stricte mișcărilor de capital.

Deși benefic spiritului competitiv, individualismul neoliberal supralicitat poate duce la abuzuri, la creșterea decalajelor, la irosirea resurselor, la creșterea fenomenului corupției, la scăderea până la atrofie a solidarității umane. Cele trei principii ale revoluției franceze, axele la care s-au raportat de la ea încoace toate ideologiile lumii, "libertate", "egalitate", "fraternitate" își pierd pe rând din valoare, ultima, "fraternitatea" sau solidaritatea socială, fiind cea mai afectată. Singura

justificare față de sine rămâne interesul personal, iar față de ceilalți, violentul ”așa vreau eu”.

În locul revoltelor și cu atât mai mult în locul războiului, cumpătarea și chiar, pentru o vreme, austeritatea ar fi de preferat. Acestea asumate, însă, democratic, în libertate, cu egalitate și fraternitate.

Ovidiu M. Curea

Rezumat/Abstract

Due to overbidding neoliberal individualism and perverse way of implementing democracy values, the crisis of sovereign debts affected mainly European countries. Overcoming the crisis is not resorting to selfish methods, riots or wars, but coming back with sincerity to the three principles of the French Revolution, “liberté, égalité, fraternité”.

Cuvinte cheie: criză, datorii suverane...

EVOLUȚII POLITICO-MILITARE ÎN AMERICA LATINĂ

- Corespondență specială din Columbia –

1. În Columbia, Ministerul Apărării Naționale a devenit cea mai importantă structură din cadrul prezentului executiv de la Bogota, pe fondul complexității situației interne cât și datorită competențelor extinse pe care le-a primit această instituție în domeniul asigurării stabilității și securității interne, al pazei frontierelor țării, al combaterii forțelor extremiste – FARC și ELN –, a terorismului și crimei organizate.

Concentrarea în Ministerul Apărării, pe lângă forțele militare, a Poliției Naționale, asigură crearea și funcționarea, în subordonarea unică a ministrului Juan Carlos Pinzon, a unui important și eficient departament de informații și contrainformații dotat cu o tehnologie modernă de profil și încadrat cu foarte buni experți (specialiști civili, militari, polițiști și angajați ai fostului Departament Administrativ de Securitate, desființat la finele anului trecut). Majoritatea dintre ei au specializări făcute în SUA, Brazilia, Anglia, Italia, Israel, Franța sau Spania.

2. Comanda militară superioară, integrată în prezent de către gen. ALEJANDRO NAVAS RAMOS, comandantul Forțelor Militare Columbiene, gen. SERGIO MANTILLA SANMIGUEL, comandantul forțelor terestre, gen. TITO SAUL PINILLA, comandantul forțelor aeriene militare, vice-amiral JOSE ROBERT GARCIA MARQUES, comandantul flotei maritime și fluviale militare, gen. JOSE JAVIER PERES, șeful Statului Major Comun, precum și gen. OSCAR NARANJO, director general al Poliției Naționale, alcătuiesc o echipă de foarte buni specialiști, cu experiență profesională îndelungată și total loiali Președintelui Santos și ministrului Pinzon.

Actuala conducere militară se bucură de un bun prestigiu în rândul opiniei publice și al cercurilor de decizie politică, urmare succeselor unor operațiuni recente, în zona de sud-est a țării – bogată în petrol, smaralde și aur – dar care concentrează importante grupări FARC, autoare a numeroase atentate, sechestrări de persoane și alte activități destabilizatoare. Acțiuni de anvergură întreprinse pe teren au dus la reținerea sau lichidarea a 8 importanți lideri de gherilă zonali, recunoscuți și temuți pentru cruzimea atentatelor, cu implicare directă în traficul regional de droguri și arme. De asemenea, au fost 62 de victime în rândul forțelor combatante ale gherilei FARC. În același timp, la presiunea forțelor armate, gherila a eliberat, la începutul lunii aprilie, ultimele 10 persoane sechestrate din rândul

militarilor și poliției, în urmă cu 12 - 14 ani, acțiune apreciată pe plan național ca fiind un succes al actualei Administrații Santos.

3. Imediat după numirea sa în funcție, ministrul Pinzon a inițiat și menține contacte de lucru cu omologii săi din țările vecine /Venezuela, Ecuador, Peru, Brazilia și Panama/, din regiune /Chile, Argentina, Mexic, Guatemala, El Salvador, Honduras/, precum și din SUA, Coreea de Sud, China, Israel, Franța, Germania, Anglia și Spania, state pe care le-a vizitat oficial și cu care s-au semnat acorduri, înțelegeri sau convenții bilaterale, de cooperare în domeniul militar și al combaterii terorismului și crimei organizate.

Pe aceasta linie, sunt relevante:

- Parteneriatul special cu SUA, care include pe lângă ajutoarele financiare acordate anual gratuit, specializări în instituțiile de profil ale Departamentului Apărării, CIA sau FBI pentru experții columbieni, livrări de arme și tehnică specială. În premieră, militari americani, foști combatanți în Irak sau Afganistan, urmează să participe în Columbia la pregătirea și desfășurarea pe teren a operațiunilor împotriva bazelor unde se concentrează efective ale FARC sau ELN, la nivelul întregului teritoriu național, precum și la acțiuni de combatere a BACRIM și a rețelelor de traficanți de droguri sau arme.

- Cooperarea cu Brazilia în domeniul militar este de tradiție, Columbia achiziționând în urmă cu cca 8 ani un număr de 300 avioane „Tucan,, pentru transportul trupelor.

Recent, ministrul Pinzon a semnat cu omologul său brazilian, Nelson Jobim, un Acord de cooperare bilaterală, ce prevede extinderea colaborării și în convenirea de măsuri de securizare a frontierei comune /peste 1.600 km/, coordonarea permanentă a măsurilor de combatere a traficului de droguri și arme în zona frontalieră, modernizarea logisticii militare din dotarea celor două armate, inclusiv prin cooperări în producție. Proiectul prevede livrarea realizărilor tehnologice comune în domeniu și altor parteneri latino-americani.

Astfel, Brazilia urmează să livreze Columbiei AVIOANE „KC - 390,, care, începând cu 2015, urmează să înlocuiască cele 50 de aparate „Hercules,, second hand, aflate în dotarea aviației militare columbiene. La rândul său, COTECMAR, constructorul columbian de nave, urmează să livreze Braziliei vedete militare fluviale rapide, cu dotare modernă de navigație și radiolocație.

În afară de aceste două produse complexe, acordul mai prevede și livrări de armament și muniție, pentru infanterie, confecții etc.

- Conlucrarea în domeniul militar cu Venezuela, la rândul său, începe să cunoască avansuri considerabile, în direcția normalizării și detensionării relațiilor

dintre forțele militare, de poliție și intelligence din cele două țări. Este de notorietate neîncrederea reciprocă între armate, plecând de la suspiciunea că ierarhia militară venezueleană, cu acordul tacit al președintelui H. Chavez, acoperă și sprijină prezența și acțiunile unor grupuri FARC, aflate pe teritoriul Venezuelei sau în zone limitrofe frontierei comune, ce măsoară cca. 2.000 km. Există versiuni potrivit cărora însuși actualul „lider maxim,, al FARC, Rodrigo Londono Echeverri, alias „, Timochenko,, sau „Timoleon Jimenez,, își are tabăra principală în teritoriul venezuelean, alături de alți 2- 3 membri importanți din „Secretariatul,, organizației.

Schimbările de delegații și discuțiile oficiale avute de către ministrul Pinzon cu omologul său venezuelean, generalul Henry Rangel Silva, precum și cu ministrul de interne, Tarek El Aissami s-au finalizat cu semnarea, în februarie a.c., a unui prim document oficial de cooperare între forțele armate și de securitate din cele două țări vecine, după o perioadă de cca 7 ani de tensiuni și atacuri publice reciproce.

- Cooperarea militară cu parteneri din UE este și ea în plină expansiune. Spania, Franța, Germania, Olanda, Danemarca, Italia, Suedia au afaceri, în derulare sau finalizate cu statul columbian, de regulă export de: avioane militare de transport, elicoptere, vedete rapide, programe EADS, armament și muniție pentru infanterie, blindate, vehicule de transport militari, nitrat de amoniu, TNT, sisteme de comunicație moderne etc. Exportatorii europeni provin atât din sectorul public cât și particular, primul având o pondere semnificativă. Cooperarea se desfășoară în baza unui cadru juridic transparent, documentele fiind încheiate și semnate la diverse niveluri guvernamentale, ca regulă de bază. Marea majoritate dintre partenerii europeni oferă posibilități de formare și specializare de cadre columbiene în instituții naționale de învățământ militar.

4. Referindu-se la volumul cheltuielilor militare de înarmare, în 2011, analiștii de specialitate situează Columbia pe locul secund, la nivelul continentului latino - american, după Brazilia, dar înainte de Chile și Venezuela. O statistică oficială, pentru anul 2011, redă următoarea ierarhizare a primelor 4 clasate. Brazilia /33 miliarde dolari/, Columbia /12/, Chile /6/și Venezuela /5,8/.

În cadrul Ministerului Apărării funcționează „Grupul Social și Economic pentru Sectorul de Apărare,,– GSED, în componența căruia intră: INDUMIL /Industria militară/, CIAC /Corporația pentru Infrastructura Aeronautică/ și COTECMAR /Corporația pentru Tehnologie Maritimă/ ca principali producători interni de armament.

Pe linia adaptării strategiilor de achiziții de produse speciale la cerințele actualei stări a economiei columbiene, ministrul Pinzon a dispus o extindere a programelor OFFSET la cât mai multe operațiuni de achiziții de produse speciale.

În prezent, ministerul are semnate 29 de convenții de operare în sistem offset, în valoare de cca 1,5 miliarde dolari. Printre partenerii cu care s-au perfectat asemenea programe, cei mai semnificativi sunt: Israelul /Elbit, Rafael, Ness, Bedek, IAI Lahav/; SUA /Bell Helicopters, Sig Sauer, Cesena, Motorola/; Spania /Casa, Eads, Instit Nat de Aeronautica/; Brazilia /Embraer, Arsenal de Moreira/; Germania /Rohde & Schwartz, Fassmer GMBH/, Franța /Thales/; Italia /Oto Melara/; Rusia /Rosoboronoexport/.

Virgiliu Faur - Criscior

Reluăm în acest număr al revistei Periscop seria de CONSEMĂRI a rubricii MEMORIALISTICĂ, prin publicarea convorbirilor avute cu domnul col.(r) "RADU VICTOR", ofițer cu activități foarte diverse în parcursul său socioprofesional, care dezvăluie multe dedesubturi ale "muncii de partid" din primul deceniu al orânduirii socialiste din România, precum și aspecte inedite, deosebit de profesioniste ale obiectivelor spionajului românesc până în anul 1980.

Îi dăm cuvântul domnului colonel, consemnări realizate în luna martie 2012.

APRECIAM ACTIVITATEA DE INFORMAȚII EXTERNE CA FIIND FOARTE GREU, PENTRU CARE EU NU MĂ CONSIDERAM APT .....

Întrebare: Domnule colonel, vă cunosc de multă vreme, mi-ați mai povestit și cu alt prilej și am auzit și de la alți colegi că ați avut un parcurs de viață și profesional foarte interesant. Ne puteți împărtăși, pentru început, câte ceva din ceea ce înseamnă "origine socială" și formație profesională?

Răspuns: M-am născut în 1927 într-un sat sărăcăcios din Gorj, județ și el sărac. În sat viețuiau vreo 70-80 de țărani săraci, niciun chiabur, nici moșier. Părinții aveau 1,75 hectare teren neproductiv, argilos, fiind între primii zece cei mai săraci în sat. Deși premiant la școala din sat, n-am putut ajunge la liceu, nici la Școala de Arte și Meserii din Tg.Jiu. Eram 8 frați, din care 6 au trăit, 5 au plecat din sat pentru câștigarea existenței.

În octombrie 1941 am venit la București la o mătușă, pentru angajare la "Timpuri Noi", dar am întârziat. Am lucrat 3 luni la o croitorie și 6 luni băiat la tejghea (vaimuș), la restaurantul "Vaporul". Între 1942 și 1946 am fost ucenic, calfă, calificat ca ajustor mecanic, care este formația mea profesională de bază. Ca să închei cu studiile, am urmat liceul, apoi 5 ani cursuri fără frecvență la Facultatea de Drept din București. Aduș și 4 ani la Școala superioară de partid "Ștefan Gheorghiu" unde, pe lângă disciplinele de partid, studiam limba și literatura română, Istoria României, Doctrine și ramuri economice, Logică etc.

Întrebare: Știu că ați avut o activitate intensă și serioasă pe linia așa-numitei "munci de partid". Ne puteți detalia câte ceva?

Răspuns: În septembrie 1946 am fost scos din producție și am devenit activist salariat P.C.R., sector II Negru B până în iulie 1948. Ulterior, până

în octombrie 1950 activist la C.C. al P.C.R. Țin să precizez că înscrierea în P.C.R. s-a făcut în mod normal, fără nicio constrângere.

Vreau să mai spun că pentru mine scoaterea din producție a însemnat ceva foarte important: eram un tânăr muncitor român, știam ceva carte, aveam scris frumos; de la frig și toxine ajungeam la o muncă mult mai convenabilă sub aspectul sănătății.

Ca activist am fost apreciat primul pe sectoare, promovat șef cadre la UAER, activist la C.C. al PCR, decorat cu Ordinul Muncii cl III, prima decorație din primul lot pe țară, la 23 august 1949.

Întrebare: Cum ați ajuns militar?

Răspuns: Credeam că am fost scutit de armată, precum unii din tinerii colegi de fabrică. Nu mă tenta armata, regimul cazon. Era 1 noiembrie 1950, când am fost încadrat locotenent și am intrat în sistemul de securitate națională, fără să doresc, dar am început și trăit primii ani ca pe una dintre cele mai frumoase etape ale vieții.

Întrebare: Domnule colonel, în ce împrejurări ați devenit ofițer de informații externe, știind că, în calitate de salariat de partid, aveți cu totul alte preocupări și atribuții?

Răspuns: Înainte de toate, precizez că, la început am fost numit șeful Serviciului 1 securitate din Direcția de cadre a MAI, l-am înlocuit pe lt.col. Kiss Koloman, astfel că am devenit primul și unicul șef de serviciu de etnie română între cei cinci șefi de serviciu ai Direcției.

Unii foști colegi ai mei din DIE n-au cunoscut și alții au uitat, de aceea îmi permit să evoc faptul că înainte de a ajunge ofițer în informații externe, eu mi-am adus contribuția la selectarea și transferul din organele interne de securitate, centrale și regionale, în SIE, pe atunci Direcția I, apoi DGIE și DIE, a multor zeci, poate chiar sute de ofițeri. Faptul s-a petrecut în anii 1953-1960, când, ca șef al Serviciului menționat aveam un cuvânt de spus și-mi dădeam semnătura la fiecare transfer. Bineînțeles, am lucrat împreună cu șefii de cadre din DIE, pe rând Cristache, Ciobanu, Ionescu, care veneau la 3-4 zile la mine precum și cu șefii de unități din Centrală și regiuni, cu care personal negociam să-și dea acordul de transfer și mă angajam pentru alte încadrări ori promovări în locul celor transferați. Foștii șefi ai DIE, Vasile Vâlcu și Mihai Gavriliuc, care mă cunoșteau personal de când lucram la CC al PCR îmi dădeau dese telefoane și-mi solicitau sprijinul, iar generalul Doicaru, după ce a ajuns la conducerea DIE, m-a vizitat deseori la birou.

Șeful Direcției Cadre MAI, generalul Alexandru Demeter, înțelegea necesitatea și era binevoitor la acele transferuri, dar nu se angaja în negocieri cu șefii de unități, dirija totul către mine. Astfel, fără să doresc, începusem să cunosc un mare număr de ofițeri ai DIE, să simt oarecum pulsul acelei unități pe care o consideram cu totul specială, cu activitate deosebit de importantă.

Nu gândeam însă că voi ajunge vreodată să lucrez în DIE apreciind din cele auzite că ar fi o activitate foarte grea pentru care eu nu mă consideram apt. Și totuși, acest fapt s-a petrecut, urmare, în mod cert, unei verificări suplimentare privind activitatea din câțiva ani ai tinereții generalului Doicaru, care apărea, elev fiind, ca membru al "Frățiilor de cruce" legionare. Am întreprins acea verificare în vara anului 1957, împreună cu un alt șef de serviciu dintr-o direcție centrală de securitate, regretatul general Popescu Romeo din ordinul expres al conducerii ministerului. În mod normal, generalul Doicaru a aflat de acea verificare și după mai mulți ani, am auzit că ar fi spus că eu aș fi manifestat mult zel în a descoperi aspecte negative în trecutul său. Nu era adevărat, zelul l-a manifestat primul adjunct al ministrului, generalul Pantiușa Bodnarenko, care în opoziție cu Alexandru Drăghici, nu-l dorea pe Doicaru, ci pe col. Aurel Moiş, ca șef al DIE. Eu nu împărtășeam dorința generalului Bodnarenko, astfel că referatul cu propunerea de confirmare de către Biroul Politic al CC al PCR a lui Doicaru ca șef al DIE, l-am întocmit personal și semnat într-o sâmbătă noaptea spre duminică între orele 2-5 dimineața, chemat urgent la birou.

Întrebare: Ce credeți despre generalul Doicaru? A fost o persoană controversată și atunci și ulterior, chiar și după 1990, până la deces.

Răspuns: Eram atunci și sunt și acum de părere că aspectele întunecate din prima tinerețe a lui Doicaru nu erau de natură să împiedice confirmarea sa în funcția de șef al DIE. Totuși, divulgarea și comentarea (bârfa) acelor aspecte, devenite secret de stat, puteau să-i pericliteze în anumite momente (schimbări pe la Comitetul Central, guvern, conducerea MAI) evoluția ascendentă. Eu eram conștient la vremea când lucram la CC că astfel de secrete nu se divulgă, însă generalul Doicaru n-a avut încredere în mine, a urmărit să mă ia în subordine și să mă supravegheze îndeaproape, așa cum procedase și cu celălalt ofițer participant la verificare. Prin obligarea mea de a face doi pași importanți în viață, nedorii de mine, intenția i s-a îndeplinit.

Primul pas l-a reprezentat transferul meu din funcția de șef de serviciu în Direcția Cadre a MAI, în aceea de șef al Direcției Cadre și Învățământ din Ministerul Comerțului Exterior – la 1 martie 1960, când am devenit ofițer acoperit al DIE. La acel transfer au concurat: interesul și permisiunea ce o avea

conducerea DIE de a implementa un ofițer acoperit ca director ori subdirector de cadre la MCE; dorința ministrului Gogu Rădulescu de a primi ca director, susținea el, la Cadre, un ofițer venit din MAI, pe seama căruia să pună numeroasele înlocuiri de cadre de conducere din Comerțul Exterior pentru neîndeplinirea condițiilor de studii, conform unei legi nou apărute; satisfacția noului șef al Direcției Cadre din MAI, căruia nu-i plăcea să lucreze cu mine precum lucraseră ceilalți doi directori predecesori ai lui și care găsisse "un post onorabil" pentru mine.

Când generalul Doicaru s-a prezentat la ministrul Alexandru Drăghici să semneze ordinul de transfer al meu, ministrul l-a întrebat de ce nu eram numit adjunct în Direcția Cadre, precum fusese numit altul la MAE, de ce să se spargă în capul meu toate oalele murdare de la Comerț. Doicaru a susținut că așa insistă Gogu Rădulescu și e bine să-i îndeplinească dorința.

"Să fie de învățătură cazul meu!"

Întrebare: Ca ofițer acoperit al DIE, cam ce cuprindea ordinul de misiune la MCE?

Răspuns. Am ajuns director de cadre când începea aplicarea în practică a legii obligativității studiilor pe posturi, eu am fost pus, cum se zice, "să scot cu mâna mea castanele din foc", de sacrificiu. În niciun alt minister ori instituție din România, legea amintită n-a impus înlocuirea atâtor cadre de conducere precum în MCE, și foarte important: majoritatea erau evrei.

Ecoul și comentariile în jurul acestei operațiuni masive de cadre, impuse de lege, s-a întins în toată capitala, în țară și peste hotare. Șeful DIE m-a informat personal că într-o publicație de la Paris se scria că au fost informați despre numirea unui colonel de securitate ca director de cadre la MCE și a început îndepărtarea evreilor din sistemul de comerț al României. După 3-4 luni de la înlocuire, doi foști directori erau deja numiți la conducerea unei importante firme din Viena și începuseră să lucreze în probleme de comerț exterior cu România. Pentru un alt fost director, căruia i se întârzia aprobarea cererii de a părăsi România, vicepreședintele Indiei, Radakrișnan, sosit în vizită oficială la București, a intervenit pe lângă conducerea de stat a României, încât după scurt timp am aflat că respectivul ajunsese în Brazilia.

În decurs de aproape doi ani am înlocuit 27 din cei 34 directori generali și directori din Centrala MCE și cele 15 întreprinderi de comerț exterior (ISCE-uri) din Capitală și cam tot atâția subdirectori și șefi de servicii.

Precizez că ministrul Gogu Rădulescu și toți cei 4 adjuncți ai săi de atunci au evitat să discute deschis cu cei care trebuiau înlocuiți, să participe la ședințele de eliberare a lor din funcții, să le mulțumească pentru activitatea depusă

pentru că mulți dintre ei meritau acest lucru. Toți au băgat capul "în nisip" precum struțul. Cererile de audiențe, memorii scrise, tot către mine erau îndreptate. La fel s-a întâmplat și cu cei care au fost promovați în posturile rămase vacante. Ministrul a semnat, cu încredere zic, propunerile mele, dar nici el și niciunul din adjuncții săi n-au discutat cu aceștia, deși mulți erau transferați din alte ministere: economiști, ingineri care în bună parte avuseseră funcții de conducere. În afară de mine, nimeni n-a luat parte la vreuna din instalări în noile funcții, contrar normelor și obiceiurilor practicate. Întreaga acțiune a fost o muncă de-a dreptul titanică. Structura cadrelor de conducere din sistemul de comerț exterior stabilită atunci a rămas în funcțiune peste 20 de ani. Singurul sprijin concret pe care eu l-am primit în acea perioadă a fost al primului secretar PCR al Capitalei, Florian Dănălache, în recomandări de cadre din alte ministere și intervenții să le obțin transferul. Desigur menționându-mi-se calitatea de ofițer activ – acoperit – eu m-am bazat mult pe conducerea DIE din ordinul căreia executam, cu prioritate, mai multe sarcini speciale, între care amintesc:

a/ curățarea sistemului Comerțului Exterior de elemente suspecte a lucra ori predispușe să lucreze cu servicii de spionaj străine. Am primit mai multe liste nominale în acest sens.

b/ acoperirea încadrării în sistemul Comerțului Exterior a ofițerilor DIE, pregătirea lor pentru a pleca la posturi în străinătate, pentru rechemări de la posturile respective etc. Informarea conducerii DIE despre orice aspecte apăreau în legătură cu ofițerii de informații externe.

c/ informarea conducerii DIE asupra problemelor prezente și de viitor din MCE de natură a fi cunoscute din timp de DIE: reorganizări în perspectivă, înființări de noi agenții economice în străinătate, schimbări de funcționari importanți etc. Am informat pe generalul Doicaru asupra oricărei probleme eram întrebat inclusiv despre o mărturisire pe care Gogu Rădulescu mi-o făcuse într-o seară târzie aflându-se într-o oarecare stare euforică, bahică și anume că în anii războiului cât s-a aflat în URSS a intrat în serviciul KGB-ului și a recrutat personal dintre militarii români căzuți prizonieri, mai mulți informatori pentru KGB. Mi-a comunicat și numele a doi informatori ce-i recrutase el, pe unul îl angajase în post de conducere în MCE înaintea numirii mele, fusese ofițer superior în securitate și un altul fost salariat la Consiliul de Miniștri mi l-a dat mie să-i găsesc un post în MCE.

d/ să selecționez, să verific și să propun șefului DIE personal cadre de conducere din Comerțul Exterior corespunzătoare a fi încadrate în Serviciul de spionaj ca ofițeri acoperiți. Din câte știu, atunci se obținuse aprobarea conducerii de

partid și de stat în această privință. Am selecționat, verificat și predat șefului DIE circa 15 propuneri din care am aflat că 4-5 fuseseră rezolvate în acea perioadă.

Legătura mea de lucru operativ era generalul Doicaru și numai în absența din țară a dânsului, cu anumite probleme nu prea deosebite ori din ordinul său expres mergeam și la adjuncții DIE sau alți ofițeri. Mergeam la biroul generalului Doicaru, cam o dată pe săptămână (și de câte ori mă chema) de regulă seara după orele 22,00, deplasându-mă pe jos, cu autocontrol și motivație plauzibilă, dacă eram întâlnit în zonă de persoane care mă cunoșteau.

Totul a mers bine până când eram gata să încep al patrulea an în acel post. Generalul Doicaru se arăta mulțumit de activitatea mea, ministrul Gogu Rădulescu, de asemenea. Mă introdusese prin Decizie publicată în Monitorul Oficial (conform unei legi apărute atunci) în Colegiul de conducere al ministerului, îmi comunicase personal și membrilor colegiului că va propune numirea mea ca ministru adjunct, în locul altui adjunct care înaintase dosarul de pensionare și începuse deja să-mi predea din atribuțiile lui.

Dar, deodată, atmosfera, care se calmase în minister după încheierea aplicării Legii privind studiile cadrelor de conducere, s-a tensionat puternic prin luna februarie 1963, din două motive: a fost arestat directorul general al Importurilor, a cărei înlocuire eu o propusesem fiindcă nu avea studiile necesare, iar în tinerețe se aflase în relații apropiate cu fostul șef al Serviciului de informații al Armatei, Mihai Moruzov, dar Gogu Rădulescu susținea că fără acel director general întregul minister se prăbușea. Acesta era și "omul de casă" al ministrului, cel care-i procura soției sale orice dorea din străinătate. Toate privirile, de la ministru până la ultimul salariat s-au îndreptat spre mine, deși eu nu avusesem nimic cu acea arestare; relațiile tensionate dintre Gogu Rădulescu și adjunctul său care răspundea de importuri, asupra căruia se îndreptau de asemenea unele bănuieli în legătură cu arestarea menționată, s-au încordat la maximum. În ședința colegiului de conducere al ministerului din 1 martie 1963, între cei doi a izbucnit un conflict gălăgios, adjunctul a părăsit ședința și ministrul a întrerupt-o înainte de a se adopta vreo hotărâre. Toți salariații ministerului au aflat și comentau aceste evenimente. Bineînțeles și membrii Comitetului de partid al M.C.E. din care făceam și eu parte.

În seara de după ședința de colegiu, secretarul Comitetului de partid împreună cu alți 3 membri din comitet au mers la un restaurant și până după miezul nopții au discutat pe marginea conflictului dintre ministru și adjunctul său. M-au invitat și pe mine la restaurant, dar nu am mers. Unul dintre ei, cel mai lingușitor pe lângă ministru și soția acestuia, dar și cel mai slab la băutură, a înțeles din discuțiile lor că în minister există câțiva directori, între care și eu, aflați în

legătură cu un general de securitate și un șef de direcție de la C.C. al PCR, care în situația complicată "își vor vedea de treburile lor". Bețivanul respectiv a presupus că ar fi vorba de un "complot împotriva lui Gogu Rădulescu". A doua zi dimineața, la orele 6,30, i-a prezentat ministrului o informare scrisă, iar acesta, fără nicio verificare l-a informat imediat pe Gheorghiu-Dej, plângându-i-se că-i este teamă să nu fie arestat a doua oară pe motive neîntemeiate.

I-am raportat generalului Doicaru că era vorba de o înscenare fantezistă, denigratoare și provocatoare, că Gogu Rădulescu de frică a crezut în acea înscenare și l-a dezinformat pe secretarul general al partidului. L-am informat că eu nu fusesem la restaurant²⁷, era dator și cel mai competent să verifice și să constate că fusese o diversiune ordinară, dar n-a făcut-o. Singurul răspuns sau învinuire ce mi s-a dat a fost: *"de ce m-am amestecat cu ei"*.

Atitudinea față de mine se schimbase la 180 grade. A doua zi Doicaru propunea ministrului Alexandru Drăghici retragerea mea de la MCE și pedepsirea cu retrogradarea în grad de la lt.col la maior pentru doi ani și din funcția de șef de serviciu la lucrător simplu. Alexandru Drăghici i-a reamintit că-i spusese să mă fi numit subdirector și l-a întrebat dacă nu-i prea aspră pedeapsa. I s-a răspuns că nu-i aspră, întrucât Gogu Rădulescu e foarte supărat.

În realitate, Gogu Rădulescu, care în trei ani nu participase la eliberarea din funcție a niciunui director, a venit la a mea, mulțumindu-mi pentru activitatea depusă, în fața celor 80 de subalterni ai mei. După două zile m-a primit să-mi iau la revedere de la el, nu în picioare ci pe fotoliu, cu noi mulțumiri pentru munca depusă, motivând că el nu a vrut să ne despărțim și regreta, chipurile, ștergând cu batista niște lacrimi pe care eu nu le-am observat deloc.

A fost furtună două-trei zile împotriva "complotiștilor", toți au fost mișcați de pe posturile în care se aflaseră, dar până la urmă repuși în alte sectoare în posturi similare ori chiar mai importante. Secretarul de partid din minister a fost transferat de către Florian Dănălache (care condamnase măsura întreprinsă de Gogu Rădulescu) ca secretar cu probleme economice la Sectorul Grivița Roșie, unul din cele mai importante, cu aprobarea lui Nicolae Ceaușescu, pe atunci secretar al CC cu probleme organizatorice, care și el i se alăturase lui Dănălache.

Aflând despre pedeapsa ce mi se hotărâse, l-am consultat pe Dănălache, dacă m-ar putea ajuta în caz că voi demisiona. A vorbit de față cu mine

---

²⁷ L-am determinat și pe bețivanul informator să meargă la Gogu Rădulescu și să precizeze că eu nu participasem la discuțiile lor din restaurant așa cum se înțelegea din informarea lui scrisă.

la telefon cu generalul Doicaru, spunându-i că ar putea să-mi ofere și mie un post pe linie de partid ori administrativă în Capitală.

La terminarea convorbirii, Dănălace mi-a spus că generalul Doicaru era foarte supărat pe mine și i-a răspuns că ministrul Drăghici este și mai supărat și n-ar fi de acord. În final, Dănălace mi-a zis să înghit amarul, că voi fi repede reabilitat, că se va interesa și el de mine și să nu-mi fac ambiția cu generalul Doicaru al cărui iatagan mă va ajunge oriunde în Capitală și în țară și peste graniță. M-am prezentat la Centrala DIE, a fost convocată o ședință cu participarea a circa 15-20 ofițeri cu funcții de conducere, a fost anunțată în câteva cuvinte "abaterea" mea gravă și pedeapsa ordonată de către ministrul Drăghici. Doi generali au vorbit câte un minut accentuând *"să fie învățatură pentru toți cazul meu"*. Ședința a luat sfârșit și un maior necunoscut de mine până atunci, al cărui subaltern urma să fiu, m-a luat cu el, conducându-mă în biroul în care aveam să lucrez în următorii 4 ani.

Așa am făcut **al doilea pas** de intrare totală în DIE, în primele zile ale lunii martie 1963, de unde – după trădarea generalului Pacea – am fost aruncat ca o măsea stricată.

"În Comerțul Exterior, unii șefi, fără studii, țineau în funcții mărunte și nu-i promovau pe cei cu pregătire de profil ..."

Întrebare: Domnule colonel, înainte de a ne dezvălui cum a fost cu acest "al doilea pas", haideți să spunem cititorilor revistei noastre, mulți dintre ei nu cunosc prea multe din acest domeniu, de la vremea respectivă, evident – câte ceva despre personalul din Comerțul Exterior al României, cum se recruta, structura acestuia sub aspect socio-profesional, ce criterii stăteau la baza recrutării și promovării oamenilor din comerțul exterior?

Răspuns: Am fost șeful Direcției Cadre și Învățământ din Ministerul Comerțului Exterior din martie 1960 până în martie 1963. Precizez că la venirea mea se numea Ministerul Comerțului (laolaltă, Comerțul Interior și Exterior, condus de Gogu Rădulescu.

Ministerul Comerțului Interior s-a înființat după 7-8 luni de la numirea mea, sub conducerea lui Mihai Levente. Până atunci eu m-am ocupat și de cadrele Comerțului Interior. La conducerea MCI, pentru împărțirea personalului din direcțiile comune (cadre, învățământ, corp control, planificare, contabilitate financiară, administrativ etc.) a fost mult balamuc. Gogu și Levente, deși vechi prieteni, s-au certat ca la ușa cortului. Pe mine voia să mă ia Levente, mă cunoștea din anii când lucrasem la CC al PCR.

Ministerul Comerțului Exterior era în acea perioadă Centrala unui sistem de comerț exterior concentrat în Capitală și compus din ministerul propriu-

zis²⁸, 15 întreprinderi de Comerț Exterior (ISCE-uri), Camera de Comerț a României și legat de ea Oficiul de Control al Mărfurilor (OCM) destinate exporturilor. Din structura MCE făcea parte și Oficiul Național de Turism (ONT), nu exista un minister al turismului, dar neînțelegându-se cu directorul general al ONT, Teodorescu – ginerele lui Chivu Stoica, Gogu Rădulescu a refuzat să se mai ocupe de turism. Vicepremierul Alexandru Bârlădeanu preluase îndrumarea și controlul ONT. Ministrul Gogu Rădulescu și cei 4 adjuncți ai săi (Petri, Steriopol, Ana Toma, Nae Anghel) conduceau întregul Minister de Comerț Exterior. Aplicarea politicii de cadre a sistemului intra în sarcina Direcției Cadre și Învățământ a MCE. La fiecare ISCE și la Camera de Comerț existau secții de cadre, care erau îndrumate și controlate de Direcția din MCE. Această direcție rezolva toate sarcinile de cadre ale aparatului central al ministerului (angajare, promovare, transferuri, licențieri, de la femeie de serviciu până la directori generali). La fel rezolva toate sarcinile de cadre și pentru Agențiile Economice din străinătate. Tot aici se rezolvau și problemele referitoare la numirile, promovările, eliberările din funcție etc. ale cadrelor de conducere din ISCE-uri și Camera de Comerț, care erau semnate de ministru (de la șef de serviciu la director general, inclusiv), celelalte probleme de cadre erau soluționate de secțiile de cadre ale acestora și semnate de directorii generali.

Nu se făceau formalități la guvern ori la CC al PCR pentru confirmarea în funcții a directorilor generali, directori etc. Din nomenclatură făcea parte doar șeful Direcției Cadre și Învățământ care trebuia să fi absolvit (ori să urmeze) o școală superioară de partid ("Ștefan Gheorghiu" ori "A. Jdanov"). În trei ani n-am avut niciun control ori îndrumare privind munca de cadre de la un eșalon superior conducerii ministerului (guvern ori CC). Conducerea celor 6 sectoare de partid din Capitală țineau legătura sporadică, pentru diverse încadrări și plasamente de persoane cu secțiile de cadre din ISCE-uri. Primul secretar al organizației de partid a Capitalei a ținut o legătură mai permanentă cu mine și m-a ajutat în muncă. Conducerea secției Relații Externe a CC al PCR ținea legătura doar cu mine pe unele probleme din Agențiile Economice din străinătate (Ghizela Vass și Gogu Rădulescu nu se împăcau). Ministrul nu avea relații nici cu șeful Direcției Economice de la CC, Ion Olteanu, nici cu vicepremierul pentru probleme economice, Alexandru Bârlădeanu. Pe respectivii, ori delegați ai lor nu i-am văzut prin MCE.

În ce privește structura personalului din Comerțul Exterior n-am găsit și n-am lăsat în Direcția Cadre nicio evidență. Nu mi-a cerut nimeni și în atmosfera în care am lucrat era dificil să întocmesc astfel de evidențe.

---

²⁸ Agențiile Economice din străinătate (pe atunci erau 40 la număr)

După unele calcule și evaluări făcute de mine și colaboratorii apropiați, doar 20-25% eram români (procent mai crescut la șefii de serviciu), 75-80% erau evrei, unguri, câte un bulgar, rus etc. După trei ani eu am lăsat o situație inversă. La cadre de execuție și personal administrativ, situația a rămas cu circa 80% români, ceilalți dintre minorități. Despre studii: la cadre de conducere (șef serviciu – director general) cam 70%, nu le aveau conforme cu legea abia apărută. După aplicarea legii – lăsată doar în răspunderea subsemnatului, situația s-a reglementat. Mai rămăseseră 5-10% cu derogări de la prevederile legii, acordate de ministru. La cadrele de execuție: economiști, merceologi până la șef birou inclusiv, nu erau probleme deosebite.

Aspectul negativ era că unii șefi fără studiile necesare, țineau în funcții mărunte și nu promovau pe cei cu studii. Astfel am găsit la Prodexport, al cărui director general și mulți de pe lângă el nu aveau studii, un angajat absolvent – diplomat cu două facultăți cunoscător a două limbi străine, ținut în subsolul sediului la triere – alegere de pene împreună cu niște țigănci.

Puțini câți erau - cu absolvenții Secției de Comerț Exterior a ASE se proceda la fel – erau repartizați în sectoare mărginașe. Așa s-a procedat și cu Păunescu la CARTIMEX – al cărui director general de asemenea, nu avea studii. A fost dat să se ocupe doar de împletituri, și-a luat transferul în altă parte. Nici ministrul Gogu Rădulescu, nici adjuncții săi nu se interesau câtuși de puțin de studenții de la Secția de Comerț Exterior a ASE. Profesorul universitar Pavel, care răspundea de secție, venea din când în când să discute unele aspecte despre programa de învățământ etc. la conducerea MCE. De fiecare dată era trimis la mine. Mi-am exprimat față de ministru părerea că ar fi trebuit intervenit pentru mărirea numărului de cursanți (atunci, mi-amintesc, sub 40) dar mi-a răspuns că la tarabă, în piață se învață mai bine comerțul.

Criteriul originii sociale era cu totul neglijat. Când am promovat un inginer șef de serviciu într-un ISCE (Ghirescu) discutând cu el am aflat că lucrase la o fabrică din Moldova cu 100 muncitori al cărui proprietar fusese tatăl unui director general din minister (la Export) care se afla în funcție – avea studii – și muncea bine.

În numeroasele promovări de cadre de conducere, eu am avut în vedere și probleme de origine socială, dar nu cu exigența ce o manifestasem la MAI. Nici criteriul de partid nu era luat în seamă. Am găsit director general al relațiilor comerciale un nemembru de partid, care-și petrecea concediile de odihnă la cele mai elegante vile ale CC al PCR. L-am înlocuit că nu avea studii și depășise vârsta de pensionare.

La un moment dat, Gogu Rădulescu m-a informat că vorbise cu premierul I.G.Maurer să-l promoveze pe directorul Planificării, ministru adjunct. L-am informat că nu e membru de partid și mi-a răspuns: ce contează, muncește bine. Eu eram și membru în comitetul de partid și am discutat amical cu acel director (N.Bozdoc) determinându-l să înainteze cerere de înscriere în partid. După ce am fost numit în funcție, primul secretar de partid al Capitalei mi-a dat o listă nominală cu 30 de foști activiști de partid și UTC care în 1948, după naționalizare, fuseseră trimiși în sistemul comerțului exterior, să văd ce s-a întâmplat cu ei. Cu toate eforturile, n-am identificat decât doi, unul fusese încadrat în MAI și ajunsese maior, șef de unitate centrală (Șt. Barbu) și altul era la Exportlemn, mutat cu serviciul dintr-un sector în altul. L-am trimis administrator la Agenția Economică din Viena și a muncit bine. Ceilalți 28, nu se mai știa nimic de ei. L-am informat și pe ministru și mi-a răspuns că activiștii de partid trebuie să rămână să lucreze la sectoarele de partid, la Capitală și la CC, n-au ce căuta în comerț. I-am adăugat că mulți dintre ei lucraseră în fabrici și a completat: foarte rău, muncitorii trebuie lăsați să lucreze în fabrici, să dea produse pentru export, iar comerțul să-l facă cei care au învățat din tinerețe, din copilărie să facă negustorie.

Nu erau străine de criteriile de partid nici următoarele aspecte: Gogu Rădulescu n-a primit și nici telefonic n-a discutat măcar o dată cu primul secretar al sectorului 4 din raza căruia făcea parte MCE; rareori discuta telefonic cu primul secretar de la Capitală, Florian Dănălache, dar niciodată nu se înțelegeau; în trei ani până la încadrarea mea în MCE, Gogu Rădulescu destituise, fără a se consulta ori fără a informa pe cei în drept, doi secretari ai Comitetului de partid din minister. Odată cu mine, l-a destituit pe al treilea în același mod, fapt ce i-a atras oprobriul lui Dănălache, căruia i s-a asociat și Nicolae Ceaușescu care, pe atunci, ca secretar organizatoric al CC, răspundea personal de Capitală. La fel s-a comportat și cu directorii de cadre, în trei ani înaintea numirii mele destituise doi (Iordan și Crăciun, ambii membri de partid din ilegalitate), după unele aprecieri competente, fără motive întemeiate.

Întrebare: Cu ce sentimente v-ați încheiat activitatea "de sacrificiu" în MCE? Cum vedeți acum perioada aceea?

Răspuns: Funcția mea în MCE a fost una de sacrificiu, într-adevăr. Am fost numit din interesele a trei persoane superioare mie și schimbat de două din acele persoane din aceleași interese. Am fost numit acolo "să scot castanele din foc cu mâinile mele" în aplicarea legii privind studiile cadrelor de conducere din MCE și, cum prevăzuse la numirea mea ministrul Drăghici, toate oalele murdare din Comerțul Exterior de atunci s-au spart în capul meu.

În aplicarea acelei legi eu am făcut o reformă de cadre în MCE cum n-a fost nevoie să se facă în niciun alt minister din România. Numai în Direcția de Propagandă a CC al PCR era poate aceeași nevoie, dar acolo nu s-a aplicat legea respectivă. De cum am început aplicarea legii a vuit Capitala, mare parte din țară și peste hotare. Repet, o publicație din Paris scria că un colonel de securitate îndepărtează evreii din MCE, de la Viena primeam amenințări, iar un funcționar evreu de la un ICRAL de sector din Capitală, obstrucționa repartiția legală și îndreptățită a unei locuințe fratelui meu. Pe de altă parte, ziarul "România liberă" de atunci s-a grăbit să-mi ia un interviu, publicat pe prima pagină, despre munca de cadre în Comerț. Nu cred că a mai publicat un altul similar. Directorul MCE din Vietnam, în trecere prin România mi-a solicitat, prin ambasadorul țării sale, o convorbire, un fel de schimb de experiență, caz unic.

În decursul acelei dificile acțiuni am fost ajutat doar de colaboratorii mei din direcție. Sub nicio formă de către Gogu Rădulescu și cei 4 adjuncți ai săi. V-am relatat că n-au discutat conform legii și practicii muncii de cadre, cu nici unul din oamenii eliberați din funcție, să-i fi convins – că le erau prieteni – să rămână în Comerțul Exterior pe posturi mai mici și nu cu prea mari reduceri de salariu – așa cum am procedat eu cu Alexandru Costin, fost director general la Românoexport și cu Lakner, fost director general la Chimimport. N-au participat la nicio ședință cu salariații pentru anunțarea eliberării din funcție. Erau obligați ca multora să le mulțumească pentru activitatea ce o depuseseră. N-au discutat cu niciunul din oamenii promovați pe posturile rămase libere, deși normele de muncă îi obliga și n-au participat la niciuna din ședințele de instalare a acestora. Au lăsat totul în seama directorului de cadre venit de la Securitate.

În timpul schimbărilor de cadre de conducere am primit din partea lui Gogu Rădulescu și adjunctului său, Steriopol, propunerea de a-l aduce la conducerea Agroexport "pe cel mai renumit tehnician în cultura porumbului" din Ministerul Agriculturii. Verificându-l pe acesta, Triță Făniță se numea, l-am respins pentru că avea studii doar de tehnician și atunci urma la fără frecvență Facultatea de Agronomie și mi s-a spus că era un om necinstit și incorect. După plecarea mea de la MCE, Triță Făniță a fost transferat și instalat director general la Agroexport. Trecând prin țara străină în care eu mă aflam la primul post, sfidându-mă, Triță Făniță mi-a comunicat că auzise de opoziția mea la transferul lui. A fost atât de corespunzător la Agroexport încât a fost arestat și nu știu cât timp a stat în închisoare. După decembrie 1989 a ieșit "persecutat de comuniști și disident", a ajuns deputat PSD și tot de afaceri s-a ocupat. S-a retras, îmbătrânise și regret că între timp a decedat.

Eu am rămas cu mândria de a fi făcut o adevărată reformă de cadre în sistemul Comerțului Exterior al țării. Structura cadrelor de conducere lăsată de

mine în sistemul Comerțului Exterior a rămas, cum am mai spus, aproape în întregime aceeași încă 20-25 de ani. Directorii generali promovați și instalați de mine precum Ionescu la Cartimex, Covrig la Transporturi-Navlomar (existenți în minister în funcții mai mici) ori precum ing. Murgu la Chimimport, ing. Petrican la Exportlemn, ing. Negrescu la Mașinimport, ing. Rădulescu Barbu la Prodexport, economist Dumitrescu la Românoexport, au ieșit la pensie din funcțiile în care i-am numit și instalat eu, aduși din alte ministere. La reuniunea de grup a celor ce împliniseră 75 de ani de la Asociația noastră, ing. Nicolae Nicolae, odihnească-se în pace, care a fost încadrat în DIE la propunerea mea scrisă (ceea ce eu nu i-am spus niciodată) a afirmat că în toată istoria sa, MCE n-a avut un director de cadre ca mine.

Întrebare: Într-adevăr, un parcurs interesant, o adevărată provocare managerială, de gestionare eficientă a resurselor umane din comerțul exterior, care, sigur, la vremea respectivă era monopol de stat și căreia i se cerea – evoluțiile ulterioare ale României până în 1989 au dovedit-o – să fie foarte penetrant pe piața mondială și să aducă resursele valutare necesare proiectelor de dezvoltare aflate în derulare sau inițiate. Dar să ne întoarcem la "al doilea pas", acela de ofițer de informații externe.

"Am învățat meseria de la toți colegii mei mai vechi ..."

Răspuns: Îmi începeam activitatea reală de ofițer de informații externe la vârsta de 36 de ani, fără nicio școală ori curs de instruire și fără nicio activitate practică de securitate cum aveau colegii mei. Pot spune că am însușit noua profesie meșteșugărește precum la fabrică în anii războiului. Am început cu căutări zilnice în arhiva DIE și a Securității, studierea dosarelor de obiective și cazuri din evidența în Centrală a două rezidențe externe destul de active din spațiul în care lucram.

Am învățat meseria de la toți colegii mei vechi în activitatea DIE, rămânând însă cu recunoștință deosebită pentru îndrumarea și ajutorul concret ce mi l-au dat șeful biroului, col. Dina Gheorghe, șeful direcției, pe atunci general Marcu Gheorghe și șeful rezidenței de la primul meu post în străinătate, col. Jianu Teodor.

Trebuie să precizez că șeful DIE, gl. Doicaru, a urmărit pas cu pas activitatea și comportarea mea atât în serviciu cât și după terminarea programului. La numai câteva luni, s-a procedat la promovarea mea în trepte de salarizare și funcții. În 4 ani cât am lucrat în Centrală ajunseseam locțiitor șef serviciu.

Către sfârșitul anului, sub îndrumarea șefului de birou, am trecut la punctarea și luarea în lucru a câtorva cazuri ce păreau interesante și utile pentru

activitatea de informații externe. Așa încât am reușit să studiez și să atrag la colaborare cu DIE un număr de persoane, utile, evident, pe linia comerțului exterior. De asemenea, am studiat și atras la colaborare un cetățean străin, intelectual, care locuise și lucrase mai mulți ani în România. L-am instruit în mod corespunzător și recontactat cu succes în țara de origine. A fost încadrat în rețeaua informativă externă și s-a dovedit un agent valoros.

Întrebare: Înțeleg că după această adevărată "școală fără cursuri" de experiență practică directă cu realitățile muncii de spionaj, din țară și din străinătate, ați fost trimis într-o primă misiune externă.

Răspuns: Da, primul meu post în străinătate l-am efectuat între 1967-1972, fiind și locuitor al rezidenței. Este vorba de o țară europeană importantă pentru interesele zonale ale României. Acolo am lucrat tot timpul cu doi informatori importanți ai rezidenței, ambii intelectuali, cetățeni străini, avocat și medic. Personal, însă, am adus în faza de finalizare alți doi cetățeni străini intelectuali, un avocat, lider politic și deputat și un corespondent de presă.

O acțiune mai deosebită, care a necesitat multă muncă, dar pe care am dus-o la îndeplinire, sub controlul și îndrumarea directă, personală a șefului Direcției de spațiu din DIE, a fost una de contracarare a activităților antiromânești, în cauză fiind o publicație a unor emigranți politici, editată în țara respectivă, care ajunsese pe mâna unui străin ce vărsa venin nu atât împotriva regimului politic, cât mai ales împotriva poporului român. A fost o reușită, dacă nu unică (eu nu cunosc alta) mai puțin frecventă.

Și, ca să închei cu laudele, am studiat și recomandat ca sursă de influență un ziarist de limba franceză de renume în Europa, cu care am dus la îndeplinire mai multe acțiuni de influență. Din ordin, l-am adus conspirat la București, unde s-a discutat cu el și a fost instruit pentru o acțiune de influență mai deosebită, de către un general din partea conducerii DIE.

Întrebare: Cum vi s-a apreciat munca în urma acestei prime experiențe externe, mai ales că 1972 a fost un an de redirecționare a politicii lui Nicolae Ceaușescu?

Răspuns: Aprecierile se făceau cum se făceau la vremea respectivă. Cel mai mult mă încuraja șeful Direcției de spațiu, care, de altfel, îmi cunoștea cel mai bine activitatea. Șeful DIE, generalul Doicaru avea față de mine aceleași "sentimente" ca și mai înainte.

Întrebare: Domnule colonel, ați mai executat o misiune externă de lungă durată, cum se spune, în perioada 1974-1978, tot într-o țară europeană, la fel

de importantă pentru interesele României. Cum ați abordat această misiune, sub aspectul creării "uneltelor" de muncă?

Răspuns: Cel de-al doilea post în străinătate, fiind și rezident, m-a solicitat mai mult, în sensul că, pe lângă acțiunile proprii, coordonam și colectivul respectiv.

Am primit în legătură doi informatori mai vechi ai rezidenței, un senator și un intelectual de nivel superior. Pe acesta din urmă, conform ordinului și sub îndrumarea permanentă a directorului de spațiu din Centrală, general Dragu Haralambie, Dumnezeu să-l ierte, că ne-a părăsit, am reușit în doi ani să-l transform în informator-recrutator. O reușită deosebită a fost o acțiune de recrutare "sub steag străin" prin informatorul-recrutator amintit a unui agent inclus în rețea, foarte util furnizării de documente secrete și confidențiale. Apoi, ca sursă de informații am recrutat un lider politic – deputat, ajuns ulterior ministru, pe care l-am adus, de asemenea, în mod conspirat la București, unde s-au purtat cu el convorbiri fructuoase, nepublice, în scopul promovării relațiilor bilaterale.

Aș vrea să se rețină că ambele țări în care am lucrat erau renumite, la vremea respectivă, pentru modul în care-și organizau activitățile contrainformative deosebit de ofensive și severe. Și, ca să previn o întrebare a dumneavoastră, vă confirm că în fiecare din cei nouă ani cât am lucrat la cele două posturi, am avut notări cu bine și foarte bine.

Înainte de încheierea celui de-al doilea post – șeful DIE, Doicaru, făcându-mi primul control la locul de muncă – în străinătate – mi-a mulțumit pentru prima dată după 18 ani și m-a informat că mă propusese, iar secretariatul CC al PCR aprobase, să fiu avansat general (m-a și felicitat personal în mod discret). Succesorul său, generalul Alexandru Dănescu, mi-a confirmat acest fapt, dar intervenind trădarea lui Pacepa s-au dat toate peste cap. Am fost rechemat urgent de la post, am devenit "de prisos", "expirat" și pensionat înainte de termen.

Întrebare: Domnule colonel, pe scurt, ne-ați putea spune ce a particularizat lucrul dumneavoastră cu agentura în misiunile pe care le-ați executat? Desigur, pe lângă ceea ce este, să zicem, "clasic" ...

Răspuns: După cum rezultă și din ceea ce am relatat până aici, învățând și din experiența șefilor și colegilor mei din DIE, am lucrat cu agentura conform normelor și practicii din vremea respectivă. Am experimentat deci, încă din Centrală sistemul de legătură personală, încât cu agentura externă am aplicat modalități practice de restabilire a legăturii în străinătate – după întreruperi îndelungate – cu semne de recunoaștere, avertizare etc. etc. Tot în Centrală, înainte de a pleca la post extern, am experimentat modul de legătură impersonală cu un

agent străin al unei rezidențe externe, agent pe care îl cunoșteam doar din dosar, niciodată fizic. Legătura era cifrată prin radio și am ținut-o aproape doi ani, cu concursul preșios al Serviciului tehnic.

La fiecare din cele două posturi din străinătate am avut în legătură personală agenți străini furnizori de documente secrete și confidențiale. Deci, mai mult de nouă ani eu plecam de la întâlnirile cu agenții respectivi nu doar cu informații transportate "în minte" ci și cu materiale scrise secrete asupra mea, ceea ce comporta riscuri mai mari și nervi mai tari. Conform ordinelor, am perfecționat sistemele de legătură cu acei agenți (întâlniri fulger, dotări cu serviete similare și schimbul lor la întâlnirile fulger etc.).

La cel de al doilea post din străinătate, sub îndrumarea concretă a unității de spațiu, am perfecționat modul de lucru și instruirea unui agent străin, personalitate științifico-culturală, încât a fost transformat în agent recrutor și antrenat în acțiunea de recrutare "sub steag străin" a unui alt informator străin foarte util în furnizarea de documente secrete și confidențiale, apreciate în Centrală.

Mă întrebați de particularități: precizez că la unul din cele două posturi din străinătate, am ținut legătura personală cu un agent străin de sex feminin. Era o persoană cu profesie și ocupație intelectuală de nivel ridicat, cultă, cu bogată experiență în viața socială. Am ținut seamă de particularități importante în modul de lucru cu femeile: stabilirea locurilor de întâlnire, instruirea și educarea contrainformativă; dirijarea spre obiective și surse de informare; alegerea celor mai potrivite mijloace de cointeresare și stimulare (atenții, cadouri), seriozitatea, ținuta, modul de comportare și de discuție al ofițerului cu astfel de agenți etc.

Adaug însă și faptul că n-am avut numai reușite, ci și eșecuri și greșeli în modul de lucru cu agentura în exterior. Spre exemplu, la primul post în străinătate am târăgănat studiul unui lider politic – deputat, încât n-am apucat să-l includ în rețea deoarece când i se întocmea în Centrală referatul în acel scop, omul meu a decedat spontan. Desigur, era greu să prevăd asemenea eșec, avea puțin peste 50 de ani, dar unele semne ale șubreeniei sănătății lui erau evidente: supraponderal, mișcări și respirație greoaie, gurmand etc. Sau, la al doilea post, n-am exploatat suficient un studiu pentru sursă de influență, un istoric, ziarist și editor care, înainte de tipărirea cărții Nicoletei Frank din Elveția, "România în angrenaj", m-a ajutat, încât acea lucrare să-și reducă atacurile denigratoare la adresa Armatei române și a Bisericii Ortodoxe din țara noastră.

"În școala DIE, procesul de învățământ era bine structurat..."

Întrebare: Știu bine, pentru că am colaborat împreună în acest domeniu, că ați avut și activități de conducere pe linia formării și perfecționării

profesionale a personalului, atât pe perioada de la MCE cât și în structurile de învățământ din DIE. Ce a fost caracteristic acestei activități pentru etapele respective?

Răspuns: Deși n-am avut darul retoric – pedagogic al exprimărilor și explicațiilor, de mic am tins spre activitatea de învățământ. Am fost șef de clasă în timpul școlii primare, doream și eu să ajung învățător în sat, iar în anii gimnaziului eram sfătuit să devin profesor de limba română ori de istorie.

La MAI, ca șef al Serviciului de securitate din Direcția Cadre, participam la analize de învățământ pe direcție și la Școala Băneasa, mă ocupam de repartiția în organele centrale și județene de securitate a absolvenților, selecționam împreună cu șefii de unități pe cei propuși pentru specializări la Moscova (în anii 1954-1958) și cam atât.

Ca director de cadre în MCE am avut activități mai complexe: am întărit serviciul de învățământ din direcție, numind la conducere pe unul dintre profesorii eminenți de la Liceul comercial "Crețulescu". Apoi, am ținut legătura permanent cu profesorul universitar Pavel de la ASE care se ocupa de secția de comerț exterior a ASE (nu era încă facultate) și m-am ocupat de cunoașterea rezultatelor obținute la învățatură de cei circa 40 studenți ai secției și repartiția lor la absolvire în sistemul de comerț exterior (în ISCE-uri). Se efectuau pe parcursul anilor de studenție și verificări ale acestora.

La unitatea școlară de învățământ a DIE am lucrat 4 ani în două etape: septembrie 1972-aprilie 1974 și septembrie 1978-februarie 1981, de fiecare dată ca adjunct al comandantului unității pentru pregătirea profesională de specialitate. Am avut patru comandanți, doi în prima etapă și doi în a doua, cu care am colaborat bine și fiecare s-a declarat mulțumit de mine.

Încă din prima etapă, am găsit în școala DIE procesul de învățământ bine structurat, catedrele și îndeosebi ciclul de specialitate încadrate cu profesori instructori, în ansamblu coresponzători. Mi-am adus contribuția concretă la organizarea și desfășurarea activităților practice ale cursanților pe linia pregătirii profesionale și a limbilor străine. Am apreciat utilă trimiterea lor în grupe conduse de instructorii de specialitate pe litoralul Mării Negre în perioadele vacanțelor de vară și iarnă pentru câteva zile în stațiuni de munte, să cunoască străini – turiști, să se obișnuiască a-i contacta, să închege dialoguri, experimentând și cunoștințele de limbi străine, să întocmească fișe de cunoaștere și studiu operativ preliminar.

Să vă spun și ceva ciudat, dacă nu chiar hazliu, din perioada aceasta de activitate. La un moment dat, am avut parte de renumita inspecție a ministrului de Interne, Emil Bobu. Nu s-a interesat cătuși de puțin de ceea ce

faceam acolo. A identificat un WC la care curgea apa, un scaun proptit să nu se rupă, crăpături și gropi pe aleile din curte, gândaci de Colorado pe cartofii plantați în grădină etc., apreciind ca necorespunzătoare gospodăria auxiliară a unității. A ordonat ca fiecărui profesor instructor să i se repartizeze și responsabilități în probleme administrativ-gospodărești, privind sediile, curtea, grădina de legume, sera de flori, crescătoriile de porci și păsări. Am executat ordinul. Așteptam pedepse aspre după nemulțumirile manifestate. Ulterior am aflat că la acea vizită s-a stabilit și ca eu să fiu trimis la un nou post în străinătate. Dar, rezultatul cel mai fericit al vizitei a fost că Emil Bobu a dispus alocarea unor fonduri suplimentare către școală, cu care s-a putut reamenaja și dota unitatea. Trebuie să menționez că în acea perioadă era în construcție "campusul", respectiv clădirile (așa-numitele "vile") în care se aflau sălile de studiu, dormitoarele și sălile de mese pentru fiecare ciclu de învățământ, respectiv: cursuri "lungi" de formare profesională, cursuri "scurte" pentru anumite categorii de personal și cursuri de perfecționare, cu caracter periodic, potrivit prevederilor legale și ordinelor în vigoare atunci.

"În anii când eu lucram în DIE, România se bucura de o mare prestanță în plan european și mondial"

Întrebare: Domnule colonel, ați parcurs o perioadă îndelungată, din 1980, de întrerupere a muncii de informații externe, nu din dorința dumneavoastră ci forțat de împrejurări. Cum vedeți evoluția activităților de spionaj românesc după plecarea din sistem, mai exact, într-o primă abordare, după trădarea lui Pacepa și apoi, în perioada postdecembristă?

Răspuns: Mi-e greu să răspund acestei întrebări după peste 30 de ani de când m-am despărțit de activitatea de Informații Externe a țării noastre. Voi expune totuși câteva păreri. Toată viața mi-a plăcut să analizez și să-mi formulez opinii proprii.

O primă părere a mea este că evoluția postdecembristă a activității de informații externe s-a desfășurat în condiții din cele mai grele. Consecințele trădării din iulie 1978, a generalului Pacepa și mai ales (după opinia mea) ale măsurilor nechibzuite – idioate chiar – luate atunci, împotriva ofițerilor de informații externe nu fuseseră depășite până în 1989. Rechemarea, imediat după actul trădării, "urgentă" și în bloc a rezidenților din străinătate, urmată de alte rechemări "urgente", îndepărtarea din serviciu (pensionarea înainte de termen, transferarea etc.) a sute de ofițeri cu experiență în muncă a destrămat aparatul și, cu atât mai grav, o mare parte din rețeaua informativă externă. A trebuit să se renunțe la mulți din agenții străini valoroși și devotați care au fost puși chiar în pericol.

Astfel de măsuri, sesizate, bineînțeles de contrainformațiile străine au fost de natură să confirme unele declarații ale trădătorului.

Cu primeniri rapide ale fostului CIE între 1978-1989 și cu noi trădări (Turcu, Răuță) activitatea practică de informații externe nu cred că a putut fi temeinic restabilită. Cei patru șefi ai instituției din acei ani au menținut ca "expirații" sutele de ofițeri rezerviști, aplicându-le etichete de eventuali "pui ai lui Pacea" lansată de Elena Ceaușescu. După verificări suplimentare, foarte mulți puteau fi angrenați în îndeplinirea unor misiuni utile activității de informații externe fără a fi neapărat retrimiși în străinătate.

Imediat după decembrie 1989, generalul Caraman a făcut câteva reactivări – la rezezală și pentru scurte perioade – întrucât a intervenit "Măturoidul Revoluției" împotriva ofițerilor de informații "comuniști-ceaușiști" din toate instituțiile sistemului de securitate națională. După adoptarea cu ușurință a "legii strâmbe Ticu Dumitrescu", acesta împreună cu alții asimilau activitatea de informații externe cu "poliția politică ceaușistă", folosindu-se doar de câteva acțiuni răzlețe și insuficient argumentate. Pentru a doua oară SIE a fost curățat de mulți profesioniști cu experiență. Se știe că nu așa au procedat comuniștii după 6 martie 1945. Au menținut ani de zile în SSI și organele de siguranță profesioniști care – executând legile statului – lezaseră anterior interesele și activitatea PCR.

Din nou, după 1989, primeniri masive de efective în SIE cărora li s-au adăugat reformele cerute de schimbările intervenite în viața social-politică a țării. Deci, restructurările s-au ținut lanț. Au mai apărut și voci publice, precum cea a unei doamne senator (de altfel onorabilă) care afirma că după ce am devenit membri NATO și UE nu ne mai trebuie servicii de informații. În asemenea context, nici în SIE nu se putea menține o atmosferă optimistă și de elan la personalul existent.

Dar, din faptul că în ultimii 22 de ani, România s-a aflat într-o continuă "cădere liberă" înregistrând regrese pe mai toate planurile, apare întrebarea logică: ofițerii de informații externe nu puteau face mai mult pentru stoparea regreselor?

În anii '60-'70 pe când eu lucram ca ofițer de informații externe, România se bucura de o mare prestață pe plan european și mondial, la care contribuiau și activitățile de spionaj și de influență. Desigur aveam atunci în spate activitatea externă (în zadar denigrată de-a valma) a lui Nicolae Ceaușescu, dar mai ales realitățile din acea vreme când creșterea producției industriale a României era comparabilă doar cu a Japoniei; în țările europene (mai toate) și de pe toate continentele erau vizibile exporturile noastre de produse industriale (mașini și utilaje, produse chimice, textile, încălțăminte etc.). Producția agriculturii românești

asigura exporturi însemnate de produse alimentare, ulei, zahăr (care acum se importă), legume și fructe chiar în țările Pieței Comune din acea vreme. Din păcate, cu consecințe mai dureros simțite de piața alimentară internă.

În vremea respectivă ofițerii DIE, alături de ambasadori și ceilalți diplomați din străinătate (și cei din agențiile economice ale MCE) inițiau permanent acțiuni de promovare a relațiilor bilaterale ale țării noastre atât cu țările dezvoltate cât și cu cele ale "lumii a treia". Apare curios, dar în anii 70, actualul președinte al PPE, Wilfred Martens, pe atunci președinte al Partidului Democrat-Creștin belgian (flamand) a fost stimulat să invite o delegație a conducerii FDUS din România, organizându-i o vizită de excepție: convorbiri amicale și declarații de presă comune laudative, cazare și tratament de înalt nivel, deplasări interorășenești cu elicopter NATO, însoțirea delegației române pas cu pas de către președintele PSC valon, Gerard Deprez. Acum, Wilfred Martens e mai prieten, se pare, cu Laszlo Tokes.

Dacă cineva ar citi ziarele ce apăreau, spre exemplu, prin Occident, în anii 60-70 ar face constatări de necrezut. Ofițerii români aveau asemenea relații cu editorii, directorii de ziare și unii ziariști încât aceștia se rușinau când tineri ziariști strecurau câte o mică știre ori comentarii nefavorabile la adresa României. După decembrie 1989, presa belgiană, de exemplu, e în fruntea mass-media europeană care nu mai scrie aproape nimic frumos despre România și poporul român. Ori, se pare că nu s-a mai dat atenție, precum altădată, creării de soluții operative și surse de influență în presă, a cărei forță a fost și este în continuă creștere în fiecare țară și pe plan mondial.

În procesul privatizărilor, economia românească s-a prăbușit pur și simplu în ultimii 22 de ani. Înainte de 1989, relațiile economice-comerciale ale României cu SUA, Canada, Japonia, Brazilia, India și mai toate statele Europei occidentale se derulau prin intermediul unor firme influente binecunoscute, cu oameni de afaceri serioși, competenți. ISCE-urile românești făceau un comerț exterior care se mula de minune pe sistemul privat occidental și mondial, cu respectarea legilor specifice regimului din România de atunci. Cum s-a făcut că de 22 de ani au apărut la privatizările românești foarte mulți "investitori strategici", reprezentanți ai unor firme de apartament din Cipru și diverse alte insule mai îndepărtate? Împreună cu mafioți corupți din România, aceștia au devenit adevărați jefuitori ai economiei românești. Profituri în sume uriașe valutare au fost scoase din țară. Cel puțin așa reiese din ceea ce apare public ca informații.

În același timp, din străinătate au fost aduse în România ori transportate ilegal prin țara noastră mari cantități de arme și droguri. Indivizi străini și chiar organizații străine s-au mobilizat să facă din România un "rai al

homosexualilor", agitând excesiv acest drept uman și trecând sub tăcere drepturi majore ale omului încălcate la noi. S-a dezvoltat fenomenul înjositor și periculos al pedofiliei, mai mulți "vizitatori" străini fiind depistați ca promotori ai decadenței umane. România a devenit țară principală exportatoare de "carne vie" prin puternice rețele mafioate cu capete atât în țară cât și în țări străine. Și ofițerii actuali ai SIE trebuie să fie "sensibili" la aceste fenomene, cu origine în afara țării.

"... Activitatea de informații externe este, în primul rând, o emulație .... o luptă între inteligente ..."

Întrebare: Fiindcă ați adus vorba, cam ce recomandări ați avea pentru tinerii ofițeri de Informații Externe sau cei care optează pentru această profesie?

Răspuns: Apreciez că spre deosebire de ofițerii care lucrau înainte de 1989, actualii ofițeri ai SIE pot găsi sprijin masiv printre sutele de mii – milioanele de români care s-au răspândit în lume.

Așa încât, o primă recomandare ar fi să studieze atent și să gândească profund la conținutul și importanța activității SIE, condițiile ce trebuie să le îndeplinească ofițerii riscurile și rigorile acestei profesii. Am spus-o la reuniunea de la Asociație din 2011 că pe mine – care trăisem 20 de ani ca ofițer de Informații Externe – expunerea publică a fostului director al SIE, M.R.Ungureanu din urmă cu vreo doi ani m-a umplut de mândrie. De asemenea, să studieze și să înțeleagă bine orientările privind activitatea prezentă și de viitor a SIE, care au fost publicate și în revista "Periscop".

Ofițerii începători și cei care optează pentru această profesie să fie ferm convinși că toate sentimentele și gândurile lor se vor integra devotamentului față de patria noastră și poporul român, în orice conjunctură internă și internațională. Să înțeleagă că slujirea Interesului Național a fost, este și va rămâne scopul fundamental al activității de informații externe, că patriotismul lor (mai puțin ori chiar deloc afișat public) să fie axat pe interesele majore ale țării și alianțelor internaționale din care țara noastră face parte, interese ce converg în mod cert către propășirea poporului român, înțelegerea și cooperarea între popoarele noastre.

Să fie în măsură să suporte disciplina și rigorile severe ale muncii de spionaj, precum și însemnate restrângeri ale libertății proprii și ale vieții personale. Să înțeleagă că în activitatea lor trebuie păstrat secretul desăvârșit, în primul rând al documentelor și acțiunilor operative, să nu fie lăudaroși și palavragii, ci tăcuți, așa cum recomanda Talleyrand.

Să nu fie ispitiți de dorința de a ajunge să lucreze și să trăiască numai în țări ca SUA, Canada, Japonia etc. (ținte miracol înainte de 1989), întrucât s-ar putea să fie trimiși în țări mai slab dezvoltate cu condiții mai puțin civilizate și mai grele decât cele de la noi și vor trebui să execute ordinul. Să aibă priceperea, tăria și abilitatea de a se adapta oricăror condiții de activitate și de viață.

Să aibă o cultură generală cât mai bogată, între care și cunoașterea corespunzătoare a cel puțin două limbi străine, zic eu, să aibă predilecție în a urmări evenimente majore cotidiene și felul cum sunt analizate și interpretate de marii analiști pe plan intern și extern. Să aibă capacitatea de a căuta și reține informațiile și de a le aprecia în mod corespunzător.

Să-și însușească bine cultura și tehnica muncii de spionaj. Să studieze evoluțiile activității de intelligence și de influență în exterior, desfășurate de către înaintașii noștri începând cu "cârțițele" de la Roma ale lui Burebista și Decebal, acțiunile de culegere de informații de la Constantinopol, Petrograd și Viena duse de marii demnitari ai celor trei Principate Românești și din întreaga istorie modernă și contemporană a României.

Consider obligatorii cunoașterea temeinică a istoriei poporului nostru și evoluției relațiilor cu popoarele vecine și ale altor țări. De asemenea, cunoașterea istoriei țărilor în care vor fi trimiși să lucreze ca ofițeri, documentarea asupra trăsăturilor esențiale ale locuitorilor acelor țări, obiceiuri, datini etc. Să cunoască și evoluția relațiilor țării noastre cu țara respectivă și, foarte important, evoluții și confruntări în activități de informații externe – spionaj.

În orice țară străină vor lucra și cu orice serviciu de contrainformații se vor confrunta (mai puternic ori mai slab) să pornească de la adevărul că activitatea de informații externe – spionaj, reprezintă în primul rând o emulație, o luptă între inteligențe, pregătire profesională, abilități, curaj și conștiința justetei cauzei pentru care este dusă. Să studieze datele existente în Centrala SIE despre țara respectivă, iar pe timpul activității lor să completeze această documentație.

Să cunoască legislația de bază a țării în care urmează să lucreze, îndeosebi legile pe care – pentru îndeplinirea misiunii – urmează să le încalce sau în dirijarea agenților să facă ilegalități. Pe cât posibil să se documenteze și asupra unor "chichițe" (prevederi normative mai puțin clare și interpretabile) care în situații de forță majoră ar putea fi folosite (dar să nu se ajungă în astfel de situații).

Să se pregătească bine în problemele activității ce urmează să o desfășoare pe linia acoperirii. La vremea mea, mulți colegi neglijau această

obligație și nu era bine, activitatea de acoperire folosește foarte mult ofițerilor de Informații Externe în munca lor specială.

Să acorde multă grijă comportamentului în viața de familie, în determinarea soțiilor, care trebuie să înțeleagă, să se obișnuiască în privința prezenței mai restrânse a soților lor la viața de familie de zi cu zi, în raport cu alți colegi de muncă. Același lucru rămâne valabil și pentru ofițerii-femei ai unității. Și asta, chiar dacă, acum, reglementările generale în domeniul muncii sunt mai permissive.

Întrebare: Domnule colonel, iată-ne ajunși la finalul unei prime părți a convorbirilor noastre. Vă rog să fiți de acord să continuăm și în numerele viitoare ale publicației noastre, întrucât vasta dumneavoastră activitate, în atâtea domenii nu este bine să rămână închisă, ea trebuie să fie făcută cunoscută public, pentru a-și aduce contribuția la formarea și consolidarea culturii de securitate a cetățenilor. Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi fi acordat atenție și să sperăm că ne vom revedea sănătoși.

Răspuns: Și eu vă mulțumesc și sunt onorat să pot reîncepe, măcar așa timid, să mă simt din nou legat de o activitate care mi-a marcat viața.

Sunt convins că SIE a avut și are obiective mai importante și sarcini mult mai dificile decât unele aspecte mărunte ridicate de mine. Sunt convins și de faptul că SIE n-a neglijat nici astfel de probleme mai mărunte, conlucrând cu celelalte structuri ale sistemului de siguranță al țării în îndepărtarea și anihilarea lor. Le-am amintit din dorința și convingerea că pot fi stopate regresele societății românești și creșterea din nou a prestației României pe plan internațional, inclusiv cu ajutorul serviciului special de spionaj al țării.

A consemnat **Petru Neghiu**

Evoluția postdecembristă a activității de informații externe s-a desfășurat în condiții din cele mai grele. Consecințele trădării din iulie 1978, a generalului Pacepa și mai ales (după opinia mea) ale măsurilor nechibzuite – idioate chiar – luate atunci, împotriva ofițerilor de informații externe nu fuseseră depășite până în 1989. Rechemarea, imediat după actul trădării, "urgentă" și în bloc a rezidenților din străinătate, urmată de alte rechemări "urgente", îndepărtarea din serviciu a sute de ofițeri cu experiență în muncă a distrus aparatul și, cu atât mai grav, o mare parte din rețeaua informativă externă. A trebuit să se renunțe la mulți din agenții străini valoroși și devotați care au fost puși chiar în pericol. Astfel de

măsuri, sesizate, bineînțeles de contrainformațiile străine au fost de natură să confirme unele declarații ale trădătorului.

After December 1989 foreign intelligence was carried out under extremely difficult circumstances. The consequences of General Pacepa's treason of July 1978 and, as I believe, especially the inconsiderate – even imbecile – measures that had been taken at that time against foreign intelligence officers had not been overcome by 1989. The en-block “emergency” revocation of the heads of overseas stations immediately after the act of treason, the subsequent “emergency” revocation and separation of hundreds of experienced officers from the Service dismembered the agency and, what was still worse, an important part of the intelligence network overseas. A great number of useful and devoted overseas agents had to be abandoned, not without exposing them to dangers. Such measures, that certainly had been noticed by foreign counter-intelligence agencies, had the effect of confirming some of the traitor's assertions.

Memoria documentelor:

PE URMELE AMBASADORULUI ION BRAD, SECURITATEA

AJUNGE LA MUNTELE ATHOS

În numărul 1(9)/2010, revista „Periscop” publica o amplă stenogramă a convorbirilor dintre Nicolae Ceaușescu, președintele R.S. România, și Constantin Karamanlis, premierul Greciei, preluată din cartea de memorii „Întâlniri de taină în Grecia”, a scriitorului Ion Brad, fost ambasador la Atena. Convorbirile respective se desfășuraseră cu ocazia unei vizite oficiale în capitala elenă, în perioada 26-28 martie 1976, cu acest prilej șeful statului român având și o întâlnire, cu totul inedită pentru acele vremuri și în afara protocolului stabilit, cu trei călugări români, dintre care unul basarabean, de la Muntele Athos. Potrivit relatărilor ambasadorului Ion Brad, călugării i-au oferit lui Ceaușescu o icoană nouă și alte câteva obiecte de cult cioplite din lemn, „iar acesta le-a promis sprijinul Cultelor din România și ne-a dat, lui Macovescu (ministru de externe, n.n.) și mie, sarcina să ne ocupăm de toate aceste chestiuni”.

Ce s-a întâmplat ulterior aflăm dintr-o altă carte intitulată „Ion Brad în interviuri”, apărută în 2012 la Editura Ardealul. Într-unul din interviurile incluse în această antologie, realizată de doamna Maria Cordoneanu, fostul ambasador își mărturisește „surpriza plăcută” de a fi găsit în „Caietele CNSAS”, nr. 2/2009, un amplu grupaj de texte sub semnătura istoricului Adrian N. Petcu, intitulat „BOR, Securitatea, Departamentul cultelor și Muntele Athos”, în care sunt prezentate pe larg urmările acelei întâlniri cu slujitori de la Sfântul Munte. Redăm în continuare, cu acordul domnului Ion Brad, un scurt fragment din acest text din care rezultă că nici Securitatea nu a rămas insensibilă la problema călugărilor români de la Athos. Ba mai mult, printre rândurile documentelor de arhivă răzbate fără dubii simțul datoriei patriotice al cadrelor acelei instituții atât de blamată adesea chiar cu „materialul” oferit de CNSAS. Va veni vremea când cei în drept vor decide, totuși, declassificarea documentelor care prezintă cu adevărat activitatea Securității din deceniile șapte-nouă ale secolului trecut și care vor releva dimensiunile reale ale angajamentului cadrelor sale în slujba interesului național. Deocamdată, ne mulțumim doar cu frânturi de adevăr...

(Redacția)

„Aprobarea de principiu dată de Nicolae Ceaușescu și manifestările religioase de la muntele Athos ale unor biserici ortodoxe din lagărul socialist i-a

determinat pe responsabilii din Departamentul Cultelor să acorde o atenție mai mare asupra demersurilor pe care Patriarhia Română trebuia să le întreprindă pentru perpetuarea elementului românesc la Athos. Astfel, grija pentru așezămintele românești și monahii români de la Athos s-a intensificat, dar acest lucru se făcea numai prin Departamentul Cultelor și Ministerul Afacerilor Externe, urmărite îndeaproape de Securitate.

Măsura cea mai important în această direcție s-a materializat prin vizita la muntele Athos și în Grecia, în perioada septembrie-octombrie 1977, a unui grup de monahi de la mănăstirea Sihăstria, format din părinții Cleopa Ilie, Victorin Oanele, stareț, și ierodiaconii Ioanichie Bălan și Vartolomeu Florea. Aceștia au vizitat mănăstirile athonite, chiliile și colibele românești, au ținut predici, au răspuns la problemele duhovnicești puse chiar de monahii greci, au cercetat pe monahii români aghioriți, au inventariat elementul românesc din Athos (54 monahi), cu descrieri amănunțite ale așezămintelor românești, pelerinajul lor înregistrând un real succes.

Astfel, inițiativa lui Brad și aprobarea dată de Ceaușescu în timpul vizitei efectuate în Grecia **au constituit pentru Securitate o prioritate în îndrumarea politicii externe de Culte promovate de România.** La Atena, această sarcină a fost preluată în totalitate chiar de ofițerul acoperit DIE, consulul Leon Toader, care se preocupase inițial la cererea ambasadorului Brad. După aprobarea dată de șeful statului, pentru Toader problema athonită devenise sarcină de serviciu”.

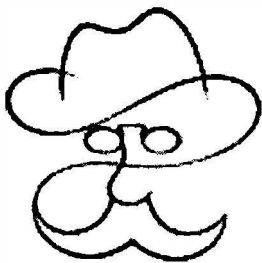
Într-un **raport** al Securității române, datat **7 februarie 1980**, se consemna oportunitatea implicării acestei instituții, alături de alte structuri abilitate ale statului, în rezolvarea unor chestiuni legate de situația așezămintelor și a călugărilor români de la Muntele Athos:

*„...problema... să constituie o preocupare prioritară a Departamentului Cultelor și Patriarhiei BOR care, împreună cu MAE, să elaboreze un **plan de lungă durată** vizând realizarea următoarelor obiective: cercetarea documentelor de valoare istorică și a bunurilor care atestă prezența românilor din cele mai vechi timpuri pe muntele Athos, restaurarea documentelor istorice degradate și conservarea acestora, restaurarea așezămintelor monahale deteriorate, reglementarea juridică cu Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, Biserica greacă și statul grec a situației călugărilor români de la muntele Athos, urmărind apărarea acestora de ingerințele altor biserici în treburile lor interne, inclusiv influențele nocive exercitate de episcopul Viorel Trifa din SUA.*

Măsurile care se vor întreprinde să aibă ca scop final revitalizarea coloniei de români de pe muntele Athos, cunoscută din cele mai vechi timpuri ca o prezență românească pe aceste meleaguri”.

(„Ion Brad în interviuri”, 2012, p. 17-18)

ANUL "CARAGIALE": "NAȚIUNE, FII DEȘTEAPTĂ!"

LEONIDA (*pierdut*): Nu e revoluție, domnule, e reacțiune; ascultă: (*citește tremurând*) „Reacțiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întunec, ea stă la pândă ascuțindu-și ghearele și așteptând momentul oportun pentru poftele ei antinaționale... Națiune, fii deșteaptă!” (*cu dezolare*) Și noi dormim, domnule!
(Conu Leonida față cu reacțiunea)

La 160 de ani de la naștere și 100 de ani de la trecerea în neființă a marelui scriitor, 2012 a fost declarat Anul "Caragiale". Evoluțiile de după 1989 din România ne îndreptățesc să-l numim chiar anul politic Caragiale. Reflexele, obiceiurile, limbajul și prejudecățile personajelor operei de geniu a lui Caragiale au năvălit atât de abrupt și masiv în viața noastră cotidiană, încât revista "Periscop" își face un titlu de onoare din a prezenta un grupaj cuprinzând opinii autorizate despre lumea marelui creator. (Dan Sulugiuc)

1. George Apostoiu, diplomat, scriitor: Caragiale— amabilul cinic și zeflemistul sentimental

Caragiale a avut conștiința valorii lui. Nu este nici o îndoială în această privință. Nu vreau să spun că s-a bucurat de admirația tuturor. Se știe că nu a fost scutit de inamicității sau injustiții, că nu a fost neapărat în grațiile gloriei cât a trăit. Din contră, a trebuit să plece din țară mâhnit și dezgustat. Pe de altă parte, marele dramaturg este un caz tipic de victimă a propriului succes. Nimic paradoxal în ceea ce afirm. După succesul pe care i-l aduc traducerea piesei lui Parodi *Roma învinsă* și, mai ales, cel al reprezentării comediei *O noapte furtunoasă* (ianuarie 1879), el este deja o personalitate a momentului. *O scrisoare pierdută* (1884) îi consolidează notorietatea dar îi atrage și nemeritate adversități. Totuși, în ciuda hărțuielilor de care nu a fost scutit, inclusiv prin tribunale, dramaturgul reușise să impună pe Tipătescu, Cașavencu, Trahanache, Zoe, Brânzovenescu, Farfuridi, Dandanache, Ghiță Pristanda cu replicile lor memorabile : *ia ascultă stimabile...fărișoara mea... o soțietate fără prinșipuri... curat murdar...aveți pușintică răbdare ... Partidul nostru: madam Trahanache, dumneata, nenea Zaharia, noi și ai noștri ...etc.* *O scrisoare pierdută* este o sumă a virtuților scriitoricești ale dramaturgului. Personajele provin din mai toate straturile explorate în scrierile lui dinainte: politicieni versatili și demagogi, ciocoimea în ascensiune, negustori și amploiați cu pretenții de

reprezentativitate, canalii mici și mari ale Bucureștilor și ale provinciei, amatori de cacealmale.

Se lamenta Eminescu de introducerea formelor fără fond, adică de politica mimetică prin care se recurgea la instituții străine înainte de a le pregăti serios terenul național pentru a le primi !? Se lamenta ! mai mult, suferea. Iată cum tratează Caragiale aceeași meteahnă, dar punând intenționat un derutant semn invers: „Cațavencu : *Nu voi, stimabile , să știu de Europa d-tale, eu voi să știu de România mea și numai de România...Progresul, stimabile, progresul! In zadar veniți cu gogorițe, cu invențiuni antipatriotice, cu Europa, ca să amăgiți opinia publică...*”. Ar putea exista tentația să se creadă că dramaturgul Caragiale îl contrazice pe gazetarul Eminescu. Desigur despicalul firului în patru duce și la astfel de concluzii. Dar nici Eminescu nici Caragiale nu umblă cu abstracțiuni, ci ies în arenă cu păreri, cu reacții – uneori iritați și de întâmplările personale prin care treceau – de scriitori. Să nu se creadă că Eminescu și Caragiale sunt niște teoreticieni ai statului. Doamne ferește! În timp ce Eminescu rămâne grav în tratarea chestiunii naționale, Caragiale schimbă registrul și usucă demagogia naționalistă. Starea degradantă a politiciansimului din vremea lor este ținta permanentă a criticii, la primul și a ironiei și satirei la al doilea. Dramaturgul este necruțător :

„Cațavencu : - *Domnilor! Onorabili concetățeni! ...Fraților!* (plânsul îl înecă). *Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună...pentru a vă spune și eu...*(plânsul îl înecă și mai tare)...*Ca orice român, ca orice fiu al țării sale...în aceste momente solemne...(de abia se mai stăpânește) mă gândesc ...la țărișoara mea..*(plânsul l-a biruit de tot) *la România* (plânge. Aplauze în grup) *...la fericirea ei!...*(aceiași joc de amândouă părțile) *...la progresul ei!* (asemenea crescendo)... *la viitorul ei!* (plâns cu hohot. Aplauze zguduitoare)”. Tabloul este uimitor. O performanță rară în dramaturgie: disocierea între partitura scriitoricească, replicile propri-uzise, și indicația scenică, dintre paranteze în care poate fi ghicit conu’ Iancu răsucindu-și mustața cu plăcere diabolică, atent să-l împingă pe Cațavencu cât mai mult în hăul ridicolului naționalist.

Volumul 1907 – *Din primăvară până în toamnă* adună cele mai interesante, uneori ciudate , pagini de gazetărie politică. Bășcălia și zeflemeaua din *Mofturi* dispar complet. Sunt înlocuite cu acuzarea severă și directă a clasei politice, a partidelor politice, a străinilor. Ca și Eminescu, el crede că averea țării este uzurpată de străini. Răul care i-a făcut pe țărani să se răscoale, scrie Caragiale, este produs de rapacitatea arendașilor străini. Deplânge reprimarea răscoalelor țărănești din 1907 și cere ca ordinea în țară, condiția morală și materială a țaranului român să fie hotărâte de români. Soluțiile nu sunt, însă, la îndemâna drmaturgului. Caragiale are candori politice și imaginează că răul din țară poate fi curmat printr-o lovitură de stat dată de rege! Paragrafele acestea nu sunt cunoscute de prea multă lume. Au

fost cenzurate. Așa cum a fost cenzurat și discursul lui Cașavencu despre faliții Europei. (Din volumul *Neamul și Babilonia...Ed. România în lume*).

2. Prof. univ. dr. Ovidiu Ghidirmic, laureat al Academiei Române: *Sub semnul lui Caragiale - LUMEA DE AZI, DECADENȚĂ FĂRĂ RAFINAMENT*

Toată intelectualitatea aproape pare să fie de acord că trăim într-o lume desacralizată, în care sentimentul religios și credința au slăbit, într-o lume scientiștă și tehnocratică, în care descoperirile științifice și tehnice sunt fără precedent, dar se pot întoarce, oricând, împotriva noastră, întocmai infernalului mecanism dezlănțuit de Ucenicul vrăjitor din **Faust**, capodopera lui Goethe.

Toată lumea este de acord că trăim într-o *societate consumistă*, în care valorile materiale contează în primul rând, iar cele moral-spirituale cad într-un plan secundar.

Toți observăm că *incultura* este peste tot, nu numai la noi, o caracteristică, poate cea mai dezastruoasă a epocii contemporane. Nu se mai citește. Sau se mai citește prea puțin. *Calculatorul* pune în umbră *Cartea*. *Informația* prevalează *Cultura*. Dar, cultura nu se face până, la urmă, decât tot prin lectură. Nu citești, n-ai cultură! La televizor nu poți să-ți faci cultură ci mai mult te informezi.

Toate datele converg spre concluzia, inevitabilă, că am intrat de mai bine de două decenii, în acest început de mileniu, într-o epocă de decadență, termen ce provine de la latinescul *decadentia* și care înseamnă *decădere*, ce include o serie de cvasisinonime precum : *declin, degradare, devitalizare, epuizare, agonie, amurg, crepuscul, sfârșit (gr.eshaton)*. Epoca noastră întrunește cele mai multe din atributele epocilor decadente, epoci cu care se încheie un ciclu evolutiv din istoria umanității, așa cum au fost perioada Egiptului elenistic sau perioadele de sfârșit ale Imperiului roman sau Imperiului bizantin. Acestea au fost, însă, epoci nu numai de declin, dar și de mare rafinament stilistic și intelectual.

Credem că, de fapt, de câțva timp, de aproape două decenii, ne situăm nu numai într-o perioadă de *decadență*, dar și de *epigonism*. Pe scurt, epoca noastră este o epocă de *decadentism* și *epigonism*.

Din acest punct de vedere, epoca noastră se aseamănă cu o altă epocă decadentă anterioară, cea a romantismului german minor sau *Biedermayer* cum a mai fost numit, când Karl Immermann lansa termenul de *epigon*, prin celebrul său roman **Epigonii** (1836), cu sensul de urmași lipsiți de valoare și de personalitate, descendenți mediocri, lipsiți de strălucire, ai unor înaintași iluștri. Așa se explică

faptul, de ce epoca noastră – ne referim, desigur, la ultimele două decenii – cu rare excepții, nu a mai dat personalități de anvergură nu numai în cultură, dar și în cele mai multe dintre domenii.

În ansamblu, se poate spune că este o epocă de declin, de regres, pe toate planurile: economic, social-politic și cultural, marcată de o severă criză economică, moral-religioasă și culturală. Trăim într-un timp angonic, crizist, în care ni se oferă imaginea unei lumi întoarse, ieșite din țâțâni.

Această decădere sau degradare, să sperăm că nu este și ireversibilă, se poate obseva și mai bine în societatea românească de astăzi, în care un popor este pe cale să-și piardă identitatea culturală și spirituală și să se transforme, cum ar fi spus Constantin Noica, într-o populație oarecare. Rafinații sunt un fel de *rara avis* în societatea noastră actuală, în care mitocănia și prostul gust fac ravagii.

Dacă ar fi să găsim o cauză principală, o cauză a cauzelor (*causa causorum*) la tot ceea ce se întâmplă astăzi, în societatea românească, de aproximativ două decenii, am răspunde numaidecât și fără echivoc, *lipsa de educație și cultură adevărată! Eminescu sublinia cuvântul "adevărată". Voia să spună: nu orice cultură, ci cultură adevărată. Pentru că Eminescu își însușise disocierea făcută de Titu Maiorescu între cultura adevărată și pseudocultură sau "spoiala de cultură" sau "semidoctismul" clasei politice actuale, zicem noi, care se manifestă și prin "agramatism" de-a dreptul monstruoase și proliferante, de care trebuie să se ocupe, în special, presa cotidiană, mass-media, depășind cu mult, în ilaritate, limbajul eroilor caragialieni.*

(Revista *LAMURA*, Nr. 118-126/2012, Craiova)

3. Eugen Uricariu, ex-președinte al Uniunii scriitorilor: UN GENIU LITERAR

Nu cred că există un cititor român al lui Caragiale să nu-l admire, să nu-l iubească cu adevărat, să nu știe pe de rost măcar câteva replici, care să nu fie de acord cu sarcasmul său pe care îl consider util și la obiect după o sută de ani. Dar tot același cititor, care folosește dezinvolt replicile caragialiene pentru a-și ironiza prietenii sau a-și lua în derâdere adversarii, nu va recunoaște niciodată că el însuși aparține aceluiași univers.

Un diavol mic, plin de curiozitate, îmi șoptește: Ce soartă ar avea Caragiale astăzi, dacă ar fi contemporanul nostru, nu doar prin actualitatea operei sale, ci chiar printr-o prezență publică? Răspunsul vine de la sine – aceeași. Pentru că, se pare, lumea românească se străduiește să revină la dimensiunile sale naturale, eliberată de constrângerile unor programe politice impuse cu forța dinăuntru sau din afară, ea se repopulează cu personajele lui Caragiale, cu replicile și cu momentele sale. Tocmai de aceea, soarta lui ar fi aceeași, ar pendula de la un partid la altul, de la o

televiziune la alta, ar încerca mici afaceri și ar fi hăituit de ANAF ca întreprinzător nefericit, nu ca autor, pentru că ar fi sărac și, în cele din urmă, urât de toate partidele și de toată lumea, dar mai cu seamă de lumea literară, intrată sub zodia eseului de natură moral-teologică sau a textelor de vespasiană, s-ar hotărî să emigreze. Dar nu la Berlin. Ar emigra undeva în Balcani. În Balcani, deoarece, la o analiză mai atentă, această zonă va fi ultima parte a Europei în care se vor mai produce merdenele, chiar și ilegal. Ce altceva ar putea face mai mult descendentul unui plăcintar balcanic ajuns printre zeii creatori ai unui fel de a fi ?

Acum, la o sută șazeci de ani de la nașterea ta, auzind bătăile în poartă ale FMI, pe care încearcă să le ascundă cu o hăhăială generalizată personajele domniei tale, nu putem să spunem decât două cuvinte, pentru care îți rămânem veșnic datori (trebuie să ne obișnuim cu asta) : *Băiete, țal ! (plătește !)*

(Revista *Balcanii și Europa*, nr.123/2012)

ZIARISTUL CARAGIALE

Cam cu zece ani în urmă scriam despre „umorul bancherilor” care lansaseră bancnota de un milion având ca figură emblematică pe Caragiale . Cel care în viața sa , scurtă după criteriile noastre , nu avusese și nici nu visase la o asemenea sumă și nicidecum avere . Bancnota , cu altă valoare mai apropiată de forța financiară a scriitorului și a celor mai mulți dintre noi , există și astăzi în circulație . Desigur , nici acum o sută de ani , nici ieri și nici astăzi între Caragiale și sută sau milion nu există vreo legătură , decât cel mult ideea bancherilor de a pune pe bani imaginea unor valori culturale românești .

Născut la mijlocul secolului al XIX - lea , Ion Luca Caragiale a fost și a rămas cel mai important dramaturg român despre care Titu Maiorescu , deși certat fiind cu el , scria :

„Convingerea ce o am despre Caragiale este că are una dintre cele mai vioaie inteligențe ce le poate produce natura, eclectic, bună memorie, momente în care această extraordinară vibratilitate celulară a materiei cenușii din creieri îl scoate mai presus de el însuși și-l face capabil de scrieri literare de mare valoare. Din cauza acestei părți a lui eu închid ochii la toate celelalte, pe care însă le cunosc”.

Poet , nuvelist , dramaturg , conferențiar la Atheneu , lector al propriilor producții și ziarist - meserie despre care puțini români cunosc câte ceva , înaintașul nostru a debutat ca suflour , copist și actor în teatrul de familie încă de foarte tânăr , arătându-și dintru început talentul histrionic ce l-a însoțit toată viața .

Chiar și pseudonimele alese pentru semnarea articolelor în publicațiile vremii subliniază această latură a sa : Policar , I., L., I.L.C., C., I.L. Caragiale , Ion , Luca , Falstaff , Zoil , Nastratin și Hans .

Începând cu Telegraful și Ghimpele , din 1873 cariera publicistică a lui Caragiale durează neîntrerupt până în 1912 , anul morții sale . Ziarele și revistele la care a colaborat sau pe care le-a editat alături de prieteni literați sunt foarte multe . Iată câteva dintre ele : Revista Contemporană , Claponul , Alegătorul Liber , Unirea Democratică , Națiunea Română , România Liberă , Timpul , Convorbiri Literare , Voința Națională , Constituționalul , Lumea Veche , Ziua , Epoca , Universul , Gazeta poporului , Drapelul , Povestea Vorbei, Adevărul, Foaie Interesantă , Literatură și Artă Românească , Pagini Literare , Gazeta Săteanului și Die Zeit .

Scriitoarea Ioana Pârvulescu , o mare admiratoare a operei caragialene , scria la centenarul morții sale : "Ziarul era un spectacol pentru Caragiale , era scena lui , teatrul zilnic , îi satisfăcea ochiul și nevoile de dramaturg ."

Așa este . Fie că aborda critica teatrală și muzicală sau cronica literară a operei contemporanilor săi , fie că se avânta în susținerea principiilor și afirmării naționale (cu precădere în anii 1877 -1878) sau polemiza cu adversarii politici (cunoscut ca alegător conservator ca și prietenul său Mihai Eminescu) îndeobște cu liberalii , Caragiale s-a dovedit un spadasin fin al cuvântului ce folosea ironia fără a distruge adversarul ci mai ales pentru a-l ridiculiza .Vă propun un citat mai lung din articolul său :

POLITICĂ ȘI CULTURĂ .

„Faptul că la noi statul este aproape totul și societatea aproape nimica are o consecință foarte păgubitoare pentru cultivarea chiar întâmplătoare a artelor și literelor . E adevărat , după cum am spus , că , în loc de societatea așezată și-nchegată, n-avem decât o lume de strânsură, care își schimbă în fiecare zi fizionomia, care nu poate avea porniri mai presus de cele strict utilitare, care nu poate avea tradiție nici unitate de gândiri și de simțiri . Cu toate astea, această lume de strânsură mișună aci dasupra unui element etnic hotărât. Sub tot acest Babel, există o limbă românească, care-și are geniul ei; sub toată această vultoare vecinic mișcătoare, există un popor statornic, care-și are calitățile și defectele lui specifice, bunul lui simț, o istorie plină de suferințe, nevoi, simțiri și gândiri proprii . De ce, din straturile acestui popor, nu s-ar putea ivi din când în când unele inteligențe deosebite, cari să dea expresie monumentală acelor nevoi, simțiri și gândiri proprii? De ce, chiar din lumea de strânsură de așa diverse proveniențe, care mișună dasupra poporului, nu s-ar găsi arareori și individualități de o proveniență mai aleasă și mai nobilă, care să se însufle de la acele nevoi, simțiri și gândiri ale poporului, și, pătrunzându-se de geniul acestuia, să-i ilustreze frumoasa limbă? De ce se-ntâmplă așa de rar în literatură, căci de artele celelalte nici vorbă nu poate fi, o producție de seamă?

De ce? — Am spus-o de la început. Statul are aci greaua sarcină de a forma o societate. Pentru îndeplinirea acestei sarcini, el are nevoie de un puternic aparat politic, pe care trebuie să-l susțină și să-l întărească în fiecare moment. El cheamă la sine toate inteligențele, și niciodată n-are destule; orice inteligență trebuie absorbită în această vastă întreprindere a statului . Dar statul, deși absoarbe pentru aparatul său politic toate inteligențele remarcabile — și, în lipsă de remarcabile, se mulțumește chiar cu mai puțin, — înțelege bine că, voind să improvizeze o societate, nu-i ajunge numai progresul material. El simte că-i trebuie, ca decor de rigoare, măcar semnele exterioare, aparențele unei mișcări intelectuale. Atunci

încep decretul absurd: instituțiuni și școli de artă, pensuni și gratificări la licerați și la artiști, premii academice șcl., șcl..... Și același stat nu vede, sau se prefacă că nu vede, cum că toate inteligențele și talentele de seamă nu-i sunt de ajuns pentru aparatul său politic, darmită să-i mai rămână și pentru activitatea extrapolitică, pentru cultivarea literelor și artelor. Astfel, cine rămâne la noi să cultive exclusiv litere sau artă? Ori tineri, cari nu au nici vârsta a fi utilizați în viața publică, și au încă vreme să facă încercări puerile, așteptând înrolarea lor în aparatul politic; ori un cap lipsit cu desăvârșire de sensul practic și utilitar; ori — mediocrități, quasi inteligențe, pseudotalente, ciurucuri sociale, cari sunt fericite a aduna de la banchetul strălucit al vieții publice firimituri și resturi de sosuri, în formă de mitite de diurne ori sinecure, premii, gratificații și altele.”

Și iată cum înțelegea Caragiale însemnătatea presei , prin forța exemplului :

ÎNSEMNĂTATEA PRESEI

Adesea ori auzi pe unii sceptici, cari nu cred în nimic, cari nu vor să înțeleagă că omenirea are o menire, susținându-ți că invenția tiparului a dat între altele omului și mijlocul de a-și arăta dobitocia și a-și exercita perfidia; că presa liberă este adesea un testimoniu de paupertate intelectuală a unei nații și un document de rele năravuri și rele apucături. Uită însă scepticii să socotească marile avantaje ale presei. Un exemplu recent le va astupa gura. Iată-l:

Gheorghe Marin, un om modest până alaltăeri, devenit astăzi ilustru, a fost omorât și chinuit, torturat și asasinat de comisarul Crețu. După ce l-a ucis, comisarul asasin a pus câțiva sbiri de au luat cadavrul și l-au îngropat noaptea. Ce ar fi devenit nenorocita văduvă și orfanii victimei, dacă nu era, gata la postul său, sentinela neadormită a opiniei publice, presa ? Din nenorocire pentru Gheorghe Marin și familia, presa a aflat această tragică împrejurare, și cu toată sinceritatea și buna credință de care este capabilă, a dat alarma cu atâta energie încât asasinii au trebuit să bată 'n retragere. Ei, îngroziiți de descoperirea infamiei lor, s'au dus în toată graba la locul unde îngropaseră pe mort, l-au desgropat și i-au dat drumul, amenițându-l însă că dacă va spune cuiva cele întâmplare îl omoară și-l îngroapă iar. Și astfel, grație glasului puternic al presei, Gheorghe Marin a fost redat familiei sale și societății. Suntem în dulcele Paștelui; să zicem cu toții: Gheorghe Marin a 'nviat ! - Adevărat a 'nviat !”

Într-o lucrare mai amplă , dedicată jurnalistului Caragiale , criticul Marin Bucur scria :

„Începând cu „mofturile” sale de la debut în ziarul Alegeătorul liber (1875 - 1876) și până la scrierea „Momentelor” (1899 - 1901), Caragiale, trecând prin orice rubrică a ziarelor la care colabora, va compune o operă umoristică fără egal în literatura noastră. Dar, paralel cu această față a personalității sale, în publicistică mai este o față, de cele mai multe ori ascunsă în anonimatul de până acum al paginilor de

ziare: anume o față gravă, preocupată până la neliniște și frământare interioară de destinul nostru național, pe fundalul mișcării politice confuze, superficiale, improvizate și iresponsabile. Caragiale este singurul adevărat mare contemporan al lui Eminescu. Poate că în străfundurile sale și poetul, simțindu-se singur în redacția Timpului, se va fi gândit la tovarășia perechii sale de destin!”

Înainte de a încheia această scurtă dizertație asupra ziaristicii lui Caragiale , doresc să vă readuc în memorie câteva titluri ale articolelor sale :

Literatura și artele române în a doua jumătate a secolului XIX , Politică și cultură , Teatrul cel Mare – "Urâta satului", Cercetare critică asupra teatrului românesc , Știe carte băiatu lui Papuca!... , Un mare sculptor român , „Balade și idile” de George Coșbuc , Memorii din timpul războiului , Grămătică și mășcărici , Despre Macedonski , D. B. P. Hășdeu , „Spitalul amorului”. O prefață , Operă națională , Teribil naufragiu, din norocire fără accident de persoane , Oare teatrul este literatură? , 1907 din primăvară până'n toamnă , Apelul la unire , Frați radicali și D. Dim. Sturdza , Gogoși , Liberalii și conservatorii , Parlamentare gogoși , Resbelul 1877 , Situațiunea Europei , Sărbători măhnite , Literatura și Politica , Scrisoare , Toxin și toxice , Convenții cu Rusia , Poziția ministerială față cu revizuirea , Reportaj parlamentar , Sub ce regim trăim!

Voi termina aceste însemnări cu un alt text al lui Caragiale , scris atunci când împlinea 60 de ani , puțin înainte de a trece în simbol și eternitate :

„Trăiască frumoasa și cumintea limbă română ! Fie în veci păstrată cu sfințenie această scumpă Carte-de-boierie a unui neam călit la focul atâtor încercări de pierzanie”.

Așa să fie , cum a sortit maestrul . Iar voi , contemporanii mei – și pe veci și ai lui – citiți-l , priviți-i opera și mai ales ascultați-l !

Prof.dr. Mihai Miron

Bușteni , 14 mai 2012

DIN ACTIVITATEA ACMRR – SIE

În cadrul acțiunilor de parteneriat pe care ACMRR din SIE le are cu Asociația Culturală "România în lume" apreciem în mod deosebit activitatea desfășurată de președintele executiv al acesteia, domnul general de brigadă (r) Gheorghe Dragomir, fost adjunct al directorului SIE, membru și al Asociației noastre.

Domnia sa, conform statutului Asociației Culturale "România în lume", a organizat acțiuni care să contribuie activ la procesul de reconstrucție a României și a imaginii acesteia pe plan internațional și, totodată, a publicat cărți și articole de interes pe această linie.

Prin problematica abordată în cărțile publicate de dl. gl.bg.(r) Gheorghe Dragomir, precum și prin participarea la acțiunile de lansare a acestora a unor personalități din mediul universitar, economic, cultural și politic, s-a creat cadrul propice unui dialog responsabil și profund despre problemele care frământă societatea românească.

ACMRR-SIE participă la astfel de acțiuni care se înscriu în eforturile asociațiilor și cetățenilor români care doresc să contribuie la dezvoltarea României și a unui viitor cât mai bun pentru cetățenii acestei țări.

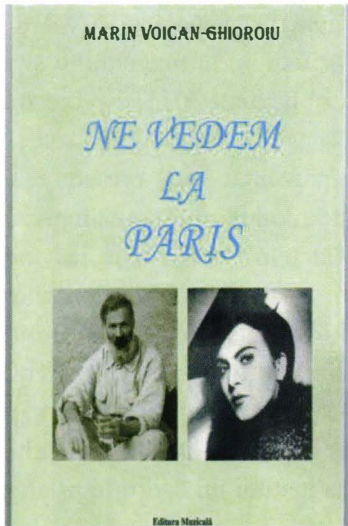
Într-una din cărțile publicate de dl.gl.bg.(r) Gheorghe Dragomir, "*Europa cu capul în stele și trupul însângerat*", se abordează problematica complexă cu care se confruntă Europa în prezent din punct de vedere economic, demografic, religios și de funcționare în cadrul actualei organizări a Uniunii Europene. Autorul încearcă să formuleze răspunsuri și

soluții acestor problematici, chiar dacă unele proiecte pot părea compromise, ele fiind de fapt doar amânate.

Nu ne propunem să facem o recenzie a cărții, care trebuie citită atent, dar este clar că autorul, în baza unei vaste experiențe și a unei documentări aprofundate, reușește să pună cititorul în situația de a analiza ceea ce se petrece în lume și de a se implica mai mult pentru apărarea interesului național și, implicit, al său.

Prin pixul celui care a scris această carte se pot regăsi o mare parte dintre cadrele de informații externe care au obținut date și informații secrete de interes pentru apărarea și promovarea intereselor României, care au fost puse la dispoziția factorilor de decizie din statul român. În cadrul acțiunilor de prezentare a unor personalități ale culturii românești, domnul gl.bg.(r) Gheorghe Dragomir a organizat recent, prin Asociația Culturală "România în lume", lansarea cărții "*Ne vedem la Paris*", scrisă de domnul Marin Voican-Gheoroiu, în care eroii principali sunt marele sculptor Constantin Brâncuși și marea cântăreață Maria Tănase.

La 6 iunie 2012, în Aula Bibliotecii Academiei Române a fost lansată o nouă lucrare a colegului nostru Gheorghe Dragomir "România între scutul American antirachetă și Katiușa rusească", Darte asupra căreia vom reveni.

Gheorghe Bărbulescu

***

- La 25 aprilie 2012, la sediul BNR s-a desfășurat ceremonia de acordare a premiilor pe 2011 de către Fundația culturală Magazin Istoric. Unul dintre premiați a fost acad. Dinu C. Giurescu. De asemenea, printre cărțile premiate s-a numărat și lucrarea colegului nostru Ioan Popa "Mecanisme de putere ale regimului totalitar communist în perioada bolșevismului. Impactul în Basarabia și Transnistria".

- La 28 aprilie 2012, secretarul general al Asociației noastre, col.(r) Costică NIȚU, a participat la Adunarea generală a cadrelor militare în rezervă și în retragere din SRI unde au fost discutate probleme de interes specific acestei organizații.

- La 3 mai a.c., directorul Serviciului de Informații Externe, domnul ministru **Teodor-Viorel Meleșcanu** l-a primit în audiență pe președintele Asociației noastre, gl.bg.(r) Petru NEGHIU. Cu acest prilej i-au fost prezentate directorului

SIE problemele care se află în preocuparea Asociației, legate îndeosebi de pregătirea Adunării generale, pensiile militare, acțiuni și activități culturale. Domnul ministru Meleşcanu și-a manifestat deschiderea de a sprijini unele activități ale Asociației și chiar de a participa la ele.

***

- La 14 mai a.c. a avut loc Adunarea generală anuală a ACMRR-SIE, care a analizat activitatea Consiliului Director în primul an al mandatului și a adoptat documentele financiare privind execuția bugetară pe anul 2011 și proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli pentru 2012.

Problematica analizei din raportul prezentat de președintele Asociației și a dezbaterilor care au avut loc s-a axat pe modul cum s-au implicat organele de conducere și de execuție în aplicarea actelor normative privind revizuirea pensiilor. S-a relevat faptul că pentru cea mai mare parte a pensionarilor militari, membri ai Asociației noastre, revizuirea a fost benefică, în sensul repunerii drepturilor bănești pe temeiul veniturilor realizate, a evoluției în carieră. Din păcate, unora li s-a redus cuantumul pensiei, fapt pentru care Asociația și-a propus în Programul de activități, sprijinirea acestora, în colaborare cu celelalte asociații de militari în rezervă și în retragere, pentru a se institui un cadru legislativ nou care să nu le afecteze drepturile dobândite.

Un alt aspect deosebit, rezultat în legătură cu pensiile militare, este faptul că la Casa sectorială de pensii a MAI s-a creat o situație care, în mod netemeinic, îi nedreptățește pe unii pensionari. Este vorba de faptul că nu s-au luat în calculul punctajelor veniturile realizate la instituții și unități economice sau în misiuni externe, unde cei în cauză au fost detașați/transferăți. Conducerea Asociației i s-a cerut de către Adunarea generală să acționeze prin toate mijloacele legale și la toate nivelurile autorităților publice, inclusiv CSAT, pentru a se debloca această situație.

- "Ziua Rezervistului Militar" instituită prin H.G. nr.467/2010, a fost marcată și în acest an, în principal, sub egida Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră, provenite din MAPN, cu sprijinul ministerului și al Primăriei sectorului 2, la Cercul Militar Național, joi, 31 mai, începând cu orele 11,00. La festivitate au participat înalți reprezentanți ai autorităților publice, Bisericii Ortodoxe Române, Academiei Române și ai altor instituții culturale și sociale. Au fost invitate și delegații ale celorlalte Asociații ale Cadrelor militare în rezervă și în retragere provenite din instituții ale Sistemului național de apărare, ordine publică și siguranță națională. Evenimentul coincide și cu împlinirea a 87 de ani de existență asociativă a rezerviștilor Armatei române, reprezentată acum de ANCMRR provenite din MAPN.

Delegația ACMRR-SIE a fost formată din gl.bg.(r) PETRU NEGHIU, președintele Asociației, gl.bg.(r) GHEORGHE BĂRBULESCU, membru

în Biroul Executiv, responsabil cu relațiile cu autoritățile publice și societatea civilă și col.(r) COSTICĂ NIȚU, secretar general al Asociației. Cu acest prilej, președintele Asociației noastre a adresat un MESAJ în numele Consiliului Director, pentru toți rezerviștii militari și pentru toți membrii și conducerea ANCMRR-MApN, apreciat de către participanții la manifestare.

Cu același prilej, al Zilei Rezervistului Militar, în organizarea Federației Militarilor din România, cu sprijinul Primăriei sectorului 4, au fost organizate, la Palatul Național al Copiilor, la 31 mai, orele 9,30, manifestări culturale, urmate de depunere de coroane la Mormântul eroilor căzuți pe câmpurile de luptă. ACMRR-SIE a fost reprezentată de o delegație formată din gl.bg.(r) IOAN POPA, vicepreședinte cu probleme de cultură și imagine, col.(r) PETRE GHIOALDĂ, vicepreședinte cu probleme sociale, col.(r) IOAN PAVEL și col.(r) ALEXANDRU-NICOLAE VÂȚĂ, membri în Consiliul Director. Mesajul președintelui Asociației noastre, adresat Federației, în numele Consiliului Director, prezentat de gl.bg.(r) IOAN POPA, a fost aplaudat pentru conținutul său camaraderesc, în spiritul colaborării armonioase între toate structurile asociative ale rezerviștilor militari.

Costică Nițu

ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE DIN SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE

M E S A J

ZIUA REZERVISTULUI MILITAR

31 mai 2012

Instituirea "Zilei Rezervistului Militar" prin H.G. nr. 467/2010 exprimă aprecierea autorităților și societății române față de cadrele militare în rezervă și în retragere care și-au servit cu devotament și onoare țara.

Istoria consemnează fapte memorabile ale militarilor pe câmpul de luptă și pe frontul nevăzut, care au contribuit la apărarea patriei și a valorilor națiunii române.

În contextul actual al crizei care afectează întreaga lume și a eforturilor care se depun de către forțele patriotice și oamenii responsabili din societatea românească, și membrii Asociației noastre sunt chemați să se mobilizeze și să contribuie la redresarea situației din România și la apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor români. În aceste vremuri grele trebuie să punem pe prim plan interesul național și să dovedim că jurământul pentru apărarea țării a fost și este crezul nostru.

Ne exprimăm convingerea că, împreună cu membrii celorlalte Asociații ale cadrelor militare în rezervă și în retragere provenite din instituțiile apărării, siguranței naționale și ordinii publice, alături de întreaga societate, vom contribui la rezolvarea problemelor cu care se confruntă țara în această perioadă.

Cu ocazia aniversării Zilei Rezervistului Militar adresăm gândurile noastre bune membrilor Asociației și tuturor rezerviștilor români.

BIROUL EXECUTIV AL ACMRR din SIE

Materialele publicate în PERISCOP nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe. Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora.

PERISCOP

Publicație a Asociației

Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe.

Telefon/Fax: 021.210.9936; www.acxie.ro; e-mail: office@acxie.ro

Articolele pot fi reproduse numai cu permisiunea editorului.

ISSN 1843 – 8962

Tipografia Semne '94 SRL. www.semneartemis.ro

<https://biblioteca-digitala.ro>

